

Binnenstadsmonitor 2017

© Onderzoek & Business Intelligence (OBI)

Auteurs: Annelies Bus, Coco de Jongh, Fré Kreuger
Project: 5055

Adres: De Rotterdam, Wilhelminakade 179, 3072 AP Rotterdam
Postbus 1130, 3000 BC Rotterdam
Telefoon: (010) 267 15 00
E-mail: onderzoek@rotterdam.nl
Website: <http://www.rotterdam.nl/onderzoek>

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	5
1 Inleiding	15
1.1 Aanleiding	15
1.2 Onderzoeksopzet	15
1.3 Leeswijzer	17
2 Wonen, werken in verblijven in de binnenstad	19
2.1 Inwoners in de binnenstad	19
2.2 Werkgelegenheid in de binnenstad	20
2.3 Aantal passanten en verblijfsduur	21
3 Levendige en gastvrije binnenstad	25
3.1 Bezoekers aan de binnenstad	25
3.2 Bezoek aan de Centrummarkt	27
3.3 Bezoek aan attracties, musea en evenementen	29
3.4 Cultuurdeelname	31
3.5 Plinten	32
3.6 Horeca en terrassen	33
3.7 Waardering architectuur	36
3.8 Oordeel over kunst en cultuur	38
3.9 Het imago van de binnenstad	40
3.10 Veiligheid	43
4 Binnenstad om in te wonen	45
4.1 Bevolkingsontwikkeling	45
4.2 Woningvoorraad	50
4.3 Inkomensontwikkeling	53
4.4 Tevredenheid met buurt	55
5 Verbonden Binnenstad	57
5.1 Openbare ruimte	57
5.2 Bereikbaarheid	63
5.3 Leefbaarheid	71
6 Bedrijvige Binnenstad	75
6.1 Werkgelegenheid en bedrijfsvestigingen	75
6.2 Werkgelegenheid in het medisch en creatief cluster	78
6.3 Winkels	80
Bijlagen	83

Samenvatting

In het Collegewerkprogramma 2014-2018 heeft het college haar ambities voor de komende jaren geformuleerd. Een belangrijk deel hiervan heeft betrekking op de Binnenstad. Visie en doelstellingen voor de Binnenstad zijn verwoord in het document "Binnenstad als city lounge", focus 2014-2018, waarmee het college kiest voor continuering van het Binnenstadsplan zoals vastgesteld in 2008.

De uitvoeringsstrategie 2014-2018 is opgebouwd uit een viertal thema's, te weten:

- Gastvrije en levendige Binnenstad
- Binnenstad om in te wonen
- Verbonden Binnenstad
- Bedrijvige binnenstad

Een beknopte uitwerking van deze thema's leidt tot het volgende:

Gastvrije en levendige Binnenstad

De Binnenstad moet aantrekkelijk zijn voor bewoners, bezoekers en mensen die in de Binnenstad werken. Daarbij gaat het om levendigheid door een gevarieerd aanbod van cultuur, sport en evenementen. Het veiligheidsgevoel is daarbij een aandachtspunt, met name in de avonden en nachten. Het lichtplan Binnenstad moet leiden tot verbetering van het (subjectieve) veiligheidsgevoel. Een goede uitstraling van de Binnenstad op ooghoogte mag niet worden onderschat. Hierbij gaat het dan om de zogenoemde plintenstrategie.

Binnenstad om in te wonen

Voor het verlevendigen van de Binnenstad is het van belang dat er meer mensen in de Binnenstad komen wonen. Het gaat dan ook om meer levendigheid na 18.00 uur. Investerings in vergroening, meer aandacht voor fietsers en voetgangers, goede scholen, een goed sport- en cultuuraanbod en een gezond leefklimaat. Daarnaast is er aandacht voor doelgroepen, zoals hogere- en middeninkomens, gezinnen en studenten. Om nieuwe bewoners aan te trekken wordt bestaand vastgoed getransformeerd is er een hernieuwde plintenstrategie (ofwel de Binnenstad op ooghoogte). Tot slot zoekt de gemeente nadrukkelijk samenwerking met private partijen om de Binnenstad verder te ontwikkelen.

Verbonden Binnenstad

Het nieuwe Rotterdam Centraal is een vervoersknooppunt van (inter)nationale en regionale betekenis dat van grote betekenis is voor de (Binnen)stad. In het Binnenstadsplan wordt gestreefd naar een nieuw evenwicht tussen auto, fietser, voetganger en het openbaar vervoer. Zo is het aantal fietsers de laatste jaren fors gestegen, wordt gewerkt aan meer ruimte voor fietsers en kwalitatief goede fietsenstallingen. Het ontsluiten van 'verborgen plekken' in de Binnenstad voor fietsers en voetgangers vormt een ander speerpunt.

Bedrijvige Binnenstad

Voor het verhogen van de werkgelegenheid in de Binnenstad is het creëren van een aantrekkelijk vestigingsklimaat van groot belang. Dit geldt niet alleen voor grote werkgevers, maar zeker ook voor lokale ondernemers. Belangrijke economische sectoren zijn haven, zorg en food. De komst van de Markthal als katalysator voor de foodsector is een belangrijk voorbeeld van recente ontwikkelingen. De uitbreiding van het Erasmus Medisch Centrum vormt een voorbeeld voor de ontwikkelingen in de zorgsector. Door de teruglopende financiële middelen en rol van de gemeente wordt het belang van investerend en organiserend vermogen van ondernemers, investeerders en burgers in de Binnenstad steeds belangrijker. Nieuwe vormen van samenwerking en verantwoordelijkheden ontstaan en ontwikkelen zich.

Naast de inhoudelijke thema's van het Binnenstadsplan is in het collegewerkprogramma 2014-2018 een collegetarget voor de Binnenstad vastgesteld. Deze is gericht op een langer verblijf van bezoekers aan de Binnenstad. In concreto luidt de doelstelling dat door een pakket aan maatregelen de verblijfsduur van bezoekers aan de Binnenstad wordt verlengd met 10 procent.

De thema's van het Binnenstadsplan en het collegetarget leiden tezamen tot de volgende centrale vraagstelling van deze monitor.

Hoe ontwikkelt de Rotterdamse binnenstad zich op de vier onderscheiden thema's uit het Programmaplan en de target verlenging verblijfsduur bezoekers uit het collegeprogramma?

Dit college zet door op het Binnenstadsplan 2008-2020, de binnenstad als Citylounge. Het Binnenstadsplan is sterk gericht op de ruimtelijk economische ontwikkeling van de binnenstad. De inzet voor de binnenstad is gebaseerd op 2 sporen:

1. Sterker inzetten op levendigheid, gastvrijheid en imago (software).
2. Doorgaan met verdichting, doorgaan met bouwen (hardware). Er zijn meer bewoners en bedrijven nodig om een levendige, economisch vitale binnenstad te creëren.

De binnenstad is van belang voor bewoners, bezoekers en bedrijven. Alle drie profiteren van de verbetering van het verblijfsklimaat in de binnenstad. Ook bedrijven geven aan dat een sfeervolle, aantrekkelijke binnenstad een belangrijke vestigingsvoorwaarde is. De extra inzet op de binnenstad moet leiden tot groei van het aantal bewoners, bezoekers en arbeidsplaatsen.

Het programmaplan van het huidige college "De Binnenstad als city lounge, focus 2014-2018" is de nadere uitwerking van het Binnenstadsplan 2008-2020 en is een integraal gebiedsprogramma voor de binnenstad.

De ambitie om het verblijfsklimaat te verbeteren is in het Programmaplan uitgewerkt langs vier thema's: Levendige en Gastvrije Binnenstad, Binnenstad om in te wonen, Verbonden Binnenstad en Bedrijvige Binnenstad. Deze thema's vormen de kernhoofdstukken van deze rapportage. Ieder programmathema is vervolgens uitgewerkt naar concrete effecten, resultaten en inspanningen en in een zogenaamd Doelen Inspanningen Netwerk (DIN) geplaatst, conform de theorie van het programmamanagement. Dit Doelen Inspanningen Netwerk is de basis voor de sturing op het programma binnenstad. In het jaarlijks op te stellen uitvoeringsprogramma wordt steeds opnieuw benoemd welke projecten dat jaar prioriteit hebben. Iedere twee jaar wordt aan de hand van de Binnenstadsmonitor onderzocht of we op koers liggen bij het realiseren van de doelen van het Programmaplan Binnenstad 2014-2018.

Om zicht te krijgen op de ontwikkeling van de beoogde effecten (outcome) heeft Bureau Binnenstad (Stadsontwikkeling) samen met de afdeling Onderzoek en Business Intelligence een Binnenstadsmonitor opgesteld. De Binnenstadsmonitor wordt iedere twee jaar opgesteld.

In bijlage A is een overzicht opgenomen van de indicatoren per thema. De binnenstad is opgedeeld in negen kwartieren. De gegevens in deze rapportage zijn indien mogelijk en relevant gerapporteerd op dit aggregatieniveau. Voor een aantal indicatoren geldt dat gegevens alleen beschikbaar zijn op het CBS-buurtniveau en/of het niveau van de voormalige deelgemeenten. Indien van toepassing is voor dit onderzoek gebruik gemaakt van gegevens over Rotterdam Centrum, dit gebied is grotendeels vergelijkbaar met de binnenstad, maar zonder de Kop van Zuid.

Samenvatting per thema

➤ *Levendige binnenstad*

"Het vergroten van de levendigheid in de binnenstad, waardoor de attractiviteit toeneemt voor bewoners, bezoekers en bedrijven".

Aantal passanten

Op negen telpunten in de binnenstad zijn, op basis van wifi signalen, het aantal passanten geteld. Passanten die dagelijks langs komen (bewoners en mensen die in de buurt werken) zijn hierbij niet meegeteld. Het aantal passanten in 2017 en 2016 is ongeveer gelijk. Wel is er in de binnenstad, net als in de andere drie grote steden, een stijging in het aantal passanten in het tweede kwartaal van 2017 ten opzichte van 2015.

Verblijfsduur

In het tweede en derde kwartaal van 2017 was de gemiddelde verblijfsduur van passanten in de binnenstad ruim vier en half uur. In 2015 was dit nog ongeveer 4 uur en 10 minuten. Dit is een toename van (afgerond) 10%. Afhankelijk of men¹ het resultaat voor of na afronding beoordeelt is de collegetarget niet of wel gehaald. De kortere verblijfsduur in 2017 in vergelijking met 2016 is waarschijnlijk het gevolg van het slechtere weer in, met name het derde kwartaal van 2017.

¹ De rekenkamer van de gemeente Rotterdam controleert of de collegetargets zijn gehaald. Bij het verschijnen van deze monitor was niet bekend of zij de target met of zonder cijfers achter de komma beoordelen.

Publiekstrekkers

(Fun)shoppen is nog steeds de belangrijkste reden voor Nederlanders en Rotterdammers om naar Rotterdam of de binnenstad van Rotterdam te komen, al lijkt dit wat af te nemen ten opzichte van cultuurbezoek, bezoek aan een evenement en uitgaan/lunchen of dineren in een restaurant. Nederlandse stedenbezoekers gaven in 2016 gemiddeld €40 uit per bezoek aan Rotterdam.

Eén belangrijke publiekstrekker is de Centrummarkt aan de Binnenrotte op dinsdag en zaterdag. Ruim zeventig procent van de Rotterdammers heeft in 2016 de Centrummarkt bezocht. Dit is een toename ten opzichte van voorgaande jaren. De markt wordt gewaardeerd met een 7,2, wat vergelijkbaar is met eerdere jaren.

De Rotterdamse binnenstad heeft een groot aantal attracties waarvan de aantallen bezoeken per jaar bekend zijn. In 2016 telden deze attracties tezamen ruim 1,3 miljoen bezoekers. In 2013 waren dat er nog ruim 900.000. De binnenstad van Rotterdam herbergt ook een groot aantal musea. In 2016 zijn ruim 1.130.000 bezoekers geteld, dat zijn er ruim 100.000 meer dan in 2014. Na een jarenlange daling zien we sinds 2014 weer een toename. De binnenstad vormt vaak het decor van evenementen. In 2016 trokken deze jaarlijks terugkerende evenementen ruim 3,2 miljoen bezoekers. Ook hier zien we na een aantal jaren van afnemende bezoekersaantallen na 2015 weer een toename.

In 2015 gaat 63% van de Rotterdammers wel eens naar een film in de bioscoop of in een filmhuis en iets minder dan een vijfde gaat wel eens naar het toneel, een musical of cabaretvoorstelling. 41 procent van de Rotterdammers bezoekt wel eens een museum en ruim tweederde gaat naar een festival. Als we kijken naar de ontwikkelingen gedurende de periode 2011-2015 dan zijn er geen bijzondere trends waar te nemen.

De plinten

Een goede uitstraling van de plinten, ofwel de binnenstad op ooghoogte, is belangrijk voor het succes van de Citylounge. Van de plinten in de binnenstad is ongeveer vier op de tien een woning, ruim een derde een verkooppunt en een vijfde heeft een andersoortige bestemming. Het aandeel verkooppunten in 2017 is vrijwel ongewijzigd ten opzichte van de situatie in 2015.

Horeca

In 2016 had de binnenstad 568 horecagelegenheden. Dat is 30 procent van alle Rotterdamse horecagelegenheden. De afgelopen jaren is het aantal horecagelegenheden in Rotterdam en de binnenstad gestegen. Sinds 2011 komt die toename in Rotterdam uit op 4%, in de binnenstad ligt dat met 7% wat hoger. In juli 2017 zijn er 448 gelegenheden met een terras in de binnenstad. Dit is bijna 35 procent van de afgegeven vergunningen in heel Rotterdam. Ten opzichte van 2015 is het aantal terrassen in de binnenstad gestegen met 2,5 procentpunten.

De meest recente gegevens over de ontwikkeling van het aantal hotelbedden dateren van 2016 en hebben betrekking op stedelijk niveau. Vergeleken met 2012 zien we een stijging van 22 procent, waarmee het aanbod uitkomt op circa 9.500 bedden. In Amsterdam ligt de stijging met 31 procent hoger. Landelijk is er sinds 2012 een groei van 10 procent.

Het aantal hotelovernachtingen is in de periode 2014-2016 gestegen met 15 procent. Dat is iets meer dan in Amsterdam en landelijk (ieder 12 procent). Het aantal overnachtingen dat wordt gerealiseerd door Nederlandse gasten is gestegen met 25 procent. Voor buitenlandse gasten komt dat percentage uit op 11 procent.

➤ **Gastvrije Binnenstad**

“Het verbeteren van het imago en de leefbaarheid van de stad”

Aantrekkelijkheid van het centrum

Ruim driekwart van de Rotterdammers vindt dat Rotterdam een aantrekkelijk centrum heeft en ruim 90% vindt dat Rotterdam veel culturele mogelijkheden heeft. Dat Rotterdam veel uitgaansgelegenheden heeft, wordt onderschreven door 83 procent. Op alle drie indicatoren is dit een vergelijkbare score met voorgaande jaren.

Imago

Ook het imago van de binnenstad wordt jaarlijks gemeten. Van de Rotterdammers is 83% het eens met de stelling dat het in de binnenstad overdag aangenaam verblijven is. De helft vindt een verblijf in de avond aangenaam. Zowel voor het verblijf overdag als voor het verblijf in de avond geldt dat de indicatoren sinds 2012 ieder jaar iets beter uitvallen.

In 2017 is 70 procent van de Rotterdammers het eens met de stelling dat er in de binnenstad altijd iets te beleven is. Deze score ligt hoger dan de 56 procent in 2015. Bijna tweederde van de Rotterdammers vindt dat er in de binnenstad een gezellige sfeer hangt. Ook dit percentage is de laatste jaren toegenomen. Tot slot vindt 29 procent van de Rotterdammers dat het in de binnenstad van Rotterdam steeds groener wordt.

Leefbaarheid

Sinds 2014 is de Veiligheidsindex geïntegreerd in het Wijkprofiel. De veiligheid wordt hierbij weergegeven middels een indexscore ten opzichte van het stedelijk gemiddelde dat in 2014 op 100 is gesteld. Een score lager dan 100 is ongunstig, een hogere score is gunstig. Verder geldt dat de scores niet kunnen worden weergegeven voor de kwartieren in de binnenstad zoals gedefinieerd in deze rapportage. In plaats daarvan wordt volstaan met een score voor de buurten die onder Rotterdam Centrum vallen (C.S. kwartier, Stadsdriehoek, Cool, Oude Westen en Nieuwe Werk/Dijkzigt), en de Kop van Zuid. De meest ongunstige score wordt behaald in Cool (66), gevolgd door het Oude Westen (84) en het C.S. kwartier (85). Ten opzichte van 2014, is de score in het CS Kwartier overigens wel erg gestegen. De buurt met de meest gunstige scores zijn het Nieuwe Werk/Dijkzigt (111) en de Kop van Zuid (119). De score voor Rotterdam Centrum als geheel is ten opzichte van 2014 ongeveer gelijk gebleven (84 in 2016, ten opzichte van 85 in 2014).

➤ **Binnenstad om in te wonen**

“De binnenstad ontwikkelen tot een grootstedelijk woonmilieu dat meer inwoners aantrekt.”

Bevolkingsontwikkeling en samenstelling

Gedurende de periode 2012-2017 neemt de bevolking van de binnenstad toe van 32.228 tot 35.263 personen. Daarmee is de bevolking van de binnenstad met 9 procent gestegen en dat is drie maal zo veel als de bevolkingstoename in Rotterdam als geheel. Bezien we de ontwikkeling vanaf 2016 dan komt de bevolkingsaanwas in de binnenstad uit op ruim 3 procent, voor de stad Rotterdam is dat 1,7% procent. De doelstelling om het aantal inwoners in de binnenstad te vergroten, is daarmee geslaagd.

De etnische samenstelling van de binnenstad verschilt in 2017 iets van die van Rotterdam als geheel. In de binnenstad zijn wat minder autochtonen en mensen met een Turkse achtergrond gehuisvest en wat meer personen uit de categorieën ‘overig EU’, ‘overig niet-westers’ en ‘overig westers’. De laatste twee zijn ook de categorieën die sinds 2012 in omvang zijn toegenomen.

De leeftijdsverdeling van de inwoners van de binnenstad is in de periode 2012-2017 vrijwel ongewijzigd gebleven. Wel wijkt de bevolkingsopbouw van de binnenstad af van de bevolkingsopbouw van de stad Rotterdam. Ruim de helft van de bevolking in de binnenstad is 20-44 jaar. Jongeren tot 20 jaar en ouderen vanaf 45 jaar zijn in de binnenstad relatief ondervertegenwoordigd.

Op 1 januari 2017 waren in de binnenstad 21.818 huishoudens gehuisvest. Dat zijn er ruim 1.300 meer dan in 2012. Een krappe 60% van deze huishoudens is een eenpersoons-huishouden. In de stad Rotterdam is dat 46 procent.

Een gezin is een huishouden met één of meer kinderen jonger dan 18 jaar. Op 1 januari 2017 woonden er 2.406 gezinnen in de binnenstad. Ten opzichte van 2012 is dat een toename van 15 procentpunten. In Rotterdam komt deze stijging in dezelfde periode uit op 2 procent.

Woningvoorraad

Gedurende de periode 2015-2017 nam het aantal woningen in de binnenstad toe van 18.933 naar 19.131. Dat is een toename van 1 procent. Voor de stad als geheel zien we in dezelfde periode een toename van 0 procent. De bevolkingsgroei in de binnenstad komt in diezelfde periode uit op 3%.

De gemiddelde WOZ-waarde van woningen in de binnenstad (€ 190.795) ligt in 2017 hoger dan in Rotterdam (€ 151.931) als geheel. De gemiddelde WOZ-waarde is gedurende de periode 2015-2017 in de binnenstad met 10 procentpunten gestegen. Voor Rotterdam als geheel is dat vijf procentpunten. In heel Nederland is de gemiddelde WOZ-waarde in de periode 2015-2017 eveneens met 5% gestegen (van € 206.000 tot € 216.000).

Het aantal koopwoningen in de binnenstad is in de afgelopen twee jaar gestegen (3,6%). Het aantal huurwoningen is marginaal gedaald.

Inkomen

Volgens de meest recente gegevens is het gestandaardiseerde huishoudensinkomen in Rotterdam Centrum in 2014 €26.800 per jaar. Dat is hoger dan het Rotterdams gemiddelde van €22.900 en het landelijk gemiddelde dat uitkomt op €25.400. De verschillen per buurt zijn echter groot (€19.500 in het Oude Westen tegenover €45.100 in de buurt 'Nieuwe Werk'). Het gestandaardiseerd huishoudinkomen is in Rotterdam Centrum tussen 2010 en 2014 gestegen met zes procentpunten. In de stad Rotterdam en op landelijk niveau zien we tevens een plus van zes procent.

Het aandeel bewoners in de binnenstad met een bijstandsuitkering is in 2016 en 2017 iets gedaald ten opzichte van voorliggende jaren, namelijk van 7 naar 6 procent. Voor Rotterdam komt dit percentage vanaf 2015 uit op 10 procent. De bijstandsdichtheid per buurt laat enorme verschillen zien. In het Oude Westen komt de bijstandsdichtheid in 2017 uit op 16 procent. Op de Kop van Zuid en het Scheepvaartkwartier is dat één procent.

Tevredenheid met de buurt

Van de bewoners van Rotterdam Centrum is 84 procent (zeer) tevreden over de eigen buurt. Op de Kop van Zuid is dat 91 procent en voor de stad Rotterdam als geheel 78 procent. Over de woonsituatie is 77 procent van de centrumbewoners tevreden. Op de Kop van Zuid is dat 83 procent en in Rotterdam 71 procent. We zien de tevredenheid van de bewoners in vergelijking met 2014 toenemen. Dit geldt voor het centrum (+1 procent), de Kop van Zuid (+6 procent) en de stad als geheel (+3 procent).

➤ **Verbonden Binnenstad**

“Een aantrekkelijk en duurzaam ingerichte openbare ruimte met goede verbindingen en met een goed evenwicht tussen voetganger, fietser, openbaar vervoer en auto bevorderen de Citylounge.”

Openbare ruimte

De binnenstad als geheel wordt in 2017 door de Rotterdammers gewaardeerd met een 7,3. Dat is iets hoger dan in de voorafgaande jaren. Slechts 5 procent van de Rotterdammers geeft de binnenstad als geheel een onvoldoende. Het Centraal Station en omgeving wordt in 2017 met een 7,8 hoog gewaardeerd. In 2012 kwam het rapportcijfer nog uit op 5,7. De komst van het nieuwe CS leidt dus overduidelijk tot een hogere waardering.

De winkelgebieden in de binnenstad en het museumpark scoren met een 7,3 relatief hoog. Het Oostplein, het Schouwburgplein en het Willemsplein, met respectievelijk een 6,3, 6,7 en 6,8 behalen de laagste scores.

Van de bewoners van de binnenstad is 65 procent tevreden over het onderhoud van het straatmeubilair, gemeten over de periode 2015-2017. Over de periode 2012-2014 was dat nog 61 procent. Over het onderhoud van de groenvoorzieningen is 57 procent positief, dat is wat hoger dan de 53 procent in de voorliggende periode. Over het onderhoud van wegen zijn automobilisten het meest tevreden, gevolgd door fietsers en voetgangers. Van de automobilisten is 79 procent positief, bij de vorige meting was dat nog 72 procent. Ook fietsers en voetgangers zijn iets tevredener dan bij de vorige meting.

Bezoekfrequentie

In 2017 laat 62 procent van de Rotterdammers weten minimaal één keer per week in de binnenstad te komen. Dat is meer dan in 2015 (56%) en 2013 (55%) en in 2010 lag dat met 43 procent nog lager. Aan de Rotterdammers is gevraagd hoe vaak ze bepaalde gebieden in de binnenstad bezoeken. De winkelgebieden in de binnenstad worden dan het vaakst genoemd, 51 procent zegt hier minimaal eens per week te komen. Ook de Coolingsingel (45 procent) en het Centraal station (41 procent) worden relatief vaak genoemd.

De middag is veruit het meest populaire dagdeel om de binnenstad te bezoeken, 52 procent van de Rotterdammers doet dit minimaal wekelijks. Voor de ochtend is dit percentage 40 procent en 's avonds gaat 34 procent minimaal één keer per week naar de binnenstad. Verder geeft 43 procent van de Rotterdammers aan (vrijwel) nooit 's avonds in de binnenstad te komen.

Vervoermiddelengebruik

Al jaren is het openbaar vervoer het meest gebruikte vervoermiddel om naar de binnenstad te komen, gevolgd door de fiets en de auto. In 2017 zegt 49 procent de binnenstad te bezoeken met het OV. Door de jaren heen schommelt het OV-gebruik rond de 50%. De fiets wordt door de jaren heen steeds meer gebruikt (28% in 2017).

Verkeersintensiteit

Het aantal voertuigen op drie kordons (verkeersringen) van Rotterdam wordt al sinds 1995 gemeten. Op het binnenkordon ('s-Gravendijkwal, Weena, Goudsesingel, Boompjes, Westzeedijk) werden in 2016 206.000 voertuigen op een werkdag tussen 07.00 en 19.00 uur geteld. Daarmee is het aantal voertuigen op het binnenkordon ten opzichte van 2012 met ruim drie procent gedaald. Het aantal voertuigen op de ruitkordon is met zes procent gedaald en op de agglomeratiekordon is het aantal voertuigen met vier procent gestegen.

Het aantal fietsers op werkdagen is op zes telpunten in de binnenstad sinds 2012 met 19 procent gestegen. In het weekeinde is de stijging nog groter (30% op zaterdag en 34% op zondag). Dit komt deels door de komst van ambtenaren in De Rotterdam en de afronding van de werkzaamheden rond het Centraal station. Het aantal auto's in de binnenstad op de binnenkordon is dus gedaald en het aantal fietsers op de telpunten in de binnenstad gestegen.

Het aantal laadpunten voor elektrische auto's heeft de afgelopen jaren een enorme vogelvlucht gemaakt. Momenteel kent de binnenstad 222 laadpunten voor elektrische auto's (dit zijn 111 laadpalen²). Daarvan staan er 184 op straat en 38 in parkeergarages. In 2015 waren er in totaal 88 laadpunten.

Rotterdammers zijn niet heel positief over het parkeren van de auto (gemiddeld rapportcijfer een 5,6), stallen van de fiets (6,1) en de verkeersveiligheid in de binnenstad (6,2).

² Eén laadpaal bestaat uit twee laadpunten. In totaal zijn er dus $222:2=111$ laadpalen in de binnenstad (inclusief Kop van Zuid).

Het gemiddeld aantal kortparkeerders in de parkeergarages in de binnenstad fluctueert per jaar. Opvallend is de sterke daling van het aantal kortparkeerders in parkeergarage Schouwburgplein sinds 2012. In de gehele binnenstad blijft het aantal kortparkeerders in garages de laatste jaren redelijk stabiel.

Dagelijks stappen bijna 116.000 personen in en uit op de NS-stations in de binnenstad. De metrostations in de binnenstad hebben zo'n 133.000 instappers per dag.

Leefbaarheid

Het Stadcentrum scoort in 2016 een 4,5 voor de productnormering schoon en een 4,3 voor de productnormering heel op een schaal van 1 tot 5. Dit betekent dat de openbare ruimte over het algemeen bestempeld kan worden als 'opgeruimd in goede staat'. Deze score is sinds 2012 stabiel.

De binnenstad wordt groener. Dat kan niet alleen door het planten van extra bomen, maar ook door groene gevels en het ontwikkelen van groene daken. De binnenstad telt in maart 2017 ruim 27.500 m² aan groene daken. De groene daken bevinden zich op 37 plekken in de binnenstad. In de Binnenstad staan ruim 9.000 bomen. Sinds 2012 zijn er bijna 550 bomen in de binnenstad bijgekomen.

➤ **Bedrijvige Binnenstad**

"Realiseren van een binnenstad, die een gewilde vestigingsplek is voor ondernemers op alle niveaus (van multinational tot MKB) en vooral in de kansrijke clusters (zakelijke dienstverlening, medische sector, creatieve economie, detailhandel en vrijetijdseconomie)."

De werkgelegenheid in de binnenstad is in de periode 2014-2017 met 9% gestegen en bedraagt op 1 januari 2017 94.542 arbeidsplaatsen. In heel Rotterdam is de werkgelegenheid in dezelfde periode 6% gestegen. De doelstelling om de werkgelegenheid in de binnenstad te vergroten, is dus geslaagd. De werkgelegenheid krimpt het sterkst in Wijnhaveneiland/Oude Haven/Boompjes en het Scheepvaartkwartier en groeit het sterkst in de gebieden Kop van Zuid en Centraal District. Het aantal arbeidsplaatsen neemt het meest toe in het openbaar bestuur (18%), de detailhandel (10%) en de horeca (9%). In het onderwijs is het aantal arbeidsplaatsen licht afgenomen (-1%). Het aantal bedrijfsvestigingen is in de binnenstad met 29% toegenomen. Een deel van de toename in het aantal bedrijfsvestigingen heeft echter te maken met meer (verbeterde) registratie. De werkelijke toename zal dus iets kleiner zijn³. (of als voetnoot?)

Het aantal bedrijfsvestigingen in het medisch cluster is over de periode 2014-2017 met 33% toegenomen, terwijl de werkgelegenheid met 5% is gestegen. In de creatieve cluster is het aantal bedrijfsvestigingen met 41% gestegen en de werkgelegenheid met 24%. Ook hier geldt dat een deel van de toename van het aantal bedrijfsvestigingen is te verklaren door meer (verbeterde) registratie. De werkelijke toename ligt dus iets lager.

³ Een deel van deze toename heeft echter te maken met meer (verbeterde) registratie. De werkelijke toename zal dus iets kleiner zijn

Van alle winkels voor dagelijkse goederen in Rotterdam is in 2017 17 procent in de binnenstad gevestigd. Van de winkels voor niet dagelijkse goederen bevindt 26 procent zich in de binnenstad. In de binnenstad is het aandeel winkels voor niet-dagelijkse goederen met 64 procent dan ook groter dan in Rotterdam (54 procent). Het aantal winkels voor dagelijkse goederen in de binnenstad is over de periode 2012-2017 met een 40% gestegen. In heel Rotterdam is er maar een hele lichte toename van het aantal winkels voor dagelijkse goederen (3%). Het aantal winkels voor niet dagelijkse goederen is zowel in de binnenstad als in heel Rotterdam gedaald (respectievelijk -9% en -12%).

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In oktober 2008 lanceerde het toenmalige college het binnenstadsplan 2008-2020. Nadere invulling en concretisering volgde in 2011 middels het Programmaplan Binnenstad 2010-2014. Het huidige college heeft daar een vervolg aan gegeven door middel van het collegewerkprogramma 2014-2018, waarvan de Binnenstad een belangrijk onderdeel vormt. De ambities zijn verwoord in de rapportage Binnenstad als City Lounge, focus 2014-2018. Centrale doelstelling is om werken én wonen in de binnenstad aantrekkelijker te maken, met de focus op meer gezelligheid en meer groen.

Voor de uitvoering van het Binnenstadsplan wordt gewerkt volgens het principe van programmasturing. Hiertoe is er onder andere een zogenaamd Doelen – Inspanningen – Netwerk (DIN) opgesteld. Om zicht te krijgen op de ontwikkeling van de beoogde effecten heeft Bureau Binnenstad (Stadsontwikkeling) het dienstencentrum Onderzoek en Business Intelligence (OBI) gevraagd een monitor op te stellen. De monitor verschijnt iedere twee jaar en maakt het sturen op de binnenstadsdoelen mogelijk. In 2009, 2011, 2013 en 2015 is de monitor al in deze vorm verschenen. In 2000 en 2005 is een Binnenstadmonitor uitgebracht volgens een andere opzet. Voor u ligt de Binnenstadmonitor 2017. De opzet van deze monitor is gewijzigd conform de opzet van het huidige Programmaplan Binnenstad.

1.2 Onderzoeksopzet

De indeling van deze rapportage is gebaseerd op de onderdelen van de uitvoeringsstrategie van het Programmaplan Binnenstad 2014-2018. Op de eerste plaats is voor de Binnenstad een collegetarget opgesteld. Deze is gericht op een langer verblijf van bezoekers aan de Binnenstad. In concreto luidt de doelstelling dat door een pakket aan maatregelen de verblijfsduur van bezoekers aan de Binnenstad wordt verlengd met 10 procent.

Naast de collegetarget is er in deze monitor nadrukkelijk aandacht voor de ontwikkeling van het aantal bewoners, werknemers en bezoekers van de Binnenstad. Hiermee komt de focus te liggen bij wonen, werken en verblijven.

Het Programmaplan Binnenstad is opgebouwd uit een viertal thema's:

- Gastvrije en levendige Binnenstad
- Binnenstad om in te wonen
- Verbonden Binnenstad
- Bedrijvige binnenstad

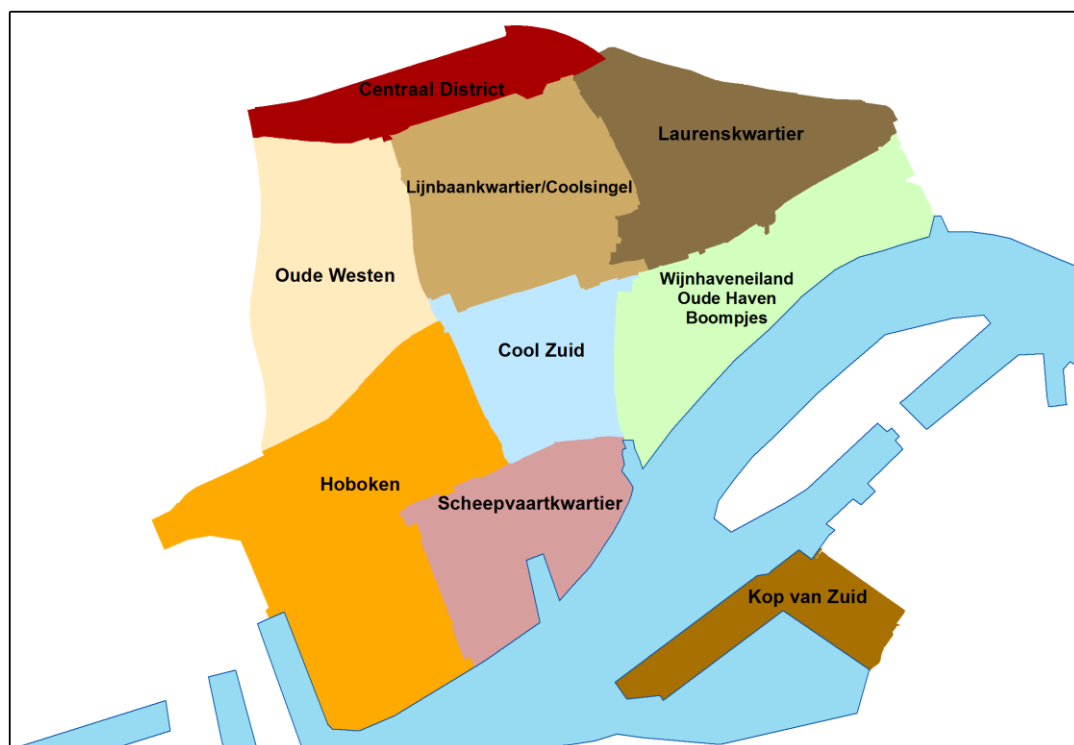
Zowel voor het collegetarget als de thema's van het programmaplan zijn indicatoren vastgesteld om de ontwikkelingen in kaart te brengen. Voor zover beschikbaar worden in deze monitor de gegevens gepresenteerd over de periode 2010-2017. Indien de gewenste gegevens niet voorhanden zijn, wordt volstaan met cijfers die het meest up-to-date zijn. Ten behoeve van de monitor zijn diverse resultaten uit de Omnibussenquête 2017 opgenomen. Een lijst van indicatoren zoals in deze monitor gebruikt, is te vinden in bijlage A.

De centrale onderzoeksvraag voor deze monitor luidt derhalve:

Hoe ontwikkelt de Rotterdamse binnenstad zich op de vier onderscheiden thema's uit het Programmaplan en de target verlenging verblijfsduur bezoekers uit het collegeprogramma?

De binnenstad is opgedeeld in negen kwartieren. Deze indeling is weergegeven in figuur 1.1. De gegevens in deze rapportage worden indien mogelijk en relevant gerapporteerd op dit buurniveau. Voor een aantal indicatoren geldt dat gegevens alleen beschikbaar zijn op het CBS-buurniveau en/of het niveau van deelgemeenten. Voor dit onderzoek wordt dan gebruik gemaakt van gegevens over Rotterdam Centrum. Dit gebied is grotendeels vergelijkbaar met de binnenstad, maar zonder Kop van Zuid. Wanneer gegevens dus niet op binnenstadsniveau beschikbaar zijn, zal er op het niveau van de voormalig deelgemeente Rotterdam Centrum worden gerapporteerd.

Figuur 1.1 Geografische indeling kwartieren in de binnenstad

Bron: OBI

1.3 Leeswijzer

Deze rapportage is opgebouwd naar de vier thema's van het Programmaplan Binnenstad. Hoofdstuk twee focust op wonen, werken en verblijven (de laatste is een collegetarget). In hoofdstuk drie staan de indicatoren van het thema *Levendige en gastvrije Binnenstad* centraal, waarbij onder meer het aantal bezoekers aan de binnenstad, aan de Centrummarkt en aan attracties en evenementen wordt besproken, naast indicatoren als schoon, heel en veilig. Hoofdstuk vier bespreekt de resultaten voor het thema *Binnenstad om in te wonen*. Dit hoofdstuk gaat onder meer in op de bevolkingssamenstelling, de woningvoorraad in de binnenstad en de tevredenheid van de bewoners met hun woonomgeving. Hoofdstuk vijf bespreekt de resultaten van het thema *Verbonden Binnenstad*. De openbare ruimte en de bereikbaarheid van de binnenstad worden hier onder meer besproken. Hoofdstuk zes gaat in op de indicatoren voor het thema *Bedrijvige Binnenstad*, waarbij de (ontwikkeling van de) werkgelegenheid in het algemeen en in specifieke clusters besproken wordt. De indicatorenlijst zoals gebruikt voor deze monitor is te vinden in bijlage A. In bijlage B is een overzicht van tabellen en figuren opgenomen.

2 Wonen, werken in verblijven in de binnenstad

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de ontwikkelingen van het aantal inwoners, de werkgelegenheid en het aantal bezoekers aan de binnenstad. Het Binnenstadsplan is er op gericht om de binnenstad te verdichten en te verlevendigen door het aantal inwoners, de werkgelegenheid en het aantal bezoekers te verhogen. Daarnaast wordt ingegaan op het collegegetarget om de verblijfsduur van bezoekers aan de binnenstad met 10 procent te verlengen.

2.1 Inwoners in de binnenstad

De bevolking van de binnenstad neemt van 32.228 personen op 1 januari 2012 toe tot 35.263 personen op 1 januari 2017. Daarmee komt de bevolkingsgroei uit op ruim 3.000 personen. Ten opzichte van de volumeontwikkeling voor de stad als geheel, is de bevolking van de binnenstad harder gestegen (9%) dan de totale Rotterdamse bevolking (3%).

Het aantal inwoners in het Lijnbaankwartier/Coolsingel en in het nieuwe woongebied Kop van Zuid stijgt in de periode 2012-2017 met resp. 32% en 31% procent stevig. Ook in het Scheepvaartkwartier (+13%), het Laurenskwartier (+11%) en het gebied Wijnhaveneiland/Oude Haven/Boompjes (+11%) zien we een aanzienlijke bevolkingsaanwas. Een stevig krimp is te zien in het Centraal District (-13%) en een bescheiden krimp zien we in het Oude Westen (-2%).

Tabel 2.1 Ontwikkeling aantal inwoners in de binnenstad en per kwartier, 2012-2017

Kwartier	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Ontw. 2012-2017	
							Abs.	%
Centraal District	1.087	1.063	1.097	1.058	1065	950	-137	-13%
Oude Westen	9.617	9.496	9.353	9.356	9347	9441	-176	-2%
Lijnbaankwartier/Coolsingel	3.174	3.280	3.808	4.072	4040	4203	1.029	32%
Laurenskwartier	6.027	6.029	6.143	6.499	6695	6701	674	11%
Cool Zuid	2.667	2.707	2.738	2.733	2930	2883	216	8%
Hoboken	664	685	697	711	724	706	42	6%
Wijnhaveneil./Oude H./Boompjes	5.058	5.107	5.208	5.501	5569	5611	553	11%
Scheepvaartkwartier	2.111	2.128	2.151	2.195	2333	2378	267	13%
Kop van Zuid	1.823	1.869	1.909	2.073	2235	2390	567	31%
Binnenstad Totaal	32.228	32.364	33.104	34.198	34.938	35.263	3.035	9%
Rotterdam	616.456	616.319	618.109	623.967	629.148	634.264	17.808	3%

Bron: GBA, bewerking OBI

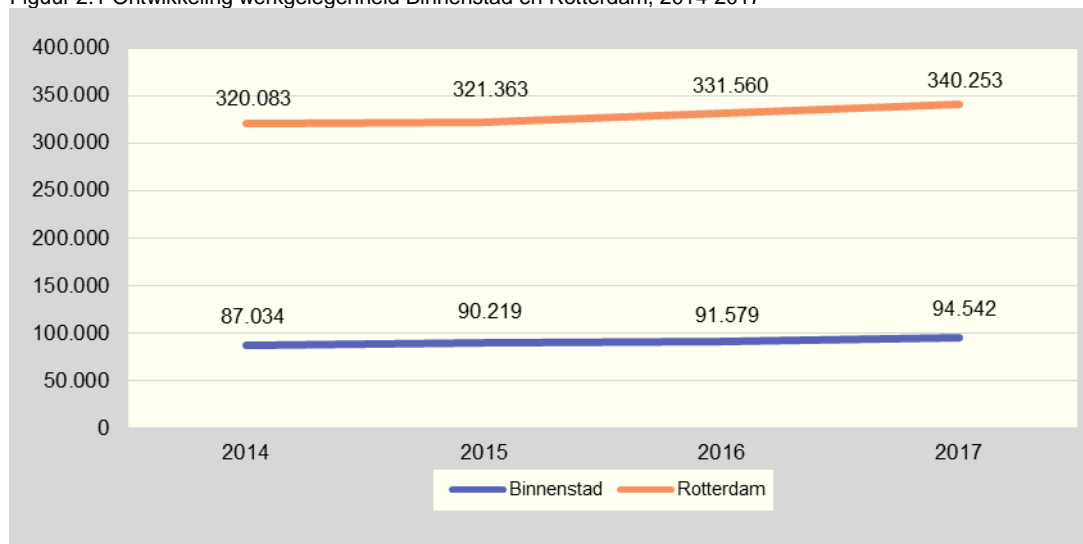
Over de laatste zes jaar zien we dus een bevolkingsgroei van 9 procent in de binnenstad, waarmee het streven naar meer inwoners is geslaagd. Ten opzichte van de stad als geheel is de bevolkingsgroei in de binnenstad driemaal hoger. Kijken we naar de meer recente ontwikkeling vanaf 2015 dan blijkt dat het aantal inwoners in de binnenstad is gestegen met ruim drie procentpunten. Voor de stad Rotterdam komt de bevolkingsgroei in deze periode uit op 1,7 procent. Kortom, de bevolkingsgroei in de binnenstad neemt ook de laatste jaren meer toe dan voor Rotterdam gemiddeld.

2.2 Werkgelegenheid in de binnenstad

De binnenstad omvat een aanzienlijk deel van alle Rotterdamse werkgelegenheid. In 2017 werkte 28 procent van de in Rotterdam werkzame personen in de binnenstad.¹ Dit aandeel is gedurende de periode 2014-2017 ongeveer gelijk gebleven.

Vervolgens brengen we de ontwikkeling van de werkgelegenheid voor de binnenstad en Rotterdam als geheel in kaart, zie onderstaande figuur. Hieruit blijkt dat de werkgelegenheid in de binnenstad gedurende de periode 2014-2017 is gestegen van 87.034 naar 94.542. Dat is een toename van negen procent. In Rotterdam is de werkgelegenheid in dezelfde periode met ruim zes procent toegenomen. De doelstelling om de werkgelegenheid in de binnenstad te vergroten, is dus geslaagd.

Figuur 2.1 Ontwikkeling werkgelegenheid Binnenstad en Rotterdam, 2014-2017

Bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland, bewerking OBI

Indien we de ontwikkeling van de werkgelegenheid uitsplitsen naar sectoren, ontstaat onderstaande tabel. Over de periode 2014-2017 laat deze tabel zien dat de grootste stijging zich voordoet bij het openbaar bestuur (18%).² Verder laten de detailhandel (10%), de horeca (9%) en de zakelijke dienstverlening (8%) een aanzienlijke stijging zien. De onderwijssector daalt licht (met 1%).

¹ Het aantal werkzame personen is het aantal personen dat volgens het Bedrijven Register Zuid-Holland bij een vestiging binnen het aangegeven gebied 12 uur of meer per week werkzaam is.

Bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland.

De sector met veruit de meeste arbeidsplaatsen in de binnenstad is de zakelijke dienstverlening. In 2015 omvatte deze sector ruim een derde van de werkgelegenheid in de binnenstad. De gezondheids- en welzijnssector is goed voor 18 procent. Verderop in deze rapportage zal een uitsplitsing van de werkgelegenheid naar het medische en creatieve cluster worden gemaakt.

Tabel 2.2 Ontwikkeling werkgelegenheid in de binnenstad, 2014-2017

	2014	2015	2016	2017	Ontwikkeling 2014-2017
Detailhandel	5.228	5.738	5.675	5.734	10%
Horeca	4.918	5.186	5.089	5.338	9%
Zakelijke dienstverlening	30.877	31.222	32.317	33.467	8%
Openbaar bestuur	9.937	12.488	12.170	11.718	18%
Onderwijs	4.849	4.686	4.712	4.816	-1%
Gezondheids- en welzijnszorg	15.865	15.351	15.560	16.677	5%
Overige sectoren	15.360	15.548	16.056	16.792	9%
Binnenstad Totaal	87.034	90.219	91.579	94.542	9%
Rotterdam Totaal	320.083	321.363	331.560	340.253	6%

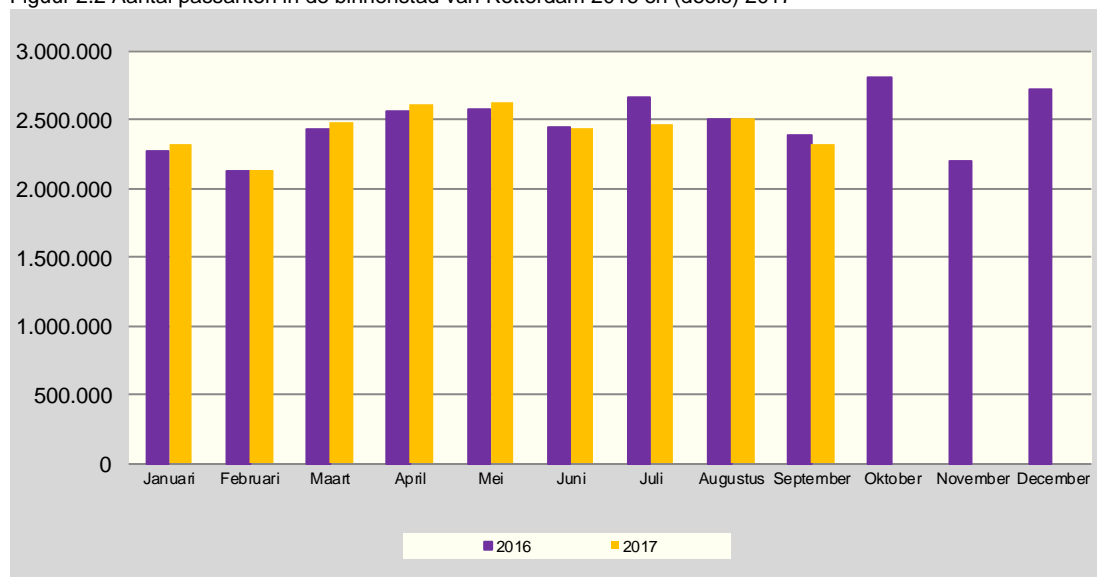
Bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland, bewerking OBI

2.3 Aantal passanten en verblijfsduur

Met ingang van 2016 worden op negen telpunten in de binnenstad, op basis van wifi signalen, het aantal passanten geteld. Hierbij zijn passanten die dagelijks langs komen (bewoners en mensen die in de buurt werken) niet meegeteld. Het gaat dus om toeristen en dagbezoekers (Nederlands, internationaal en Rotterdammers die elders in Rotterdam wonen). In figuur 2.2 is vanaf 2016, per maand, het aantal passanten weergegeven. Ook is de verblijfsduur van deze passanten bepaald.

Het aantal passanten vertoont een lichte schommeling over de verschillende maanden, waarbij in februari het minste aantal passanten wordt gemeten, en er in december en in het voorjaar (de maanden april en mei) juist weer veel passanten zijn. Voor 2017 zijn er tot en met september cijfers bekend. De trend in 2017 voor de maanden januari tot en met september, volgt de trend in 2016.

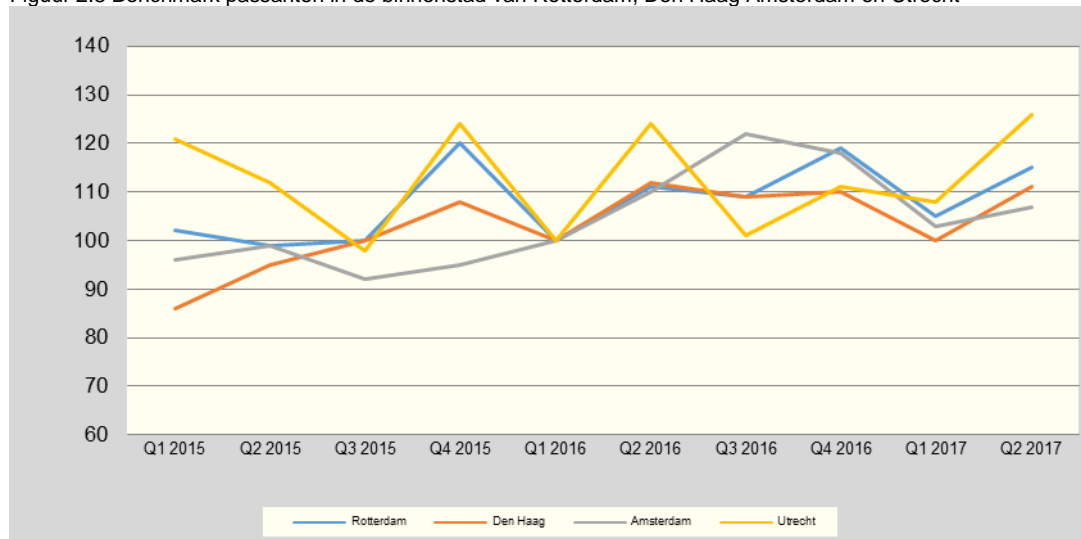
Figuur 2.2 Aantal passanten in de binnenstad van Rotterdam 2016 en (deels) 2017

Bron: RMC; meting wifi-signalen via 9 punten in de binnenstad

Op basis van drie telpunten in Den Haag Amsterdam en Rotterdam en één telpunt in Utrecht, wordt in figuur 2.3 een benchmark gepresenteerd. Hierbij zijn het aantal passanten in de vier steden in het eerste kwartaal van 2016 op 100% gesteld. De ontwikkeling van het aantal passanten, zowel terug als vooruit in de tijd is in onderstaande figuur percentueel ten opzichte van dit eerste kwartaal van 2016 afgebeeld. Alle vier de steden vertonen een stijging in het aantal passanten in het tweede kwartaal van 2017 ten opzichte van 2015.

Figuur 2.3 Benchmark passanten in de binnenstad van Rotterdam, Den Haag Amsterdam en Utrecht

Bron: RMC; meting wifi-signalen via 3 telpunten in de binnenstad (Rotterdam, Den Haag, Amsterdam) en 1 punt in de binnenstad (Utrecht)

Een collegetarget is dat door een pakket aan maatregelen de verblijfsduur van bezoekers aan de Binnenstad wordt verlengd met 10 procent. Concreet is hierbij afgesproken dat de verblijfsduur in het tweede en derde kwartaal in 2017 10% langer moet zijn dan in 2015.

Om de verblijfsduur te bepalen is van iedere bezoeker (die wifi aan heeft staan) vastgelegd hoe laat die voor de eerste keer en hoe laat die voor de laatste keer op een dag is gezien door één van de 23 wifi scanners in de binnenstad. De dag loopt hierbij van 5.00 uur tot 5.00 uur. Ook hier zijn passanten die dagelijks langs komen (bewoners en mensen die in de buurt werken) niet meegeteld.

In het tweede en derde kwartaal van 2017 was de gemiddelde verblijfsduur van passanten in de binnenstad ruim vier en half uur. In 2015 was dit nog ongeveer 4 uur en 10 minuten (zie onderstaande tabel). Dit betekent een toename van de verblijfsduur van (afgerond) 10% tussen 2015 en 2017. Afhankelijk of men³ het resultaat voor of na afronding beoordeelt is de collegetarget niet of wel gehaald. De kortere verblijfsduur in 2017 in vergelijking met 2016 is waarschijnlijk het gevolg van het slechtere weer in, met name het derde kwartaal van 2017 (kouder, minder zonuren en meer neerslag dan gemiddeld). In 2016, een jaar met een betere zomer, was de gemiddelde verblijfsduur met ruim 4 uur en 37 minuten wat hoger dan in 2017. Ten opzichte van 2015 is de verblijfsduur in 2016 11% hoger.

Tabel 2.3 Gemiddelde verblijfsduur in de binnenstad van passanten in het tweede en derde kwartaal (uren:minuten:seconden)

jaar	gemiddelde verblijfsduur	toename t.o.v. 2015
2015	04:09:40	n.v.t.
2016	04:37:21	11%
2017	04:33:43	10%

Bron: City Traffic

³ De rekenkamer van de gemeente Rotterdam controleert of de collegetargets zijn gehaald. Bij het verschijnen van deze monitor was niet bekend of zij de target met of zonder cijfers achter de komma beoordelen.

3 Levendige en gastvrije binnenstad

In dit hoofdstuk komen indicatoren aan bod die de levendigheid en gastvrijheid van de binnenstad meten. Voor wat betreft levendigheid gaat het dan om de belangrijkste redenen om Rotterdam te bezoeken, bestedingen van bezoekers, bezoekersaantallen van attracties, musea en evenementen, de levendigheid van de plintbebouwing, het aantal horecagelegenheden en terrassen en het aantal hotelbedden en hotelovernachtingen. Bij gastvrijheid gaat het om het imago van de (binnen)stad, maar ook om gegevens uit de veiligheidsindex.

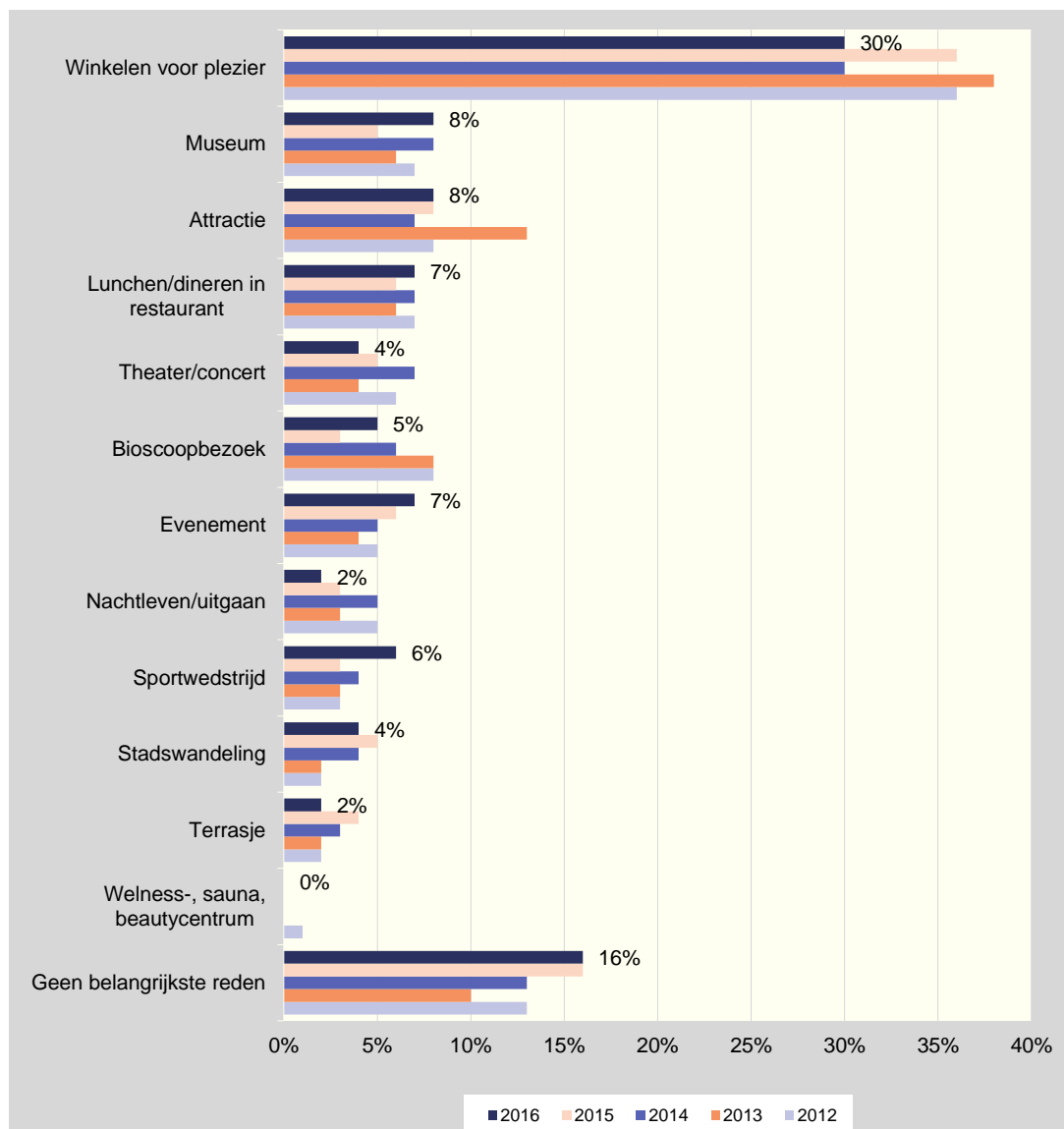
3.1 Bezoekers aan de binnenstad

Het bezoek aan de binnenstad wordt gemeten aan de hand van een uitsplitsing van de bezoeken door Nederlanders en door Rotterdammers.

Nederlanders

Winkelen voor plezier oftewel 'funshoppen', is al jarenlang veruit de belangrijkste reden voor Nederlanders om een bezoek te brengen aan de stad Rotterdam. Naast het funshoppen worden bezoek aan een museum (8%) of attractie (8%), lunchen of dineren in een restaurant (7%) en een bezoek aan een evenement (7%) genoemd als belangrijkste reden om naar Rotterdam te komen. Winkelen voor het plezier, lijkt als reden om Rotterdam te bezoeken met de jaren wat te schommelen; na genoemde percentages van 38% en 36% in 2012, 2013 en 2015, noemt 2014 en in 2016 30% van de bezoekers dit als belangrijkste reden om Rotterdam te bezoeken. Het bezoeken van een sportwedstrijd en het bezoeken van een evenement, worden in 2016 wat vaker genoemd dan de jaren daarvoor. De overige bezoekrekenen laten door de tijd heen weinig verandering zien.

Figuur 3.1 Belangrijkste reden van bezoek aan Rotterdam, 2012 – 2016

Bron: Continu Vakantie Onderzoek: Toeristisch Bezoek aan Steden

Rotterdammers

In de Omnibusenquête is aan Rotterdammers de vraag gesteld wat de voornaamste reden is om de binnenstad te bezoeken. De helft van de Rotterdamse binnenstadsbezoekers geeft aan dat winkelen de belangrijkste reden van het bezoek is. Andere soorten van vrijetijdsbesteding scoren een stuk lager. De tabel laat zien dat winkelen de laatste jaren steeds minder vaak wordt genoemd als belangrijkste bezoekreden. Daar staat tegenover dat vrije tijdsbesteding (uitgaan, cultuur, horeca) sinds 2012 in opkomst is.

Tabel 3.1 Voornaamste bezoekredenen van Rotterdammers om de binnenstad te bezoeken (meerdere antwoorden mogelijk, 2012 - 2017)

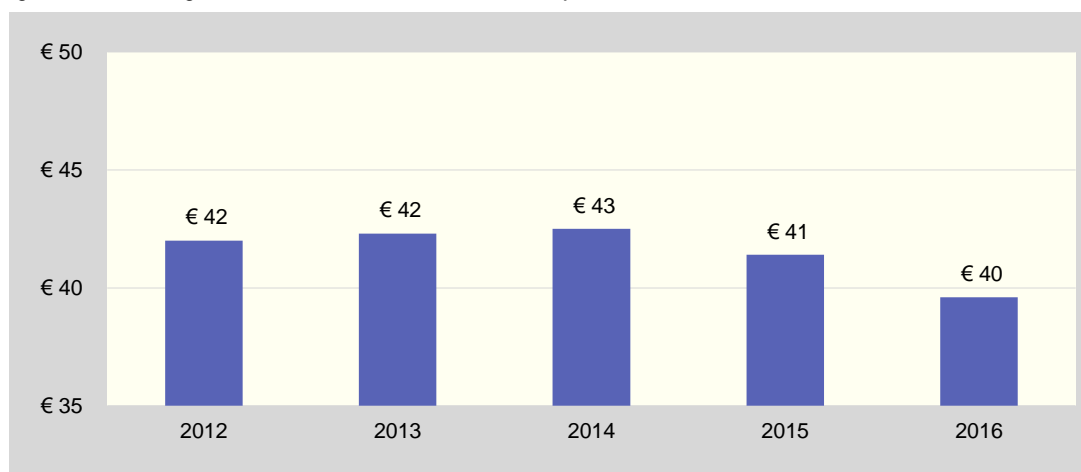
Reden	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Winkelen	60%	59%	59%	57%	54%	50%
Vrije tijd (uitgaan, cultuur, horeca)	26%	25%	31%	31%	32%	36%
Werken	12%	12%	11%	12%	12%	15%
Op de doorgaande route	9%	10%	10%	8%	11%	10%
Anders	5%	5%	4%	4%	4%	2%

Bron: Omnibusenquête, OBI

Bestedingen bezoekers

Het gemiddeld bedrag dat Nederlandse toeristen en zakelijke bezoekers besteden bij een bezoek aan Rotterdam, daalt enigszins vanaf 2014. Wanneer dit bestedingsbedrag wordt vergeleken met wat er wordt uitgegeven bij een bezoek aan een stad in Nederland, dan valt vooral op dat in 2015 en 2016 het bestedingspatroon in Rotterdam gelijk ligt met het gemiddeld bestedingspatroon aan een Nederlandse stad. Alleen in 2014 werd er in Rotterdam € 2 meer werd uitgegeven dan in een gemiddelde Nederlandse stad (€ 41 in Nederland ten opzichte van € 43 in Rotterdam).

Figuur 3.2 Bestedingen van Nederlandse toeristen en zakelijke bezoekers 2012 -2016

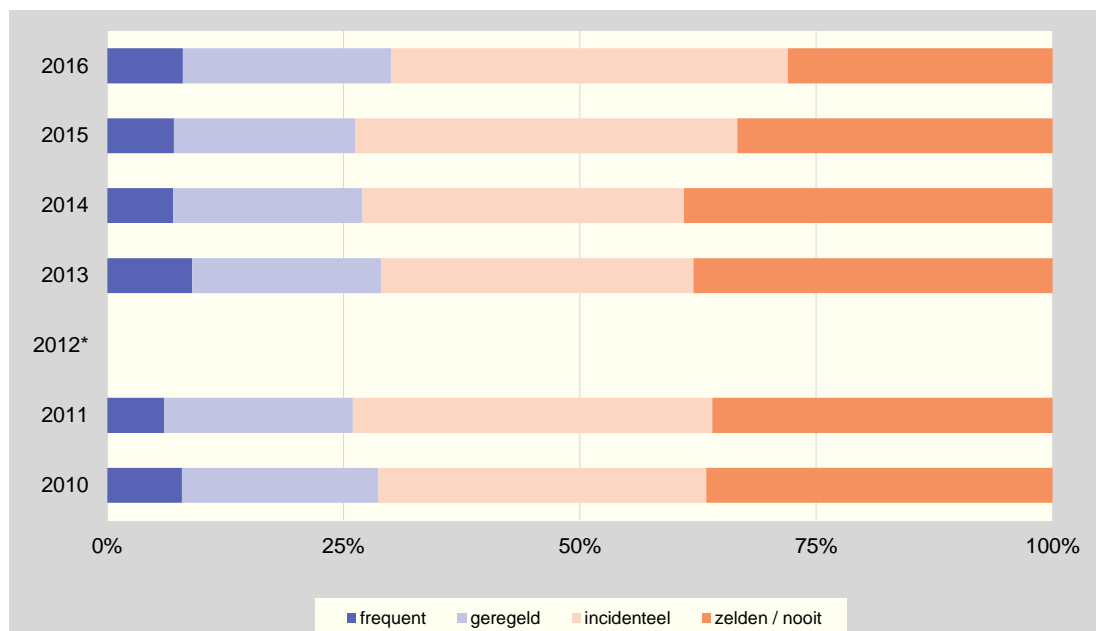
Bron: Continu Vakantie Onderzoek: Toeristisch Bezoek aan Steden

3.2 Bezoek aan de Centrummarkt

Bezoek aan de Centrummarkt door Rotterdammers

In de binnenstad van Rotterdam vindt op dinsdag en zaterdag aan de Binnenrotte de Centrummarkt plaats. De bezoekfrequentie van Rotterdammers, gedefinieerd als de frequente en regelmatige bezoekers bij elkaar opgeteld, is in 2016 licht gestegen ten opzichte van de twee voorgaande jaren. Het totale bezoek, dat wil zeggen inclusief de incidentele bezoekers, is duidelijk gestegen ten opzichte van voorgaande jaren. Meer dan 70 procent van de Rotterdammers geeft aan in 2016 de Centrummarkt te hebben bezocht.

Figuur 3.3 Bezoek van Rotterdammers aan Centrummarkt in Rotterdam in 2010-2011 en 2013-2016

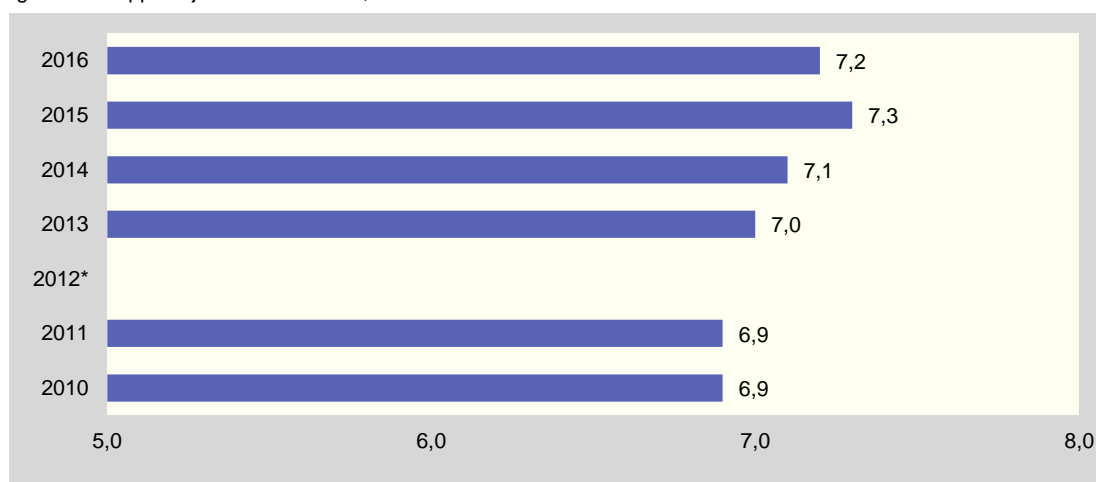
*In 2012 zijn in de Omnibusenquête geen vragen gesteld over de markten in Rotterdam.

Bron: Omnibusenquête , OBI

Beoordeling van de Centrummarkt door bezoekers

De Rotterdammers is gevraagd een rapportcijfer te geven voor de markten in de binnenstad. De Centrummarkt scoort in 2016 een 7,2. De waardering is in de periode 2010-2017 licht gestegen.

Figuur 3.4 Rapportcijfer Centrummarkt, 2010-2011 en 2013-2016

*In 2012 zijn in de Omnibusenquête geen vragen gesteld over de markten in Rotterdam.

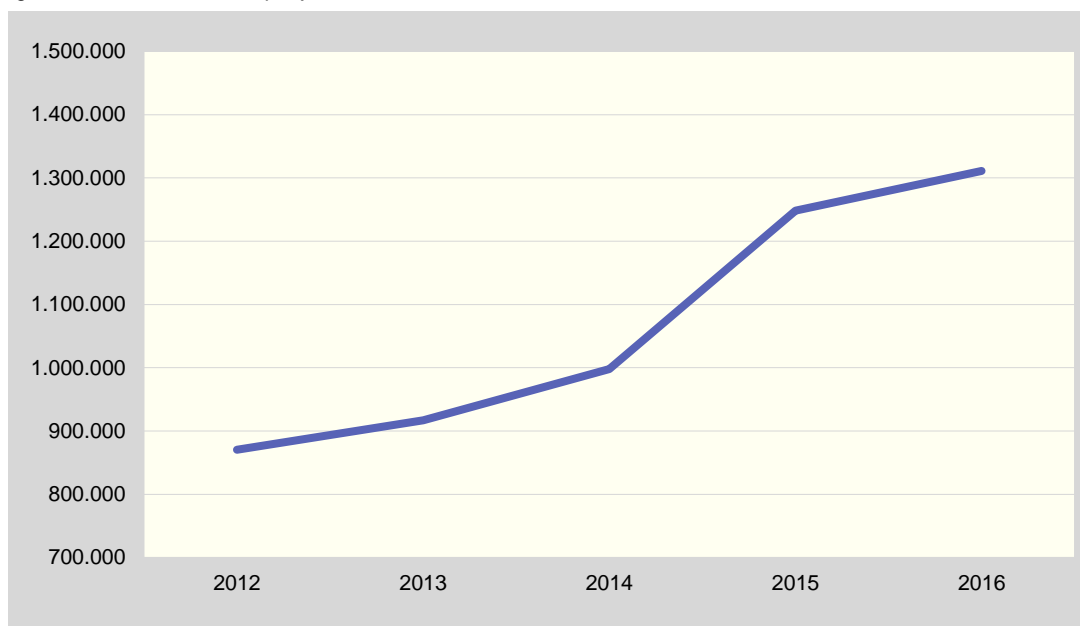
Bron: Omnibusenquête , OBI

3.3 Bezoek aan attracties, musea en evenementen

Bezoek aan attracties

De Rotterdamse binnenstad heeft een groot aantal attracties waarvan het aantal bezoekers per jaar bekend zijn. In 2016 telden deze attracties tezamen ruim 1,3 miljoen bezoekers. Vanaf 2014 is het aantal bezoekers aan attracties in de binnenstad sterk gestegen. Het betreft de attracties: Bootexcursie Rotterdam – Kinderdijk, Euromast, Lasergame Rotterdam, Laurenskerk, Miniworld Rotterdam, Spido en Splashtours.

Figuur 3.5 Aantal bezoeken per jaar aan attracties in de binnenstad*, 2012-2016

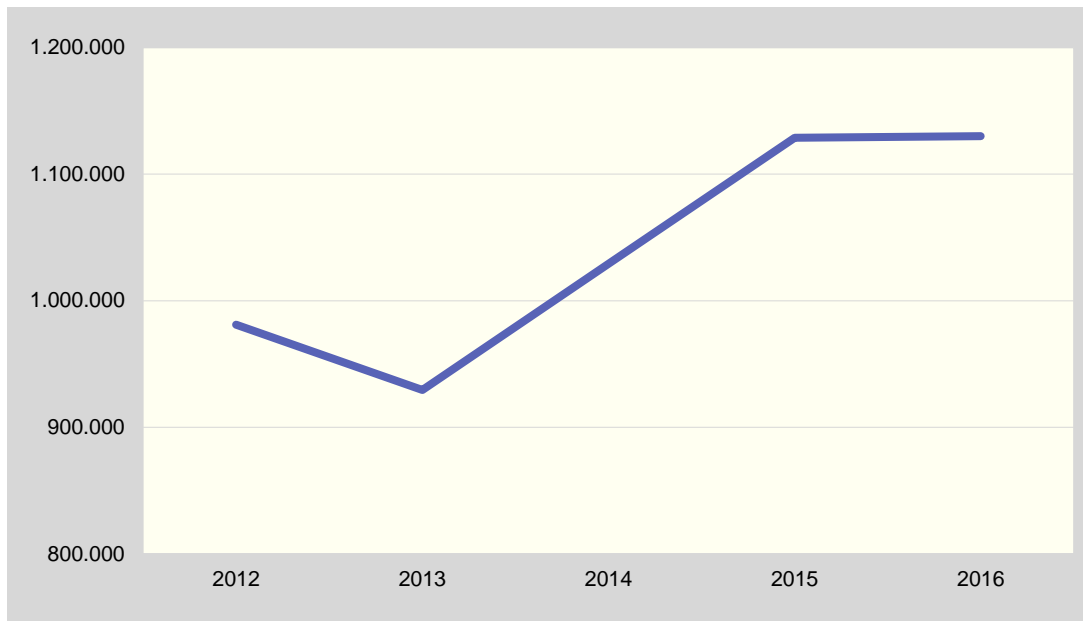
* Bezoeken aan attracties waarvan het bezoekersaantal bekend is

Bron: Rotterdam Partners

Bezoeken aan musea

De binnenstad van Rotterdam herbergt een groot aantal musea. Jaarlijks brengen ruim één miljoen mensen een bezoek aan deze musea in de binnenstad. De vergelijkbaarheid door de jaren heen is zeer beperkt, zeker omdat het hier gaat om de optelsom van alle musea in de binnenstad. Musea worden gesloten, anderen ontstaan. Ook tijdelijke sluitingen in verband met verbouwingen of tijdelijke tentoonstellingen die veel publiek trekken, zijn van invloed op de hier gepresenteerde reeks. Verder komt het voor dat bezoekersaantallen van het ene op het andere jaar niet meer beschikbaar worden gesteld. De cijfers over bezoekersaantallen in 2015 en 2016 hebben betrekking op de volgende musea: Chabot Museum, Het Nieuwe Instituut, Kunsthal Rotterdam, Maritiem Museum Rotterdam, Museum Boijmans Van Beuningen, Museum Rotterdam, Natuurhistorisch Museum Rotterdam, Nederlands Fotomuseum en Villa Zebra.

Figuur 3.6 Aantal bezoeken per jaar aan musea in de binnenstad*, 2012-2016

* Bezoeken aan musea waarvan het bezoekersaantal bekend is

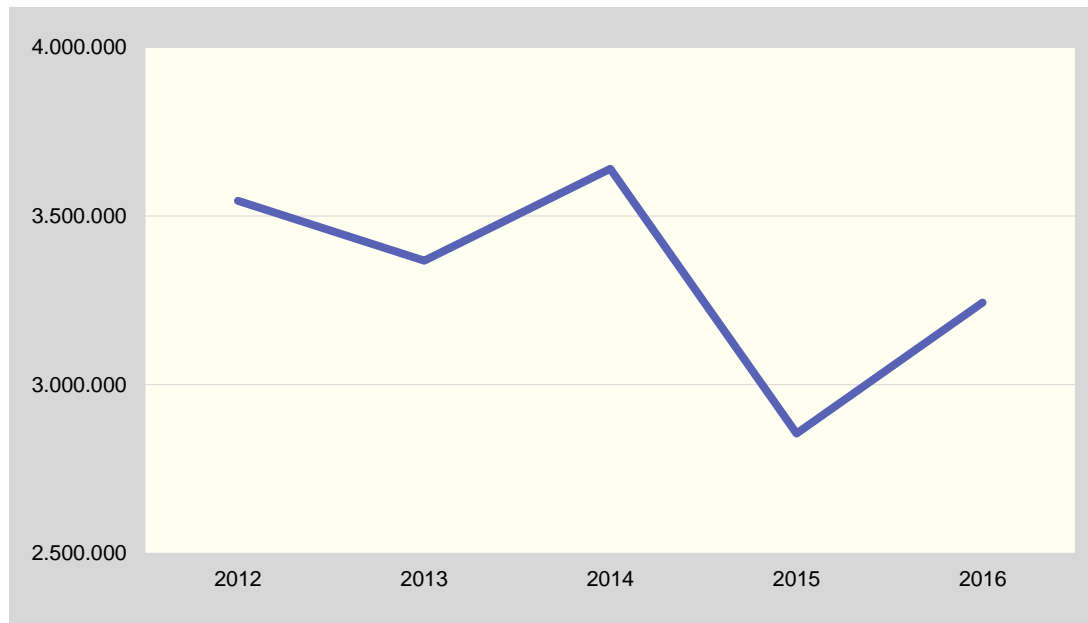
Bron: Rotterdam Partners

Bezoek aan jaarlijks terugkerende evenementen

De binnenstad vormt het decor van vele evenementen. Zo vinden niet alleen Rotterdamse zomerfestivals en culturele evenementen in de binnenstad⁴ plaats, maar ook sportevenementen. In 2016 kwamen ruim 3,2 miljoen bezoekers naar de jaarlijks terugkerende evenementen. Het aantal bezoekers aan jaarlijks terugkerende evenementen liep de laatste jaren terug, maar lijkt na 2015 weer toe te nemen. Belangrijke oorzaken waren het verdwijnen van de Dance Parade en de terugloop van bezoekers bij een aantal evenementen. De evenementen met de meeste bezoekers in 2016 waren NN Marathon Rotterdam, Rotterdam Unlimited (voorheen het Zomercarnaval en het Dunya Festival), het Internationaal Film Festival en de Wereld Havendagen.

⁴ Let op: een deel van de evenementen vindt in een groter deel van de stad plaats. De bezoekerscijfers betreffen het bezoek aan het evenement. Dit hoeft dus niet altijd een bezoek aan het evenement in de binnenstad te zijn.

Figuur 3.7 Aantal bezoeken per jaar aan jaarlijks terugkerende evenementen in de binnenstad*, 2012-2016

* Bezoeken aan evenementen waarvan het bezoekersaantal bekend is

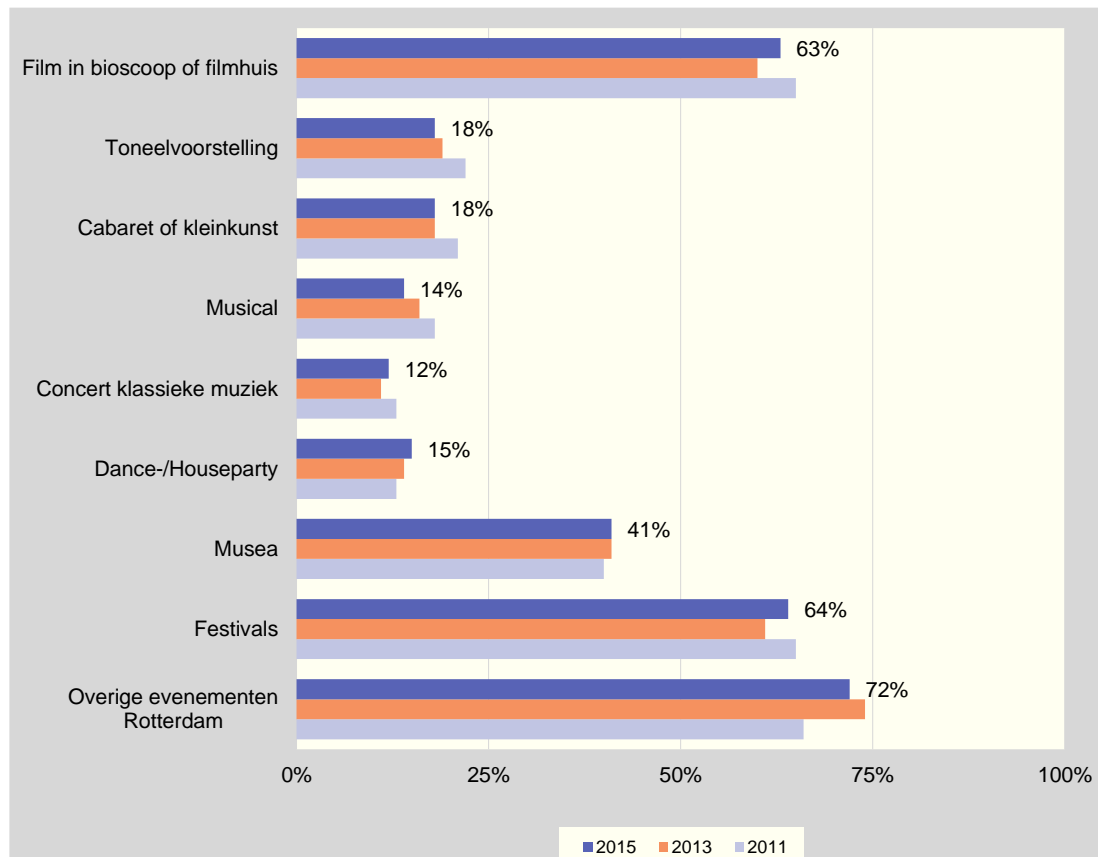
Bron: Rotterdam Partners

3.4 Cultuurdeelname

In het Vrijtijdsonderzoek wordt eens in de twee jaar aan Rotterdammers gevraagd naar hun cultuurdeelname in de afgelopen twaalf maanden. De meest recente cijfers zijn van 2015. In 2015 heeft 64 procent van de Rotterdammers een of meerdere festivals bezocht. De overige evenementen zijn bezocht door bijna driekwart van de Rotterdammers.

Ook is in 2015 63 procent van de Rotterdammers wel eens naar een film in een bioscoop of filmhuis geweest. Minder dan een vijfde ging wel eens naar een toneelvoorstelling, een cabaretvoorstelling of een musical. Als we kijken naar de ontwikkelingen gedurende de periode 2011-2015 dan zijn er geen bijzondere trends waar te nemen.

Figuur 3.8 Cultuurdeelname van Rotterdammers, 2011, 2013 en 2015

Bron: Vrijtijdsonderzoek, OBI

3.5 Plinten

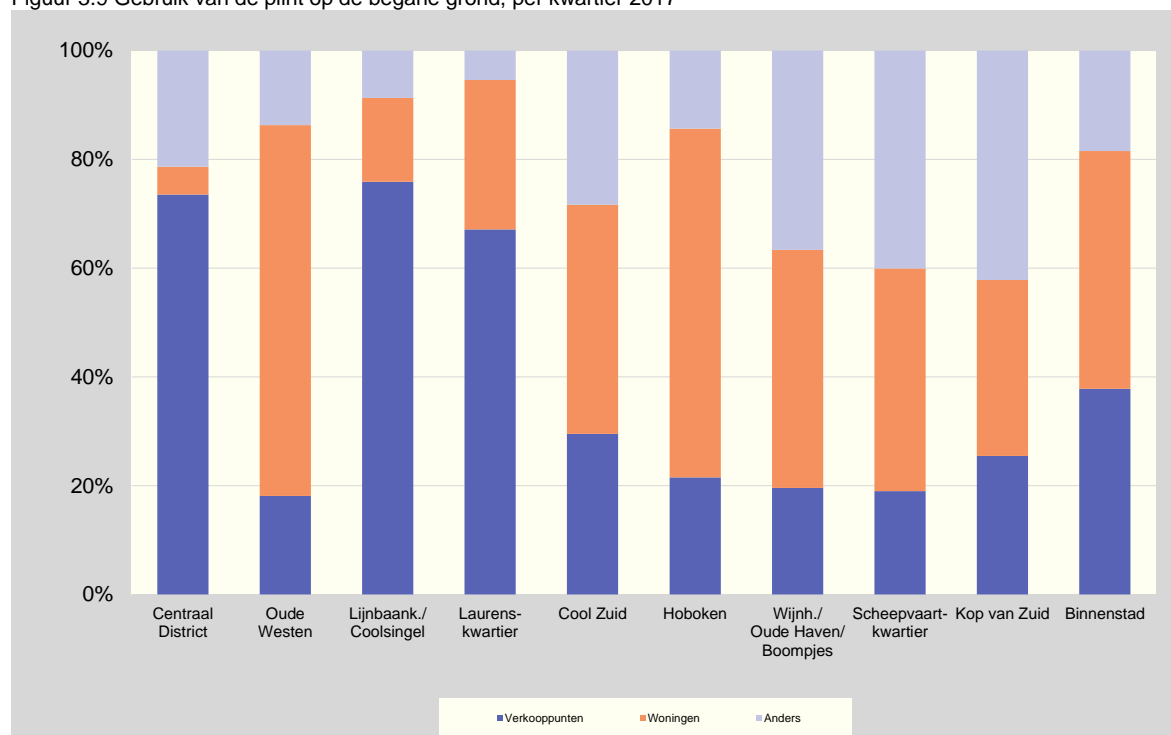
Plintbebouwing en gebruik

Goede uitstraling van plinten is essentieel. Hiermee staat of valt het succes van de City Lounge. De volgende figuur geeft een overzicht van de levendigheid van de plinten in de binnenstad. Hier is gekeken naar het gebruik van de begane grond van alle objecten in de binnenstad. Er is een verdeling in het gebruik gemaakt naar woningen, objecten die als verkooppunt⁵ worden aangemerkt en andersoortige objecten. Tot deze laatste groep horen onder meer parkeervoorzieningen, kantoren en nutsvoorzieningen. Voor deze monitor wordt er vanuit gegaan dat naarmate het aandeel verkooppunten hoger is, de levendigheid van de plint ook groter is.

⁵ Dit zijn verkooppunten voor dagelijks goederen, mode & luxe, vrije tijd, overige detailhandel, verkooppunten voor, transport & brandstof, leisure (horeca e.d.) en diensten, zoals uitzendbureaus.

Van de adressen op de plint in de binnenstad wordt ruim vier op de tien bewoond, ruim een derde is een verkooppunt en een vijfde heeft een andersoortige bestemming. Het aandeel verkooppunten in 2017 is vrijwel gelijk aan het aandeel in 2015. Met name het Centraal District, Lijnbaankwartier/Coolsingel en Laurenskwartier zijn kwartieren met levendige plinten. Het Oude Westen is een kwartier met een groot aandeel woningen op de begane grond. Kop van Zuid, Scheepvaartkwartier en Wijnhaveneiland/Oude Haven/Boompjes hebben juist een hoog aandeel andersoortige objecten op de begane grond. Het aandeel kantoren is in deze gebieden groot.

Figuur 3.9 Gebruik van de plint op de begane grond, per kwartier 2017

Bron: WBOB en Locatus, bewerking OBI

3.6 Horeca en terrassen

Aantal horecagelegenheden per kwartier

In 2016 had de binnenstad 568 horecagelegenheden. Dat is 30% van alle horecagelegenheden van Rotterdam. De meeste horecagelegenheden liggen in Lijnbaankwartier/Coolsingel. In het Laurenskwartier zijn met de komst van de Markthal veel horecagelegenheden bij gekomen. Ten opzichte van 2011 is het aantal horecagelegenheden in de binnenstad met 7% gestegen. Deze stijging komt vooral door de Markthal. In Kop van Zuid, Laurenskwartier en Centraal District is het aantal horecagelegenheden relatief sterk gestegen; in Hoboken en Wijnhaveneiland/Oude H./Boompjes is sprake van een relatief sterke daling tussen 2011 en 2016.

Tabel 3.2 Aantal horecagelegenheden per kwartier, 2011-2016

Buurt	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Ontwikkeling 2011-2016	
							absoluut	procentueel
Centraal District	20	20	26	28	28	24	4	20%
Oude Westen	89	82	88	84	85	85	-4	-4%
Lijnbaankwartier/Coolsingel	156	150	154	167	166	161	5	3%
Laurenskwartier	71	75	82	80	112	97	26	37%
Cool Zuid	66	68	68	74	74	72	6	9%
Hoboken	26	26	26	25	25	22	-4	-15%
Wijnhaveniland/Oude H./Boompjes	37	37	37	37	38	32	-5	-14%
Scheepvaartkwartier	56	57	54	53	52	55	-1	-2%
Kop van Zuid	11	11	15	16	17	20	9	82%
Binnenstad totaal	532	526	550	564	597	568	36	7%
Rotterdam	1.845	1.840	1.854	1.935	1.998	1.916	71	4%

Bron: Locatus

Aantal terrassen per kwartier

In de zomer 2017 zijn er 448 gelegenheden met een terrasvergunning in de binnenstad. Dit is bijna 35 procent van alle afgegeven terrasvergunningen in heel Rotterdam. Het aantal terrasvergunningen in de binnenstad is sinds 2015 met 2,5 procent gestegen. In Rotterdam is het aantal terrasvergunningen met een kleine 1 procent gedaald sinds 2015. Bij de tabel merken we op dat niet alleen horecagelegenheden een terrasvergunning kunnen hebben, het gaat bijvoorbeeld ook om sportverenigingen, attracties en musea.

Het Lijnbaankwartier/Coolsingel kent niet alleen de meeste horecagelegenheden, maar ook de meeste gelegenheden met een terras. De Kop van Zuid, Hoboken en het Centraal District hebben weinig gelegenheden met een terrasvergunning, al zien we de aantallen bij Kop van Zuid langzaam toenemen.

Tabel 3.3 Aantal gelegenheden met een terrasvergunning, zomer 2011 – 2017¹

Buurt	2011	2013	2015	2017
Centraal District	11	12	15	13
Oude Westen	37	38	45	45
Lijnbaankwartier/Coolsingel	136	135	130	134
Laurenskwartier	81	73	75	82
Cool Zuid	53	54	57	63
Hoboken	16	17	18	16
Wijnhaveniland/Oude haven/Boompjes	49	31	32	36
Scheepvaartkwartier	46	40	43	36
Kop van Zuid	17	19	22	23
Binnenstad	446	419	437	448
Rotterdam	1.375	1.296	1.303	1.291

Bron: Bestuursdienst, bewerking OBI

1. Cijfers kunnen afwijken van het werkelijk aantal terrasvergunningen, omdat er volgens het horecabeleid mogelijkheden zijn om een gevelzitplaats of gevelterras te exploiteren zonder dat dit op de vergunning vermeld wordt.

Ontwikkeling aantal hotelbedden in vier grote steden

Het aantal hotelbedden in Rotterdam is sinds 2012 fors gestegen (22 procent). Als er een vergelijking wordt gemaakt met de ontwikkeling van het aantal hotelbedden in de andere drie grote steden, laat alleen Amsterdam een sterkere stijging zien (31%). Landelijk is het aantal hotelbedden sinds 2012 gestegen met 10%.

Tabel 3.4 Ontwikkeling aanbod hotelbedden in vier grote steden en Nederland, 2012-2016

Stad	2012	2013	2014	2015	2016	Ontwikkeling 2012-2016
Rotterdam	7.723	8.034	9.378	8.879	9.457	22%
Amsterdam	49.773	55.084	58.095	60.205	65.110	31%
Den Haag	8.017	8.220	8.424	8.562	8.934	11%
Utrecht	2.993	3.062	3.289	3.500	3.583	20%
Nederland	236.823	244.145	252.115	254.589	261.164	10%

Bron: CBS

Ontwikkeling gasten en overnachtingen in de vier grote steden

Uit CBS-gegevens blijkt dat zowel het aantal gasten (18%) als het aantal overnachtingen (15%) in hotels, pensions en jeugdaccommodaties in de periode 2014-2016 in Rotterdam is gestegen. Het aantal gasten in Rotterdam groeit sneller dan landelijk en sneller dan in de andere drie grote steden. Kijken we naar de gemiddelde verblijfsduur, dan dat laat Rotterdam als enige van de drie grote steden, en in vergelijking met het landelijke cijfer, een daling zien.

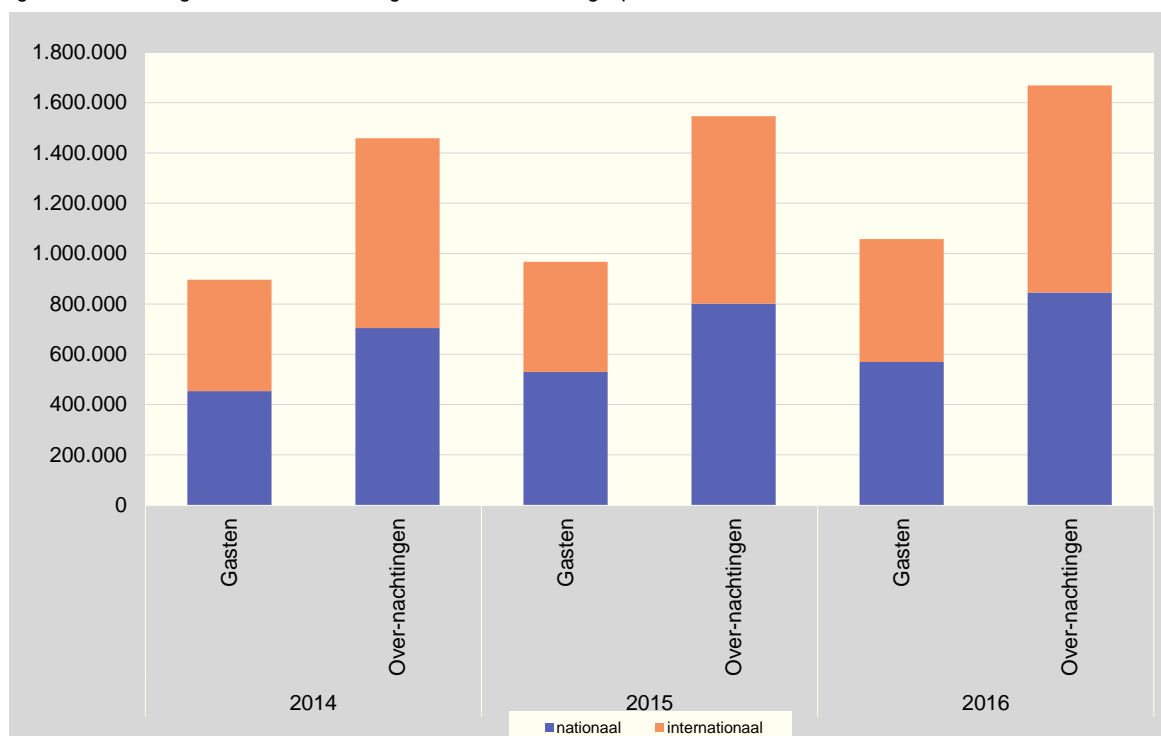
Tabel 3.5 Gasten en overnachtingen in hotels, pensions en jeugdaccommodaties in vier grote steden en Nederland, 2014-2016

Gasten				Overnachtingen			Gemiddelde verblijfsduur		
Stad	2014	2016	Ontw. 2014- 2016	2014	2016	Ontw. 2014- 2016	2014	2016	Ontw. 2014- 2016
Rotterdam	896.000	1.058.000	18%	1.458.000	1.670.000	15%	1,63	1,58	-3,0%
Amsterdam	6.670.000	7.270.000	9%	12.538.000	13.983.000	12%	1,88	1,92	2,3%
Den Haag	841.000	930.000	11%	1.377.000	1.587.000	15%	1,64	1,71	4,2%
Utrecht	323.000	353.000	9%	474.000	533.000	12%	1,47	1,51	2,9%
Nederland	23.122.000	25.758.000	11%	39.864.000	44.590.000	12%	1,72	1,73	0,4%

Bron: CBS

In 2015 en 2016 werd in Rotterdam iets minder dan de helft van het aantal overnachtingen in hotels, pensions en jeugdaccommodaties gerealiseerd door buitenlandse gasten (zie figuur 3.10). Het aantal Nederlandse gasten is in de periode 2014-2016 gestegen met 25 procent. Voor buitenlandse gasten komt dit percentage uit op 11 procent.

Figuur 3.10 Aantal gasten en overnachtingen in Rotterdam, uitgesplitst naar nationaal en internationaal, 2014-2016

Bron: CBS

3.7 Waardering architectuur

Vermeldingen van gebouwen in de Rotterdamse binnenstad in het jaarboek NAI

Jaarlijks brengt het Nederlands Architectuurinstituut (NAi) het jaarboek uit met daarin dertig projecten in Nederland die de architectuur van dat jaar hebben bepaald. De dertig gekozen projecten geven een breed overzicht van verschillende stromingen, ontwerphoudingen, bouwtypen en actuele thema's. In het jaarboek van 2015/2016 zijn twee Rotterdamse gebouwen opgenomen; het Timmerhuis in de binnenstad van Rotterdam en de Sportmotor op Zuid. Daarnaast zijn in het jaarboek 2015/2016 "de Canopies" vermeld; drie zachtgekleurde luifels naast het Centraal Station, die beschutting bieden bij het wachten op een bus.

In het jaarboek van 2016/2017 staat het gebouw FIRST Rotterdam, vlak tegenover het centraal station, vermeld. Voor een overzicht van alle gebouwen en projecten in de binnenstad die de afgelopen jaren in dit jaarboek zijn genoemd, zie onderstaande tabel.

Tabel 3.6 Overzicht gebouwen of projecten in de binnenstad die genoemd zijn in het jaarboek van het Nederlands Architectuurinstituut (NAi)

2016-2017 FIRST Rotterdam (tegenover Centraal Station)
2015-2016 Timmerhuis (binnenstad) Sportmotor (Rotterdam Zuid) “de Canopies” (drie zachtkeurige luifels naast het Centraal Station die beschutting bieden bij het wachten op een bus)
2014-2015 Markthal (binnenstad) Rotterdam CS Renovatie Oude Stadsbibliotheek tot Erasmus University College (Nieuwe Markt, Laurenskwartier)
2013-2014 De Rotterdam (Kop op Zuid)
2012-2013 Onderwijscentrum in het Erasmus Medisch Centrum (Westzeedijk)
2011-2012 Mini Mall (bij de Hofbogen aan de Raampoortstraat, net buiten de binnenstad)
2010-2011 Geen vermelding in jaarboek Architectuur
2009-2010 Red Apple (Wijnhaveneiland) Kühne & Co zwevende woon- en kantoorgebouw (Boomgaardsstraat)

Bron: Jaarboeken NAi

Aantal studenten in Rotterdam

Rotterdam wil zichtbaarder worden als studentenstad. Rotterdam is de derde studentenstad van Nederland, met bijna 30.000 studenten aan Hogeschool en Universiteit, maar lijkt onvoldoende in staat om het kennispotentieel aan de stad te binden. Ruim een kwart van de Rotterdammers in de leeftijd van 17 tot en met 27 jaar volgt een opleiding aan een Hogeschool of Universiteit in Nederland. Dit percentage is stabiel over de jaren.

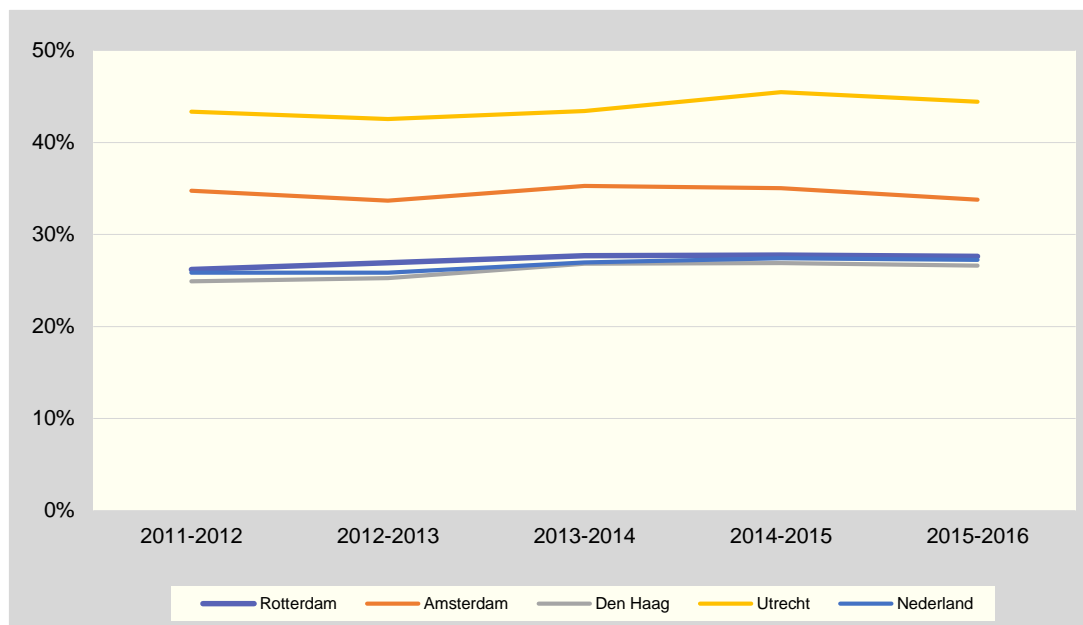
Tabel 3.7 Aandeel van de bevolking in leeftijd van 17 t/m 27 jaar dat student is, 2013/2014, 2014/2015 en 2015/2016

	2013-2014		2014-2015		2015-2016	
	% van bevolking van 17-27 jaar		% van bevolking van 17-27 jaar		% van bevolking van 17-27 jaar	
	Absoluut		Absoluut		Absoluut	
Rotterdam	28.531	28%	28.909	28%	29.170	28%
Amsterdam	49.379	35%	50.028	35%	49.594	34%
Den Haag	20.114	27%	20.341	27%	20.363	27%
Utrecht	30.387	43%	32.540	45%	32.194	44%
Nederland	617.214	27%	629.822	27%	630.943	27%

Bron: CBS, Statline

Als we over een iets langere termijn kijken, namelijk vanaf het studiejaar 2011-2012, zien we een licht oplopende trend voor Rotterdam, Den Haag en Nederland als geheel. Het aantal studenten als percentage van de bevolking ligt rond de 27 procent. In Amsterdam en vooral in Utrecht liggen deze percentages met respectievelijk circa 34 en 44 procent aanzienlijk hoger. In Amsterdam en Utrecht is het percentage studenten vrijwel stabiel (zie fig 3.11).

Figuur 3.11 Aandeel van de bevolking in de leeftijd van 17 tot en met 27 jaar dat student is, studiejaar 2011-2015

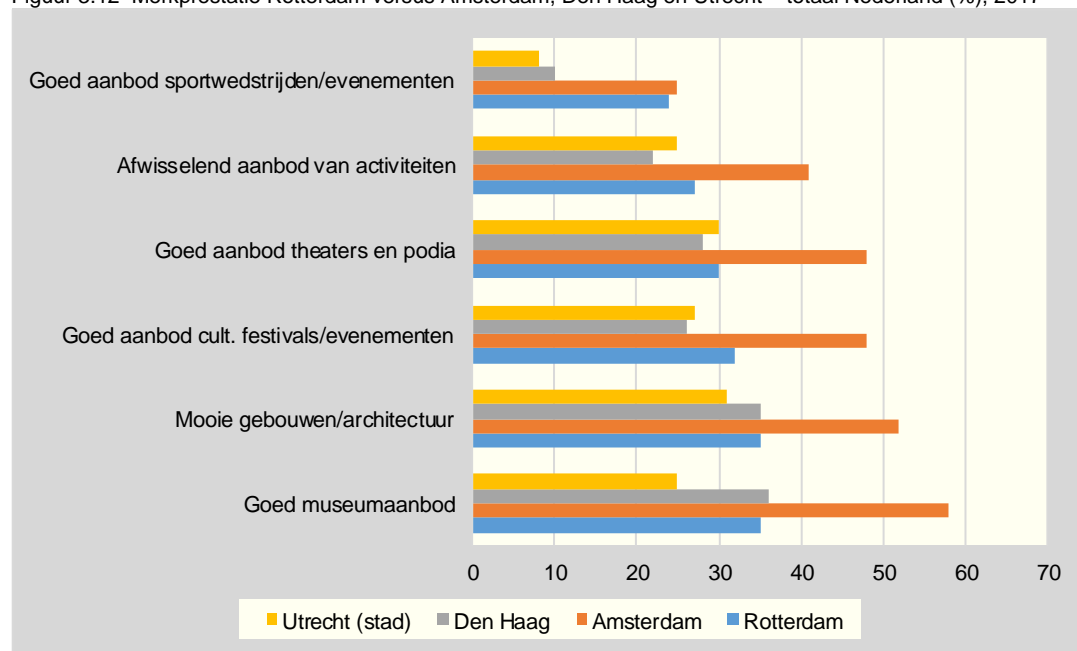
Bron: CBS, Statline

3.8 Oordeel over kunst en cultuur

Het Cultuurimago onderzoek Rotterdam en Rotterdamse cultuurmerken van Hendrik Beerda doet onderzoek onder de Nederlandse bevolking naar het imago van steden in relatie tot het cultuuraanbod.

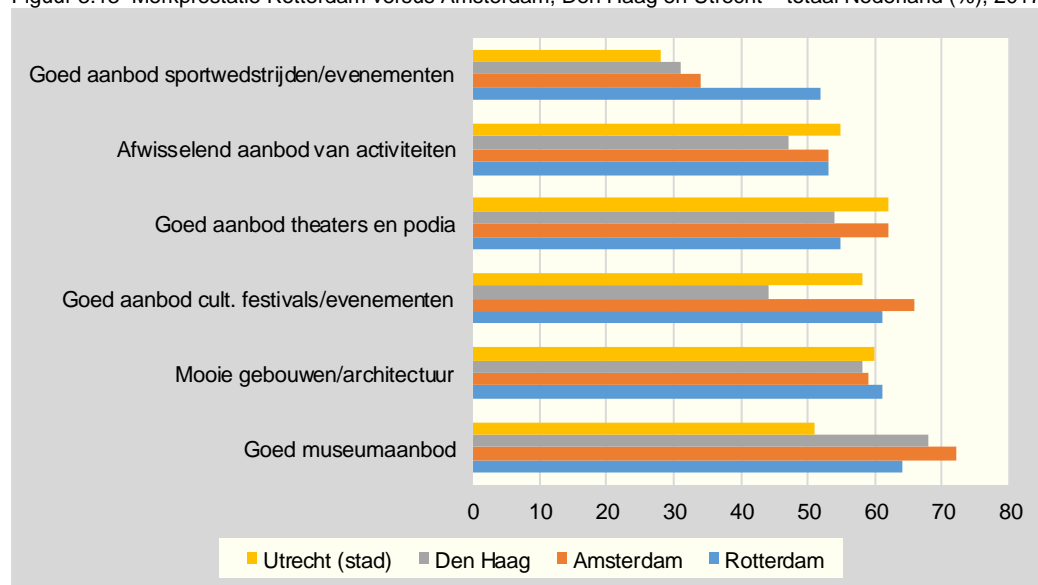
Sinds 2011 heeft Rotterdam zijn culturele positie gestaag versterkt in vergelijking met andere steden in Nederland. In 2017 staat Rotterdam op de tweede plaats, na Amsterdam. Met name de (vernieuwende) architectuur heeft de kracht van Rotterdam een boost gegeven sinds 2011. Ruim 40% van de respondenten in heel Nederland verwacht een toenemende waardering voor Rotterdam in de komende twee jaar. Hieronder is per onderdeel per stad het aandeel Nederlanders gepresenteerd dat positief is over culturele kenmerken. De grafiek daaropvolgend presenteert het aandeel bewoners van de betreffende gemeenten dat positief is over culturele kenmerken.

Figuur 3.12 Merkprestatie Rotterdam versus Amsterdam, Den Haag en Utrecht – totaal Nederland (%), 2017

Bron: Hendrik Beerda brand consultancy

Figuur 3.13 Merkprestatie Rotterdam versus Amsterdam, Den Haag en Utrecht – totaal Nederland (%), 2017

Bron: Hendrik Beerda brand consultancy

Meer dan vroeger associëren inwoners Rotterdam nu met 'vernieuwing', 'architectuur', 'een goed museumaanbod' en 'internationale klasse'. 'Podia' worden echter wel minder vaak genoemd dan vroeger.

Ten slotte is aan Rotterdammers gevraagd wat de sterkste Zuid-Hollandse cultuurmerken zijn in 2017. Pathé, De Doelen Rotterdam, Luxor Theater Rotterdam en Rotterdam Ahoy zijn de vier sterkste cultuurmerken volgens hen. Het International Film Festival Rotterdam, de Rotterdamse Schouwburg en Rotterdam Unlimited zijn in het bijzonder gestegen op de cultuurranglijst in de afgelopen jaren.

Daarnaast wordt in de Omnibussenquête aan Rotterdammers de vraag gesteld of zij vinden dat er veel culturele mogelijkheden zijn in de stad, waarbij duidelijk wordt dat het aandeel Rotterdammers dat vindt dat Rotterdam veel culturele mogelijkheden kent de afgelopen jaren is toegenomen tot 91% in 2017.

Tabel 3.8 Aandeel Rotterdammers dat vindt dat Rotterdam veel culturele mogelijkheden heeft (%), 2012-2017

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Veel culturele mogelijkheden	84%	58%	86%	91%	90%	91%

Bron: Omnibus enquête

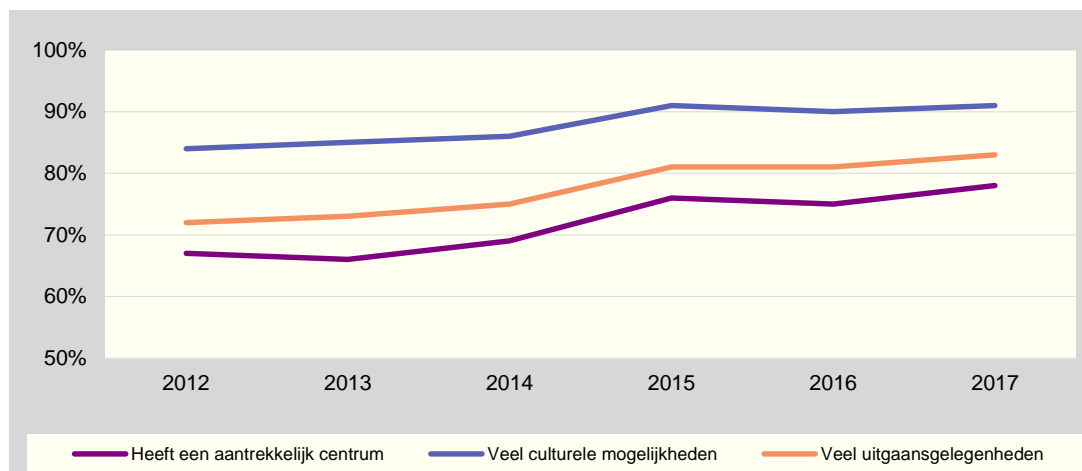
3.9 Het imago van de binnenstad

Imago van de stad

Het imago van de stad is één van de onderwerpen van de Omnibussenquête die jaarlijks wordt uitgevoerd door OBI. Drie onderwerpen zijn relevant voor de binnenstad. Gevraagd wordt of Rotterdammers het eens zijn met de stellingen dat Rotterdam een aantrekkelijk centrum heeft en veel culturele mogelijkheden en uitgaansgelegenheden heeft.

Ruim driekwart van de Rotterdammers vindt dat Rotterdam een aantrekkelijk centrum heeft. Dit percentage is de afgelopen twee jaar ongeveer gelijk gebleven. Ook de oordelen over de culturele mogelijkheden en de uitgaansgelegenheden zijn vrijwel gelijk gebleven. Ruim 90% van de Rotterdammers vindt dat Rotterdam veel culturele mogelijkheden heeft. Dat Rotterdam veel uitgaansgelegenheden heeft, wordt onderschreven door 83 procent.

Figuur 3.14 Imago van de stad: aandeel Rotterdammers dat het (helemaal) eens is, 2012-2017

Bron: Omnibussenquête, OBI

Imago van de binnenstad

In de Omnibusenquête wordt aan Rotterdammers ook een aantal stellingen voorgelegd over het imago van de binnenstad van Rotterdam.

In 2017 is 83% van de Rotterdammers het eens met de stelling dat het in de binnenstad overdag aangenaam verblijven is. Dat is een lichte stijging vergeleken met 2015 (77%). Over een aangenaam verblijf in de avond zijn de Rotterdammers ook steeds positiever: 50 procent vindt het 's avonds aangenaam verblijven in de binnenstad. In 2015 was dit nog 38%. Zeventig procent van de Rotterdammers vindt dat er in de binnenstad altijd wel iets te beleven is; dit ten opzicht van 56 procent in 2015. Ook vinden steeds meer Rotterdammers dat er in de binnenstad een gezellige sfeer hangt: bijna twee derde van de Rotterdammers onderschrijft deze stelling; in 2015 was dit nog de helft. Slechts 29 procent vindt dat het in de binnenstad van Rotterdam steeds groener wordt.

Tabel 3.9 Imago van de binnenstad: aandeel Rotterdammers dat het (helemaal) eens is, 2014- 2017

In de binnenstad van Rotterdam...	2014	2015	2016	2017
...is het overdag aangenaam verblijven.	76%	77%	83%	83%
...is altijd iets te beleven.	62%	56%	69%	70%
...hangt een gezellige sfeer.	48%	51%	63%	64%
...is het 's avonds aangenaam verblijven.	37%	38%	47%	50%
...wordt het steeds groener.	23%	24%	33%	29%

Bron: Omnibusenquête, OBI

Informatie over de binnenstad

In de Omnibusenquête is de volgende vraag voorgelegd: zoekt u wel eens naar informatie over wat er in de binnenstad te doen is? Driekwart van de Rotterdammers zocht in 2017 wel eens naar informatie over de binnenstad. Rotterdammers die wel eens naar informatie over de binnenstad zoeken, doen dit in veel gevallen over meer dan één onderwerp. Naar informatie over cultuur wordt het meest gezocht, gevolgd door informatie over uitgaan, evenementen en winkelen.

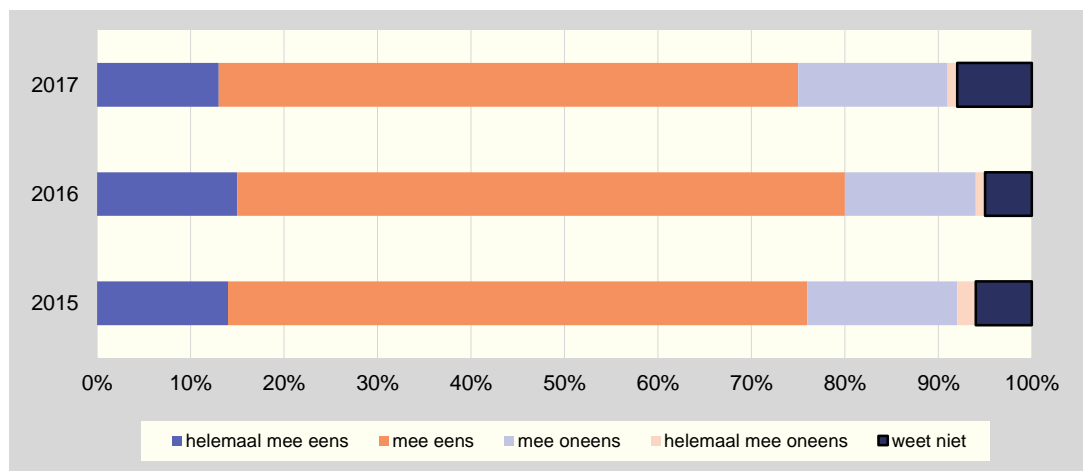
Tabel 3.10 Zoekt u wel eens naar informatie over wat er in de binnenstad te doen is? In procenten, 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Ja:	68%	67%	71%	75%
- voor cultuur (musea, voorstellingen, enz.)	41%	40%	44%	53%
- voor uitgaan (restaurants, cafés, enz.)	35%	38%	41%	46%
- voor evenementen	34%	35%	37%	41%
- voor w inkelen	26%	27%	28%	29%
- voor iets anders	1%	1%	1%	1%
Nee	32%	33%	29%	25%

Bron: Omnibusenquête, OBI

De Rotterdammers die wel eens informatie zoeken over wat er in de binnenstad te doen is, kregen de volgende stelling voorgelegd: "Het is eenvoudig informatie te vinden over wat er in de binnenstad te doen is". Driekwart was het in 2017 met deze stelling (helemaal) eens.

Figuur 3.14 Reactie op stelling over informatie de binnenstad, in percentage van Rotterdammers die wel eens informatie zoekt over wat er te doen is, 2015-2017

Bron: Omnibusenquête, OBI

Aan de Rotterdammers is gevraagd welke informatiebronnen zij wel eens gebruiken om de weg te vinden in de binnenstad. In 2017 is, evenals in voorgaande jaren, Routeplanner/Google Maps de meest gebruikte informatiebron, gevolgd door familie/vrienden-/kennissen/collega's, bewegwijzeringsborden en mensen op straat. Ruim een vijfde van de Rotterdammers geeft aan geen van de informatiebronnen te gebruiken om de weg in de binnenstad te vinden.

Tabel 3.11 Gebruikte informatiebronnen bij het zoeken naar de weg in de binnenstad, in percentage van alle Rotterdammers en van de Rotterdammers die wel eens informatiebronnen gebruiken, 2015-2017

	2015		2016		2017	
	Alle Rotterdammers	Rotterdammers die infobronnen gebruiken	Alle Rotterdammers	Rotterdammers die infobronnen gebruiken	Alle Rotterdammers	Rotterdammers die infobronnen gebruiken
Informatiebronnen						
Routeplanner, Google Maps	49%	63%	49%	61%	54%	69%
familie, vrienden, kennissen, collega's	32%	41%	30%	37%	40%	51%
bewegwijzeringsborden	17%	22%	21%	26%	21%	27%
mensen op straat	17%	22%	17%	21%	16%	21%
stadsplattegronden op straat	9%	12%	10%	12%	11%	15%
stadsplattegronden op papier	10%	13%	10%	12%	9%	11%
balie-/winkelmedewerkers	5%	7%	5%	6%	6%	7%
Rotterdam Info (VVV)	3%	4%	4%	5%	4%	5%
Rotterdam App	3%	4%	4%	5%	3%	4%
gastvrouw/-heer bij events	1%	1%	1%	1%	2%	2%
anders	1%	1%	1%	2%	1%	2%
ik ken de weg	4%	6%	5%	6%	4%	5%
geen van deze	22%	nvt	20%	nvt	21%	nvt

Bron: Omnibusenquête, OBI

Kijken we naar de ontwikkelingen door de jaren heen, dan blijken er geen grote verschillen te zijn. Routeplanner of Google Maps blijken in 2017 wat vaker genoemd te worden dan in 2015 en 2016. Dat geldt eveneens voor familie/vrienden/kennissen of collega's die als informatiebron dienen.

3.10 Veiligheid

Veiligheidsindex

Een gastvrije binnenstad is ook een veilige binnenstad. Bewoners en bezoekers moeten zich er op hun gemak kunnen voelen. Sinds 2014 is de Veiligheidsindex geïntegreerd in het Wijkprofiel. De Veiligheidsindex is samengesteld uit een groot aantal gegevens, zowel feitelijke gegevens (objectief) als bewonersoordelen (subjectief). De Veiligheidsindex geeft informatie over de thema's veiligheidsbeleving, diefstal, geweld, inbraak, vandalisme en overlast.

De veiligheid wordt weergegeven middels een indexscore ten opzichte van het stedelijk gemiddelde dat in 2014 op 100 is gesteld.⁶ Een score lager dan 100 betekent een ongunstiger score dan gemiddeld in 2014 in Rotterdam; boven het gemiddelde van 100 betekent een gunstiger score dan gemiddeld in 2014 in Rotterdam. Verder geldt dat de scores niet kunnen worden weergegeven voor de binnenstad zoals gedefinieerd in deze rapportage. In plaats daarvan wordt volstaan met een score voor door het CBS gedefinieerde buurten die onder Rotterdam Centrum vallen (C.S. kwartier, Stadsdriehoek, Cool, Oude Westen en Nieuwe Werk/Dijkzicht), en de Kop van Zuid.

Net als in 2014 scoort Rotterdam Centrum als geheel in 2016 lager dan het stedelijk gemiddelde. Ten opzichte van 2015 is de score van Rotterdam Centrum zelfs iets gedaald terwijl de score over geheel Rotterdam juist iets is gestegen. Alleen de scores van het Nieuwe Werk/Dijkzicht en de Kop van Zuid liggen in 2016 boven het stedelijk gemiddelde.⁷ De scores in Nieuwe Werk/Dijkzicht en het CS Kwartier zijn in 2016 gestegen ten opzichte van 2014. In de andere buurten zijn de scores gedaald.

Tabel 3.12 Veiligheidsindex in Wijkprofiel, per CBS-buurt, 2014 - 2016

Buurt	2014	2016
C.S. Kwartier	73	85
Stadsdriehoek	100	97
Cool	68	66
Oude Westen	88	84
Nieuwe Werk/Dijkzicht	107	111
Rotterdam Centrum	85	84
Kop van Zuid	124	119
Rotterdam	100	102

Bron: Veiligheidsindex, Wijkprofiel, OBI

⁶ Zie voor het Wijkprofiel: <http://wijkprofiel.rotterdam.nl/nl/home>

⁷ In de score van Rotterdam Centrum zit niet de score van Kop van Zuid; Kop van Zuid hoort officieel bij gebiedsdeel Feijenoord, maar wordt in de Binnenstadsmonitor tot de Binnenstad gerekend.

Kijken we naar de thema's, dan scoort Rotterdam Centrum op vier objectieve thema's, namelijk diefstal, geweld, vandalisme en overlast, ver onder het stedelijk gemiddelde (uitzondering is inbraak), maar op drie subjectieve thema's, namelijk geweld, inbraak en vandalisme, juist rond of boven het stedelijk gemiddelde (uitzonderingen zijn hier diefstal en overlast). Op het thema veiligheidsbeleving scoort Rotterdam Centrum boven het Rotterdams gemiddelde.

4 Binnenstad om in te wonen

De binnenstad ontwikkelen tot een grootstedelijk woonmilieu dat meer inwoners aantrekt.

In dit hoofdstuk komt allereerst de bevolkingsontwikkeling in de binnenstad en per kwartier aan de orde. Daarna worden de demografische kenmerken van de bewoners besproken. Vervolgens komt de woningvoorraad aan bod. De inkomensontwikkeling en de tevredenheid van het wonen vormen de laatste onderdelen van dit hoofdstuk.

4.1 Bevolkingsontwikkeling

Inwoneraantal

De bevolking van de binnenstad neemt gedurende de periode 2012-2017 toe van 32.228 naar 35.263 personen, zie onderstaande tabel. Daarmee is de bevolkingsomvang van de binnenstad met 9 procent gestegen. De bevolkingsaanwas van de totale Rotterdamse bevolking komt in dezelfde periode uit op 3 procent.

De groei van het aantal inwoners in de binnenstad komt voor een belangrijk deel voor rekening van het Lijnbaankwartier/Coolsingel (+32%) en nieuwe woongebied Kop van Zuid (+31%). Verder zien we meer inwoners in het Scheepvaartkwartier (+13%), het gebied Wijnhaveneiland/Oude Haven/Boompjes (+11%) en het Laurenskwartier (+11%). In het Centrum District daalt de bevolking met 13%. In het Oude Westen zien we een lichte afname van de bevolkingsomvang (-2%).

Tabel 4.1 Ontwikkeling aantal inwoners in de binnenstad en per kwartier, 2012-2017

Kwartier	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Ontw. 2012-2017	
							Abs.	%
Centraal District	1.087	1.063	1.097	1.058	1065	950	-137	-13%
Oude Westen	9.617	9.496	9.353	9.356	9347	9441	-176	-2%
Lijnbaankwartier/Coolsingel	3.174	3.280	3.808	4.072	4040	4203	1.029	32%
Laurenskwartier	6.027	6.029	6.143	6.499	6695	6701	674	11%
Cool Zuid	2.667	2.707	2.738	2.733	2930	2883	216	8%
Hoboken	664	685	697	711	724	706	42	6%
Wijnhaveneil./Oude H./Boompjes	5.058	5.107	5.208	5.501	5569	5611	553	11%
Scheepvaartkwartier	2.111	2.128	2.151	2.195	2333	2378	267	13%
Kop van Zuid	1.823	1.869	1.909	2.073	2235	2390	567	31%
Binnenstad Totaal	32.228	32.364	33.104	34.198	34.938	35.263	3.035	9%
Rotterdam	616.456	616.319	618.109	623.967	629.148	634.264	17.808	3%

Bron: GBA, bewerking OBI

Etnische samenstelling van inwoners van de binnenstad en per kwartier

In de periode 2012-2017 bleef het percentage autochtonen in de binnenstad gedaald stabiel op 46 procent. Er is een hele kleine toename van personen uit de categorieën 'overig EU' en 'overig niet-westers', beide laten een plus zien van 1%. Het aandeel van de verschillende overige etniciteiten blijft gelijk of daalt marginaal (Surinamers en Kaapverdianen (-1%)).

De etnische samenstelling van de binnenstad verschilt in 2017 iets van die van Rotterdam als geheel. Grofweg wonen er in de binnenstad wat minder autochtonen en Turken en wat meer personen uit de categorieën 'overig EU', 'overig westers' en 'overig niet-westers'.

Tabel 4.2 Ontwikkeling etnische samenstelling in de binnenstad 2012-2017

Etniciteit	Binnenstad				Rotterdam
	2012	2012	2017	2017	2017
Surinamers	2.525	8%	2.478	7%	8%
Ned.Antillen/Aruba	959	3%	1.080	3%	4%
Kaapverdië	904	3%	859	2%	2%
Turkije	1.746	5%	1.692	5%	8%
Marokko	1.916	6%	1.975	6%	7%
Overig niet-westers	3.825	12%	4.637	13%	9%
Autochtoon	14.977	46%	16.170	46%	50%
Overig EU	2.885	9%	3.662	10%	8%
Overig westers	2.491	8%	2.710	8%	5%
Totaal	32.228	100%	35.263	100%	100%

Bron: GBA, bewerking OBI

De etnische samenstelling van de bevolking verschilt sterk per kwartier. In het Oude Westen is sprake van een relatief hoge concentratie Surinamers, Kaapverdianen, Marokkanen en Turken. De Kop van Zuid en vooral het Centraal District kennen een relatief hoge concentratie van overig niet-westerse allochtonen. Hoboken kent een relatief hoge concentratie Antillianen. Tot slot wonen in het Scheepvaartkwartier, het Laurenskwartier en het gebied Wijnhaven-eiland/Oude Haven/Boompjes relatief veel autochtonen in vergelijking met het totaal van de binnenstad.

Tabel 4.3 Etnische samenstelling per kwartier per 1-1-2017

Etniciteit	CD	OW	LC	LK	CZ	Ho	WOB	SK	KvZ	Totaal Binnenstad
Surinamers	5%	12%	6%	4%	7%	7%	6%	2%	4%	7%
Ned.Antillen/Aruba	5%	3%	2%	2%	2%	16%	3%	3%	7%	3%
Kaapverdië	1%	6%	1%	1%	2%	1%	1%	1%	1%	2%
Turkije	2%	10%	2%	2%	5%	1%	3%	2%	5%	5%
Marokko	1%	14%	5%	1%	5%	1%	3%	1%	2%	6%
Overig niet-westers	23%	13%	17%	12%	11%	14%	11%	7%	19%	13%
Autochtoon	40%	29%	46%	57%	47%	48%	54%	61%	45%	46%
Overig EU	13%	7%	12%	12%	13%	8%	10%	14%	10%	10%
Overig westers	11%	5%	9%	9%	8%	6%	9%	10%	8%	8%
Totaal absoluut	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

CD = Centraal District, OW = Oude Westen, LC = Lijnbaankwartier/Coolsingel, LK = Laurenskwartier, CZ = Cool Zuid, Ho = Hoboken, WOB = Wijnhaven-eiland/Oude Haven/Boompje, SK = Scheepvaartkwartier, KvZ = Kop van Zuid

Bron: GBA, bewerking OBI

Inwoners verdeeld naar leeftijdsklassen in de binnenstad en per kwartier

De leeftjidsverdeling van de inwoners van de binnenstad is in de periode 2012-2017 vrijwel gelijk gebleven. Meer dan de helft van de bewoners van de binnenstad is tussen de 20 en 44 jaar (54%). In vergelijking met Rotterdam wonen in de binnenstad beduidend minder 0-19-jarigen en juist meer 20-29-jarigen. Tot slot wonen er in de binnenstad wat minder 45-64-jarigen én 65-plussers.

Tabel 4.4 Ontwikkeling leeftijd in de binnenstad, 2012 en 2017

Leeftijdsklasse	Binnenstad				Rotterdam
	2012	2012		2017	2017
0 - 19 jaar	4.183	13%		4.541	13%
20 - 29 jaar	8.751	27%		9.553	27%
30 - 44 jaar	8.746	27%		9.648	27%
45 - 64 jaar	6.856	21%		7.224	20%
65+	3.692	11%		4.297	12%
Totaal	32.228	100%		35.263	100%

Bron: GBA, bewerking OBI

De bevolking van Hoboken is jong: 63 procent is jonger dan 30 jaar. Ook de Kop van Zuid heeft een jonge bevolking; 46% is jonger dan 30 jaar. In het Oude Westen wonen veel jongeren tot en met 19 jaar, namelijk 19 procent. In Laurenskwartier en op de Kop van Zuid wonen de meeste 30-44-jarigen. In het gebied Lijnbaankwartier/Coolsingel wonen juist veel 65-plussers, namelijk 16 procent.

Tabel 4.5 Inwoners naar leeftijdsklassen per kwartier per 1-1-2017

Leeftijdsklasse	CD	OW	LC	LK	CZ	Ho	WOB	SK	KvZ	Totaal Binnenstad
0 - 19 jaar	11%	19%	9%	9%	13%	8%	11%	14%	9%	13%
20 - 29 jaar	28%	20%	25%	31%	30%	54%	26%	25%	37%	27%
30 - 44 jaar	31%	21%	31%	32%	27%	23%	31%	21%	32%	27%
45 - 64 jaar	20%	25%	19%	17%	19%	8%	20%	24%	17%	20%
65+	10%	14%	16%	10%	11%	6%	12%	15%	5%	12%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Totaal 950 9.441 4.203 6.701 2.883 706 5.611 2.378 2.390 35.263 *CD*
 = Centraal District, OW = Oude Westen, LC = Lijnbaankwartier/Coolsingel, LK = Laurenskwartier, CZ = Cool Zuid, Ho = Hoboken, WOB = Wijnhaveneiland/Oude Haven/Boompje, SK = Scheepvaartkwartier, KvZ = Kop van Zuid

Bron: GBA, bewerking OBI

Samenstelling van huishoudens in de binnenstad en per kwartier

Op 1 januari 2017 omvatte de binnenstad 21.818 huishoudens. Dit is ten opzichte van 2012 een toename van ruim 6 procent. Een kleine 60 procent van deze huishoudens betreft een eenpersoonshuishouden. Dat is aanzienlijk hoger dan in Rotterdam waar dit percentage uitkomt op 46 procent. Het aandeel huishoudens met kinderen is in de binnenstad met 15 procent kleiner dan in heel Rotterdam (31%). In vergelijking met Rotterdam als geheel wonen er dus relatief veel alleenstaanden en weinig kinderen in de binnenstad.

De verdeling van de huishoudentypen in de binnenstad is sinds 2012 nagenoeg onveranderd gebleven.

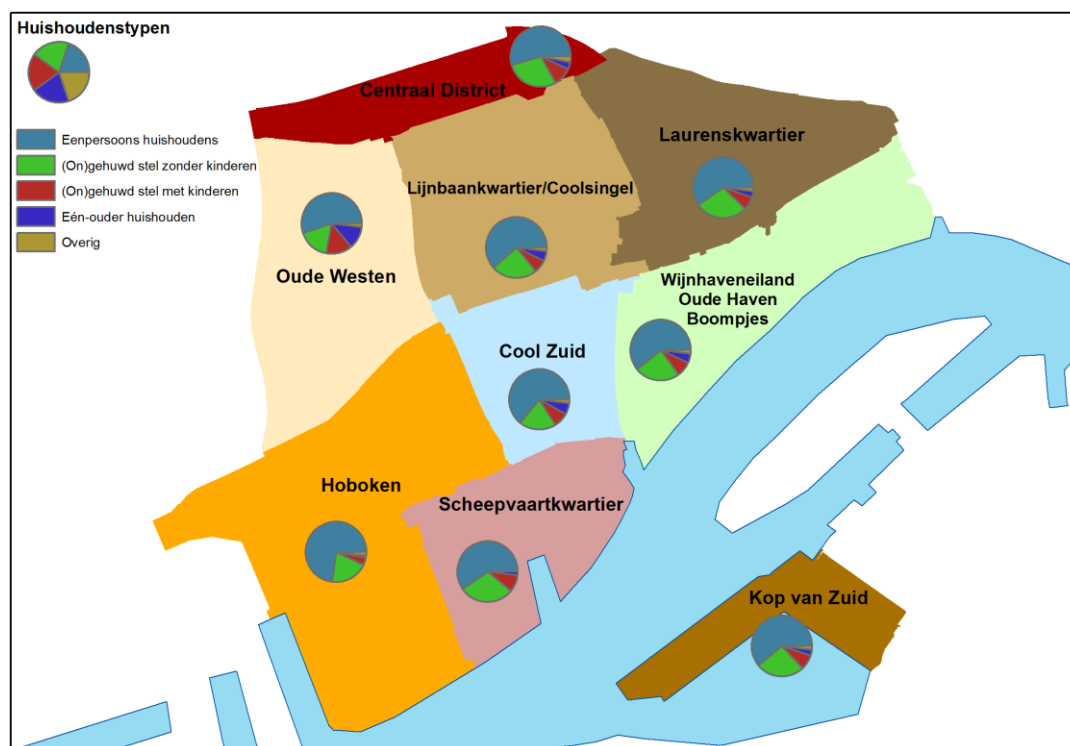
Tabel 4.6 Ontwikkeling huishoudentypen in de binnenstad, 2012 en 2017

Huishoudentype	Binnenstad				Rotterdam
	2012	2012	2017	2017	2017
eenpersoons huishoudens	12.888	63%	12.976	59%	46%
(on)gehuwd stel zonder kinderen	4.305	21%	5.086	23%	21%
(on)gehuwd stel met kinderen	1.705	8%	2.006	9%	20%
een-ouder huishouden	1.207	6%	1.305	6%	11%
overig	390	2%	445	2%	1%
Totaal	20.495	100%	21.818	100%	100%

Bron: GBA, bewerking OBI

Als we vervolgens kijken naar de verdeling van de huishoudentypen per kwartier dan blijkt dat het Oude Westen wordt gekenmerkt door relatief veel gezinnen (26 procent), het gaat dan om (on)gehuwde stellen en eenouderhuishoudens. Daarentegen wordt Hoboken gekenmerkt door veel éénpersoons huishoudens (72 procent).

Figuur 4.1 Huishoudentypen per kwartier per 1-1-2017

Bron: GBA, bewerking OBI

In- en uitstroom van gezinnen

Op 1 januari 2017 woonden er in de binnenstad 2.406 gezinnen. Dit zijn huishoudens met één of meer kinderen jonger dan 18 jaar. Ten opzichte van 2012 is het aantal gezinnen gestegen met 15 procent. Voor Rotterdam als geheel zien we een toename van twee procent.

In het Oude Westen wonen de meeste gezinnen, terwijl in het Centraal District en Hoboken nauwelijks gezinnen wonen. Het aantal gezinnen stijgt de afgelopen vijf jaar in alle kwartieren, met uitzondering van het Oude Westen. Daar daalde het aantal gezinnen met 10 procent. Een toename van het aantal gezinnen met meer dan 50 procent zien we in het Centraal District, het Lijnbaankwartier/Coolsingel, Hoboken, en de Kop van Zuid. In Hoboken steeg het percentage gezinnen zelfs met 100%. Door het geringe volume in het Centraal District en Hoboken is de toename hier in absolute termen gering.

Tabel 4.7 Aantal gezinnen met kinderen in de binnenstad, 2012-2017

Kwartier	2012	2013	2014	2015	2016	2017*	Ontw. 2012-2017	
							absoluut	procentueel
Centraal District	34	38	43	48	57	61	27	79%
Oude Westen	988	947	935	920	918	888	-100	-10%
Lijnbaankwartier/Coolsingel	140	152	170	186	203	239	99	71%
Laurenskwartier	312	320	331	366	384	362	50	16%
Cool Zuid	172	176	177	195	199	198	26	15%
Hoboken	13	22	24	28	29	26	13	100%
Wijnhaveneiland/Oude H./Boompjes	246	270	272	300	323	343	97	39%
Scheepvaartkwartier	102	111	126	127	135	148	46	45%
Kop van Zuid	92	104	103	116	123	141	49	53%
Binnenstad Totaal	2.099	2.140	2.181	2.286	2.371	2.406	307	15%
Rotterdam	68.820	69.029	69.363	69.873	70.007	70.062	1.242	2%

* Voorlopige cijfers

Bron: GBA, bewerking COS

In de onderstaande tabel staat de dynamiek van gezinnen in de binnenstad gedurende de afgelopen jaren weergegeven. Het gaat om de verandering van het aantal gezinnen ten gevolge van vorming, ontbinding, vestiging en vertrek. Bij vorming wordt het eerste kind in een gezin geboren en ontstaat er dus een gezin. Ontbinding vindt plaats als het inwonende jongste kind 18 jaar wordt, of wanneer het enige kind onder de 18 jaar overlijdt. Van vestiging is sprake als een gezin met kinderen in de binnenstad gaat wonen en bij vertrek verhuist een gezin met kinderen uit de binnenstad.

De tabel laat zien dat de binnenstad een plek is waar gezinnen worden gevormd en waar gezinnen uit verhuizen. De binnenstad heeft dan ook een roltrapfunctie. Het positieve saldo is vanaf 2011 groter dan in het jaar daarvoor en is met name vanaf 2014 relatief hoog. Het oplopende positieve saldo komt doordat er de laatste jaren meer gezinnen worden gevormd in de binnenstad en doordat zich meer gezinnen vestigen dan voorheen. De toename wordt enigszins afgeremd doordat er vanaf 2015 ook wat meer gezinnen vertrekken.

Tabel 4.8 Dynamiek van gezinnen met kinderen in de binnenstad, 2010-2016

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Vorming	232	225	225	237	263	250	284
Ontbinding	-69	-77	-76	-71	-78	-83	-77
Vestiging	125	150	137	157	192	230	276
Vertrek	-283	-251	-240	-272	-271	-309	-389
Saldo	5	47	46	51	106	88	94

Bron: GBA, bewerking OBI

4.2 Woningvoorraad

Ontwikkeling aantal woningen in de binnenstad en per kwartier

Het aantal woningen in de binnenstad is tussen 2010 en 2015 toegenomen met 15% (niet in tabel). Die stijging kwam voor het grootste conto op de ontwikkeling van de kop van Zuid, waar in die periode 1.188 nieuwe woningen zijn gerealiseerd.

In de periode tussen 2015 en 2017 groeide het aantal woningen in de binnenstad met nog 1%. Deze groei is met name te danken aan de groei van het aantal woningen in het Laurenskwartier. Dit komt door waarschijnlijk door oplevering van woonappartementen in de markthal. In heel Rotterdam was er geen wezenlijke groei van de woningvoorraad tussen 2015 en 2017.

Tabel 4.9 Aantal woningen per kwartier 2015-2017

Kwartier	2015		2017		ontwikkeling 2015 - 2017	
					absoluut	procentueel
Centraal District	531	3%	530	3%	-1	0%
Oude Westen	4.437	23%	4.344	23%	-93	-2%
Lijnbaankw./Coolsingel	2.748	15%	2.824	15%	76	3%
Laurenskwartier	3.830	20%	4.058	21%	228	6%
Cool Zuid	1.421	8%	1.416	7%	-5	0%
Hoboken	236	1%	235	1%	-1	0%
Wijnh./Oude H./Boompjes	3.115	16%	3.115	16%	0	0%
Scheepvaartkwartier	1.152	6%	1.146	6%	-6	-1%
Kop van Zuid	1.463	8%	1.463	8%	0	0%
Binnenstad Totaal	18.933	100%	19.131	100%	198	1%
Rotterdam	297.478		296.956		-522	0%

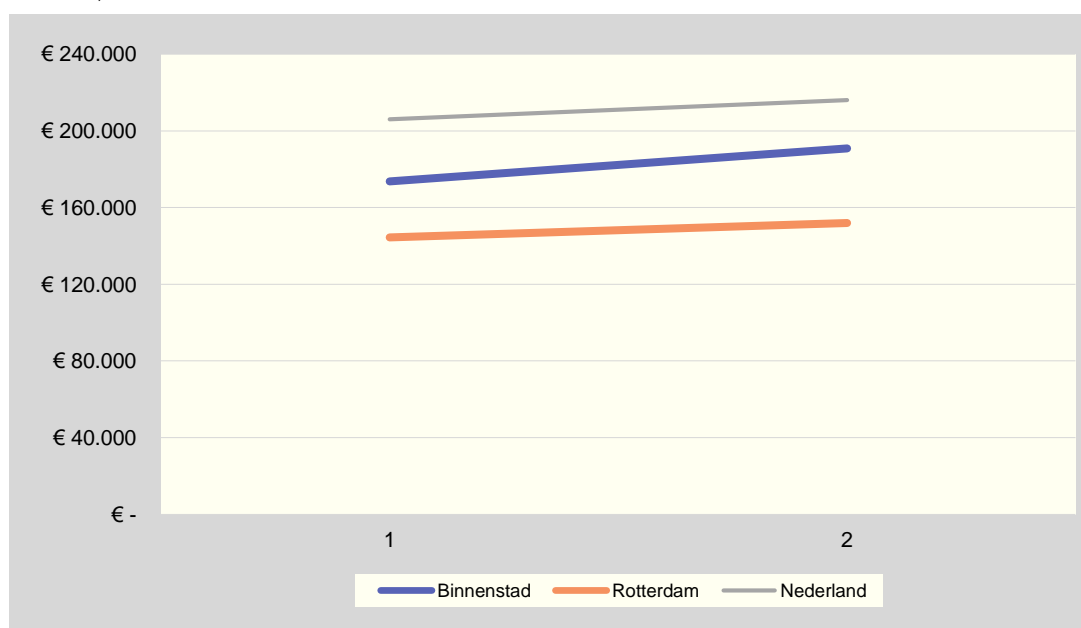
Bron: WBOB, bewerking OBI

Gemiddelde WOZ-waarde van woningen in de binnenstad

In 2017 ligt de gemiddelde WOZ-waarde van woningen in de binnenstad met € 190.795 hoger dan in Rotterdam als geheel (€ 151.931). De gemiddelde WOZ-waarde in 2017 in Nederland is € 216.000.

Als we kijken naar de ontwikkeling van de WOZ-waarde gedurende de periode 2015-2017 in Rotterdam dan blijkt dat de gemiddelde WOZ-waarde in de binnenstad met 9,8 procentpunten is gestegen (van € 173.691 naar € 190.795). In de stad Rotterdam bedraagt de stijging over deze periode 5,1% (van € 144.494 naar € 151.913). Voor Nederland komt de stijging over de periode 2015-2017 uit op 4,9% procent (van € 206.000 naar € 216.000).

Figuur 4.2 Ontwikkeling gemiddelde WOZ-waarde van woningen in Rotterdam (binnenstad en heel Rotterdam) en in Nederland, 2015-2017

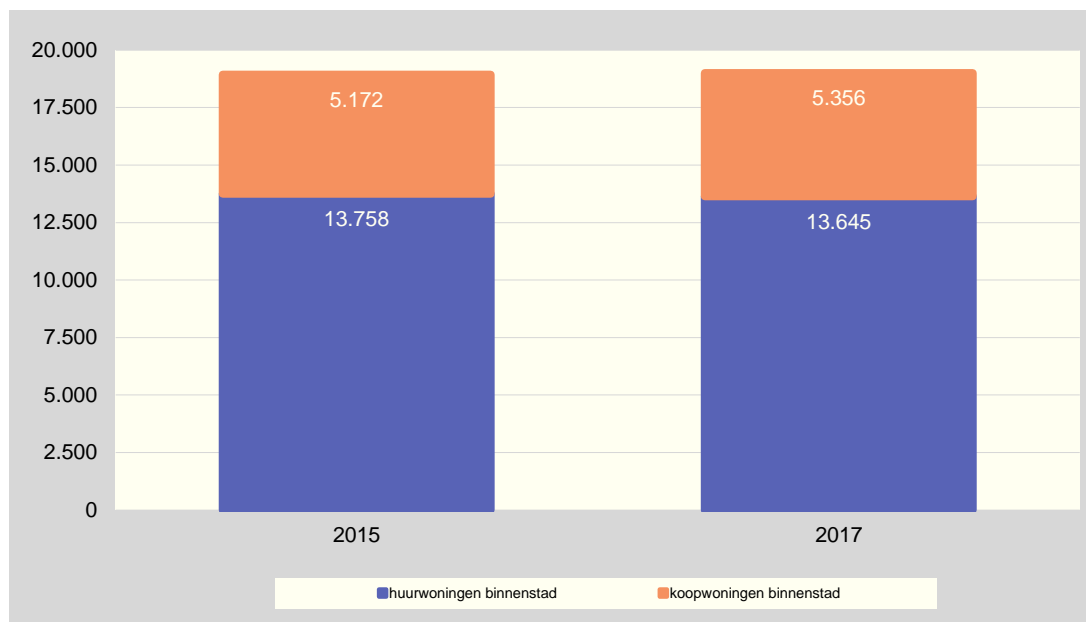
Bron: CBS en WBOB, bewerking OBI

In de jaren tot en met 2015 was er juist een daling van de huizenprijzen; zowel in Rotterdam als in heel Nederland; tussen 2010 en 2015 daalden de WOZ waarde van de huizen in de binnenstad met 8%, de WOZ-waarde van de huizen in heel Rotterdam daalde met 9%. In heel Nederland daalde de gemiddelde WOZ waarde tussen 2010 en 2015 met 15% (niet in tabel).

Aantal huur- en koopwoningen per kwartier

In de binnenstad is in de laatste twee jaar het aantal koopwoningen gestegen (1%). Het aantal huurwoningen is marginaal gedaald (zie onderstaande figuur).

Figuur 4.3 Aantal koopwoningen en huurwoningen in binnenstad, 2015-2017

Bron: WBOB, bewerking OBI

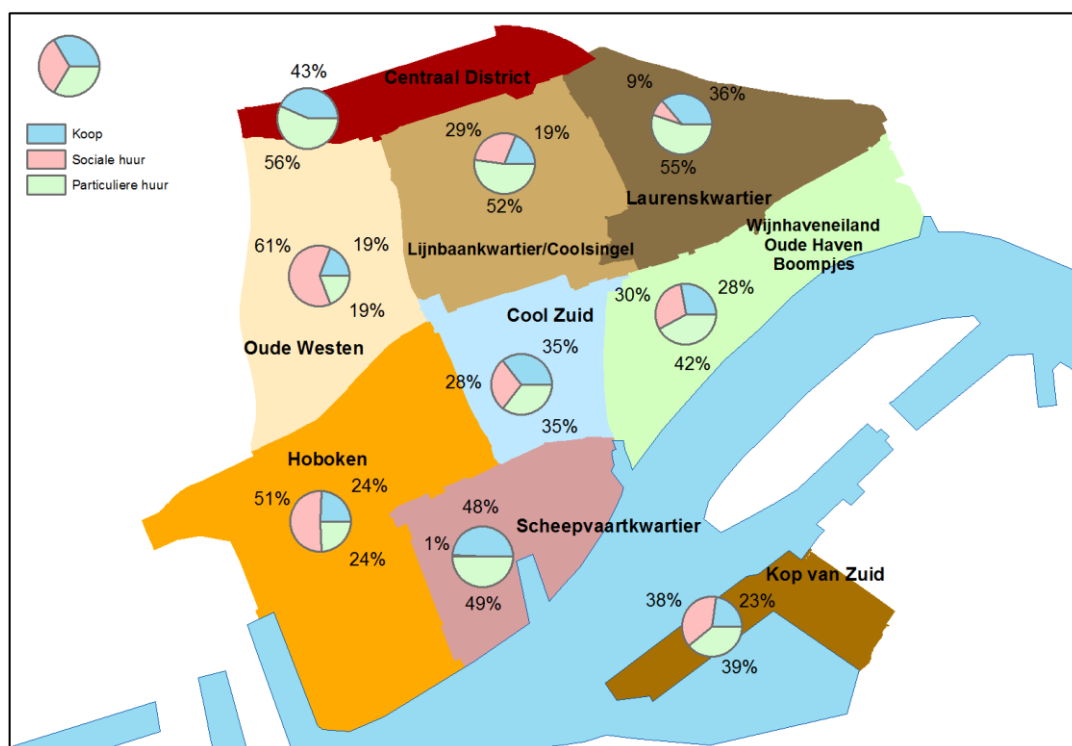
Het aandeel koopwoningen in de binnenstad is in tussen 2015 en 2017 met 1 procentpunt gestegen (van 27 naar 28 procent). In de hele gemeente steeg het aandeel koopwoningen in deze periode van 33 procent naar 34 procent (niet in tabel).

Als we voor 2017 naar de verschillende kwartieren van de binnenstad kijken dan zijn er aanzienlijke verschillen in het percentage koopwoningen. Relatief veel koopwoningen (49 procent) vinden we in het Scheepvaartkwartier en het Centraal District (43 procent). Relatief weinig koopwoningen zijn er in het Oude Westen en het Lijnbaankwartier/Coolsingel (beide 19 procent).

Als we voor 2017 binnen de huursector een uitsplitsing maken tussen sociale- en particuliere huur dan valt op dat er in het Centraal district geen sociale huurwoningen zijn en in het Scheepvaartkwartier slechts 1%. Veel sociale huurwoningen vinden we in het Oude Westen (61 procent) en in Hoboken (51 procent).

In onderstaande figuur is de verhouding koopwoningen, sociale huurwoningen en particuliere huurwoningen per kwartier grafisch weergegeven.

Figuur 4.4 Aandeel koopwoningen, sociale huur en particuliere huur per kwartier op 1-1-2017, exclusief woningeigenaar onbekend

Bron: WBOB, bewerking COS

4.3 Inkomensontwikkeling

Inkomen per huishouden

Het gestandaardiseerd huishoudinkomen is het huishoudinkomen gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van een huishouden, waardoor onderlinge vergelijking beter mogelijk is. Omdat er geen recentere inkomensgegevens beschikbaar zijn, worden hieronder cijfers tot en met 2014 getoond.

Het gestandaardiseerd inkomen van huishoudens in Rotterdam Centrum was in 2014 € 26.800 per jaar. Dit is aanzienlijk hoger dan het Rotterdams gemiddelde van € 22.900. Ten opzichte van het landelijk gemiddelde van € 25.400 is het verschil kleiner, maar eveneens hoger. De verschillen per buurt zijn groot. Zo is het huishoudinkomen in het Oude Westen met € 19.500 het laagst en in Nieuwe Werk met € 45.100 het hoogst.

Het gestandaardiseerd huishoudinkomen is in Rotterdam Centrum tussen 2010 en 2014 met zes procent gestegen, evenals in heel Rotterdam. Het verschil in gemiddeld inkomen tussen het Centrum en de stad als geheel is dus gelijk gebleven tussen 2010 en 2014. Dit geldt eveneens voor het verschil met het landelijk gemiddelde, dat met zes procent is gestegen gedurende de periode 2010-2014. Het gestandaardiseerd huishoudinkomen in het nieuwe woongebied Kop van Zuid is gestegen met 31%. Een stijgende trend zien we ook in de buurten 'Dijkzigt' en 'Cool', hier stijgt het inkomen in dezelfde periode respectievelijk met 17 en 12 procent. In het Oude Westen, de buurt met het laagste gemiddelde huishoudinkomen, zien we een stijging van 3 procent. In geen enkele buurt is het gemiddelde huishoudinkomen tussen 2010 en 2014 gedaald.

Tabel 4.10 Gestandaardiseerd inkomen per huishouden per CBS-buurt, 2010-2014

Buurt	2010	2011	2012	2013	2014	Ontwikkeling 2010-2014
Stadsdriehoek	€ 27.200	€ 28.000	€ 28.000	€ 28.300	€ 29.500	8%
Oude Westen	€ 18.900	€ 18.800	€ 18.800	€ 19.100	€ 19.500	3%
Cool	€ 22.800	€ 22.600	€ 22.700	€ 24.000	€ 25.500	12%
C.S. Kwartier	€ 31.400	€ 30.200	€ 32.200	€ 30.900	€ 33.100	5%
Kop van Zuid	€ 30.300	€ 30.900	€ 32.200	€ 34.700	€ 39.800	31%
Nieuwe Werk	€ 42.300	€ 38.300	€ 42.000	€ 42.900	€ 45.100	7%
Dijkzigt	€ 21.800	€ 23.400	€ 23.800	€ 23.700	€ 25.500	17%
Rotterdam Centrum	€ 25.200	€ 24.900	€ 25.200	€ 25.700	€ 26.800	6%
Rotterdam	€ 21.700	€ 21.700	€ 21.900	€ 22.100	€ 22.900	6%
Nederland	€ 23.900	€ 23.900	€ 24.200	€ 24.400	€ 25.400	6%

Bron: CBS, bewerking OBI

Verdeling van inkomensklassen in de binnenstad, Rotterdam en Nederland

Er is een verdeling gemaakt van gestandaardiseerde huishoudinkomens in laag, midden en hoog. Dit is gebaseerd op een verdeling van alle Nederlandse huishoudinkomens naar 40 procent laag, 40 procent midden en 20 procent hoge inkomens. De verdeling hoge, midden en lage inkomens in Rotterdam Centrum is vrijwel gelijk gebleven. 41 procent van de huishoudens in Rotterdam Centrum heeft een laag inkomen en 27 procent van de huishoudens heeft een hoog inkomen. Daarmee steken de percentages lage en hoge huishoudinkomens in Rotterdam Centrum gunstig af tegen de verdeling in de stad Rotterdam. In het centrum zijn beduidend minder lage inkomens en relatief veel hoge inkomens. Ten opzichte van het landelijk gemiddelde geldt dat het centrum iets meer lage inkomens telt, maar ook meer hoge inkomens.

Tabel 4.11 Ontwikkeling gestandaardiseerd huishoudensinkomen, 2010-2014

	laag						hoog				
	2010	2011	2012	2013	2014		2010	2011	2012	2013	2014
Rotterdam Centrum	42%	42%	42%	41%	41%		26%	26%	26%	27%	27%
Rotterdam	51%	51%	51%	51%	51%		16%	15%	16%	16%	16%
Nederland	40%	40%	40%	40%	40%		20%	20%	20%	20%	20%

Bron: CBS, bewerking OBI

Aandeel bewoners met bijstandsuitkering

Van de potentiële beroepsbevolking in de binnenstad heeft 6 procent een bijstandsuitkering. Dat is aanzienlijk lager dan het stedelijk gemiddelde van 10 procent. De bijstandsdichtheid in de binnenstad is de laatste jaren stabiel. Het aandeel bewoners met een uitkering ligt in de verschillende kwartieren in de binnenstad onder het stedelijk gemiddelde, uitzondering hierop is het Oude Westen waar 16 procent een bijstandsuitkering heeft. Ook dit is echter een percentage dat vergelijkbaar is met de voorafgaande jaren.

Tabel 4.12 Aandeel inwoners met een uitkering, 2011-2017

Buurt	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Centraal District	0%	1%	0%	1%	0%	1%	0%
Oude Westen	16%	16%	16%	17%	17%	16%	16%
Lijnbaankwartier/Coolsingel	7%	7%	7%	7%	6%	5%	4%
Laurenskwartier	2%	2%	2%	3%	2%	2%	3%
Cool Zuid	8%	6%	6%	6%	6%	6%	6%
Hoboken	2%	2%	2%	2%	2%	2%	2%
Wijnhaveneiland/Oude Haven/Boompjes	3%	3%	4%	4%	4%	4%	4%
Scheepvaartkwartier	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%
Kop van Zuid	1%	0%	1%	1%	1%	1%	1%
Binnenstad Totaal	7%	7%	7%	7%	7%	6%	6%
Rotterdam	9%	9%	9%	9%	10%	10%	10%

Cijfers zijn voor 2016 en 2017 gecorrigeerd voor briefadressen voor dak- en thuislozen

Bron: W&I en BRP, bewerking OBI

4.4 Tevredenheid met buurt

Tevredenheid met woon- en leefklimaat eigen buurt

In het onderzoek voor het Wijkprofiel 2016 is gevraagd of men tevreden is over de eigen buurt. In Rotterdam Centrum is ruim acht op de tien bewoners tevreden over de eigen buurt. De tevredenheid over de buurt is onder bewoners van Rotterdam Centrum hoger dan onder bewoners van heel Rotterdam.

Bewoners van Nieuwe Werk/Dijkzigt (94%), Kop van Zuid (91%) en Stadsdriehoek (89%) zijn meer dan gemiddeld tevreden over de eigen buurt. Buurtbewoners van Cool (83%) en Oude Westen (73%) zijn daarentegen minder tevreden dan gemiddeld in Rotterdam Centrum (en in Rotterdam als geheel).

Tabel 4.13 Aandeel bewoners dat (zeer) tevreden is met de eigen buurt, 2016

Buurt	2016
C.S. Kwartier	84%
Stadsdriehoek	89%
Cool	83%
Oude Westen	73%
Nieuwe Werk/Dijkzigt	94%
Rotterdam Centrum	84%
Kop van Zuid	91%
Rotterdam	78%

Bron: Veiligheidsindex, Wijkprofiel, OBI

Tevredenheid over de huidige woonsituatie in het algemeen

In het onderzoek voor het Wijkprofiel wordt aan de Rotterdammers gevraagd hoe zij de huidige woonsituatie in het algemeen beoordelen wanneer ze alles in overweging nemen (de woning, de mensen, de buurt, de voorzieningen, etc). Ruim driekwart van de bewoners van Rotterdam Centrum is (zeer) tevreden over de huidige woonsituatie in het algemeen. Dit aandeel ligt hoger dan Rotterdam in zijn geheel (71%). De verschillen in het aandeel tevredenheid tussen de buurten van Rotterdam Centrum zijn groot: zo is 84% van de bewoners in het Oude Westen (zeer) tevreden, maar is dat aandeel in het C.S. Kwartier met 67% veel kleiner. Ten opzichte van de vorige meting is de woontevredenheid in Oude Westen, Cool, C.S. Kwartier en Kop van Zuid toegenomen. Met name in Nieuwe Werk/Dijkzigt is de woontevredenheid tussen 2014 en 2016 afgenomen.

Tabel 4.14 Aandeel bewoners dat (zeer) tevreden is over de huidige woonsituatie in het algemeen, 2014, 2016

	2014	2016
Stadsdriehoek	83%	82%
Oude Westen	62%	84%
Cool	75%	76%
C.S. Kwartier	65%	67%
Nieuwe Werk/Dijkzigt	87%	73%
Rotterdam Centrum	76%	77%
Kop van Zuid	77%	83%
Rotterdam	68%	71%

Bron: Fysieke index, Wijkprofiel, OBI

5 Verbonden Binnenstad

Een aantrekkelijk en duurzaam ingerichte openbare ruimte met goede verbindingen en met een goed evenwicht tussen voetganger, fietser, openbaar vervoer en auto bevorderen de Citylounge.

In dit hoofdstuk wordt eerst ingegaan op de openbare ruimte in de binnenstad. Vervolgens staat de bereikbaarheid van de binnenstad centraal. Tenslotte komt leefbaarheid in de binnenstad aan de orde.

5.1 Openbare ruimte

Oordeel van de Rotterdammers over de binnenstadsgebieden

In de Omnibusenquête is aan de respondenten gevraagd een rapportcijfer te geven voor verschillende plekken in de Rotterdamse binnenstad en de binnenstad als geheel. In onderstaande tabel zijn de verschillende gebieden gerangschikt op het rapportcijfer van 2012 tot en met 2017. De tabel laat zien dat de binnenstad als geheel in 2017 een 7,3 scoort. Dat is iets hoger dan in de voorafgaande jaren.

Station Rotterdam Centraal wordt in 2017 met een 7,8 het hoogst gewaardeerd. We zien hier duidelijk de positieve invloed van de komst van het nieuwe centraal station in 2014. In dat jaar lag het rapportcijfer een punt hoger dan in 2013. In 2017 zien we een verdere stijging naar 7,8. Het aandeel Rotterdammers dat een onvoldoende geeft is met 4 procent zeer laag. In 2012 was dit maar liefst 40 procent, in 2013 was dit nog 25 procent en in 2014 was het 9 procent. Ook voor het percentage onvoldoendes zien we dus een duidelijke positieve trend.

De winkelgebieden in de binnenstad worden in 2017 gewaardeerd met een 7,3. Dit is een fractie hoger dan in de voorafgaande jaren. Het aandeel Rotterdammers dat een onvoldoende geeft is laag, namelijk vijf procent. Ook dat is vergelijkbaar met de laatste jaren.

Het gebied rond de Binnenrotte werd in 2017 gewaardeerd met een 6,9, in 2013 was dat nog een 6,5. Ook het percentage onvoldoendes voor dit gebied nam af.

Het Waterfront (de rivierkades langs de Maas) wordt gewaardeerd met een 7,1. Sinds 2012 zien we een licht oplopende score. De winkel- en uitgaansstraten in de binnenstad krijgen gemiddeld een 7,0. Ook hier zien we door de jaren heen een licht oplopend rapportcijfer en een teruglopend percentage onvoldoendes.

De waardering van de Coolsingel komt in 2017 uit op 6,8. Door de jaren heen zien we nauwelijks verschuivingen. Ook het percentage onvoldoendes is met circa 12 procent stabiel.

Het Willemsplein scoort in 2017 met een 6,8 gelijk als in 2014. Het Schouwburgplein scoort met een 6,7 relatief laag, wel zien we sinds 2013 een licht oplopende waardering, evenals een teruglopend percentage onvoldoendes. Het Oostplein krijgt met een 6,3 de laagste waardering. Wel is het aandeel Rotterdammers dat een onvoldoende geeft, iets afgenomen.

Tabel 5.1 Gemiddelde rapportcijfers en percentage onvoldoendes voor verschillende gebieden in de binnenstad, 2012-2017

	Gemiddeld rapportcijfer						Percentage onvoldoendes					
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Station Rotterdam Centraal en omgeving**	5,7	6,3	7,3	7,7	7,7	7,8	40%	25%	9%	3%	4%	4%
Winkelgebieden in de binnenstad (bijv. Beursplein, Koopgoot, Lijnbaan, Binnenwegplein, Oude Binnenweg, Hoogstraat)	7,1	7,2	7,2	7,2	7,2	7,3	5%	5%	4%	4%	5%	5%
Binnenrotte		6,5				6,9		12%				9%
Waterfront: Rivierkades langs de Maas	6,9	7,0	7,0	7,1	7,1	7,1	9%	8%	9%	7%	8%	8%
Winkel- en uitgaansstraten in de binnenstad (bijv. Nieuwe Binnenweg, West Kruiskade, Witte de Withstraat)	6,6	6,7	6,8	6,8	6,9	7,0	13%	13%	10%	9%	9%	9%
Coolsingel*	6,8	6,6	6,7	6,8	6,7	6,8	11%	12%	11%	11%	12%	12%
Willemsplein (bij Spido)			6,8			6,8			9%			10%
Schouwburgplein		6,4	6,5	6,6	6,6	6,7		20%	18%	14%	16%	13%
Oostplein					6,2	6,3					22%	19%
De binnenstad als geheel	7,0	7,0	7,0	7,1	7,1	7,3	7%	8%	5%	6%	6%	5%

*Tot en met 2014 gevraagd als Coolsingel/Hofplein/Churchillplein

**Tot en met 2013 gevraagd als Centraal Station en omgeving

Bron: Omnibusenquête, OBI

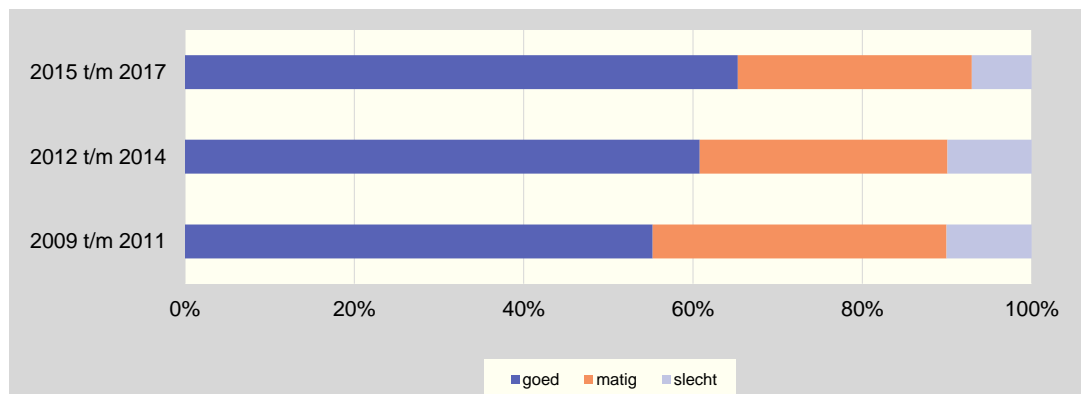
Tevredenheid van bewoners van de binnenstad

In de Omnibusenquête wordt aan de Rotterdammers jaarlijks gevraagd een oordeel te geven over het straatmeubilair, het onderhoud van groenvoorzieningen en het onderhoud van wegen als automobilist, fietser en voetganger. Het gaat hierbij om een oordeel over deze aspecten in de buurt waar men woont. In de volgende figuren staat het oordeel weergegeven. Voor deze monitor is het oordeel van de bewoners uit de binnenstad geselecteerd. Doordat de respons op deze aspecten per jaar te laag is, zijn de resultaten geldend voor de binnenstad van drie jaar samen genomen.

Tevredenheid van bewoners over straatmeubilair in de buurt

Bewoners van de binnenstad zijn in de periode 2015-2017 iets meer tevreden over het onderhoud van het straatmeubilair dan in de jaren 2012-2014: 65 procent beoordeelt het onderhoud van het straatmeubilair als goed: in 2012-2014 was dit 61%. Het percentage bewoners dat het onderhoud als slecht typeert daalde van 10 naar 7 procent.

Figuur 5.1 Tevredenheid van bewoners van de binnenstad over onderhoud van straatmeubilair in de buurt waar men woont, 2009-2017

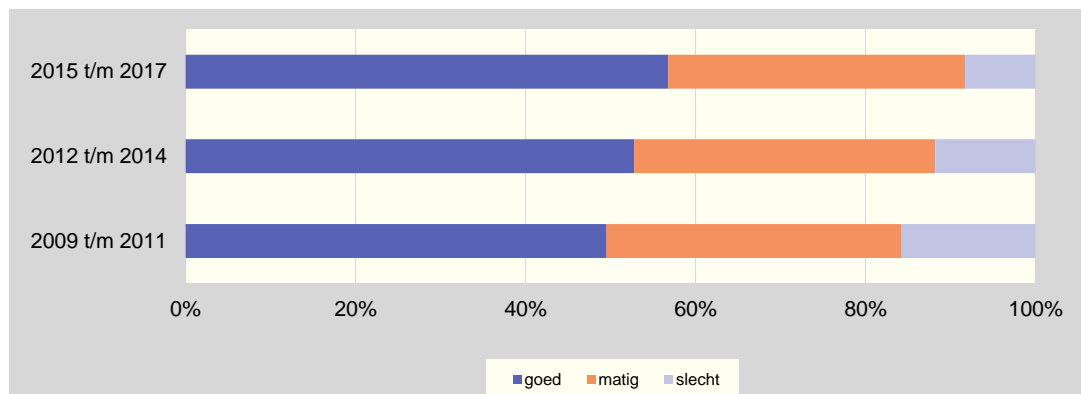

Bron: Omnibussenquête, OBI

Tevredenheid van bewoners over groenvoorziening in de buurt

In de periode 2015-2017 beoordeelt 57 procent van de bewoners uit de binnenstad het onderhoud van de groenvoorziening als goed. Dat is een lichte verbetering ten opzichte van de vorige meetperiode. Acht procent van de binnenstadsbewoners is ontevreden over het onderhoud van de groenvoorziening in de buurt, ook dat is een verbetering in vergelijking met eerdere jaren.

Figuur 5.2 Tevredenheid van bewoners van de binnenstad over onderhoud van groenvoorziening in de buurt waar men woont, 2009-2017

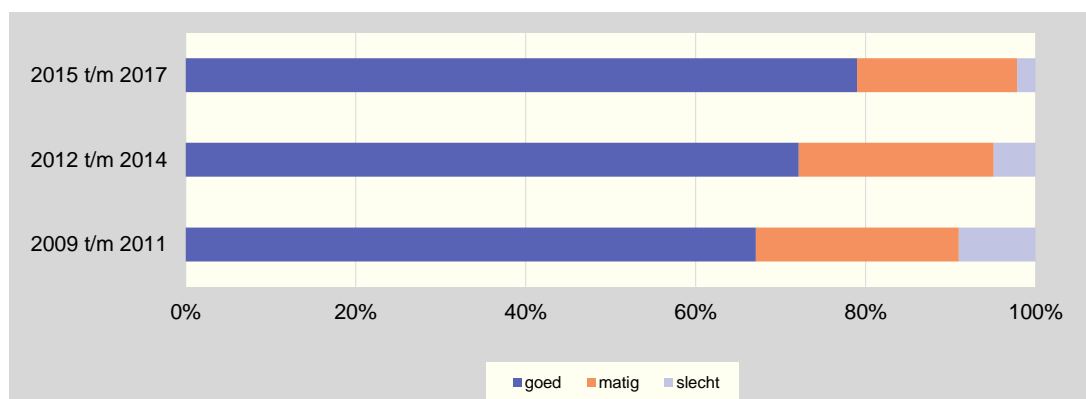

Bron: Omnibussenquête, OBI

Tevredenheid van bewoners over onderhoud van wegen in de buurt

Wanneer gekeken wordt naar het onderhoud van wegen in de buurt zijn automobilisten het meest positief, bijna 80 procent van de automobilisten beoordeelt dit als goed. Dat is ook een aanzienlijke verbetering ten opzichte van vorige meetperioden.

Figuur 5.3 Tevredenheid van bewoners van de binnenstad als *automobilist* over onderhoud van wegen in de buurt waar men woont, 2009-2017

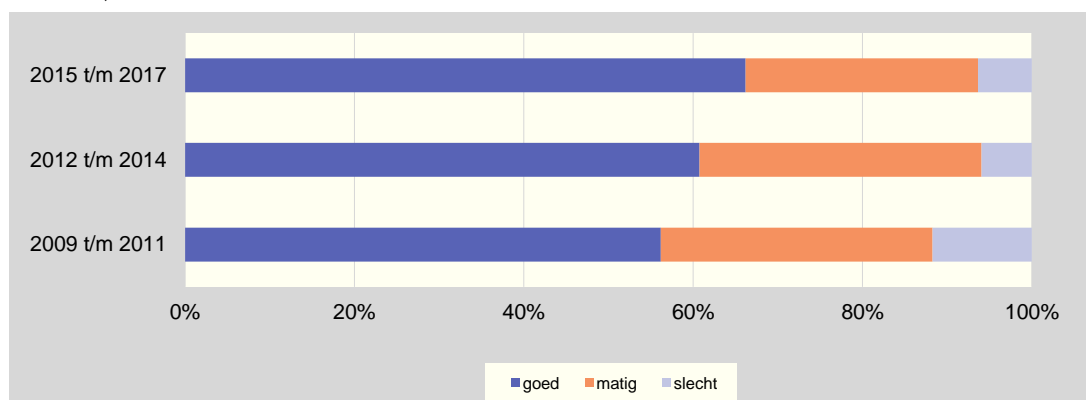

Bron: Omnibusenquête, OBI

Tevredenheid van bewoners over onderhoud fietspaden

Ook het oordeel van fietsers over fietspaden is in vergelijking met eerdere meetperioden verbeterd. Tweederde (66%) beoordeelt dit als goed, bij de vorige meting was dat nog 61 procent.

Figuur 5.4 Tevredenheid van bewoners van de binnenstad als *fietser* over onderhoud van fietspaden in de buurt waar men woont, 2009-2017

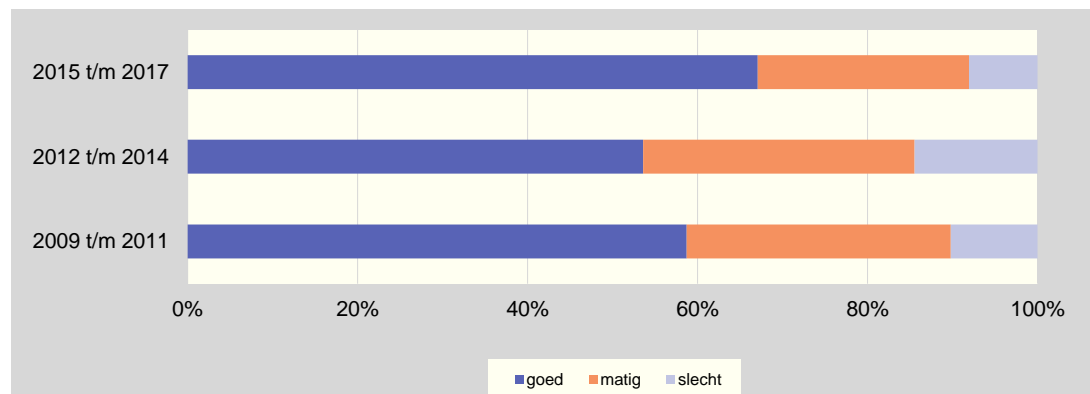

Bron: Omnibusenquête, OBI

Tevredenheid van bewoners over onderhoud stoepen

De tevredenheid over het onderhoud van stoepen is duidelijk toegenomen. Over de periode 2015-2017 is 67% tevreden, in de vorige meetperiode was dat 54 procent. Ook is het percentage bewoners dat het onderhoud als slecht beoordeelt teruggelopen tot 8 procent. In 2012-2014 was dat nog 14 procent.

Figuur 5.5 Teverdenheid van bewoners van de binnenstad als *voetganger* over onderhoud van stoepen in de buurt waar men woont, 2009-2017

Bron: Omnibusenquête, OBI

Probleemvraag Omnibusenquête

Jaarlijks wordt in de Omnibusenquête aan Rotterdammers gevraagd wat de belangrijkste problemen in Rotterdam zijn die met voorrang moeten worden aangepakt. Respondenten mogen daarbij maximaal drie problemen in eigen woorden formuleren. Voor dit onderzoek is een selectie gemaakt voor de bewoners van de binnenstad. Aandachtspunt hierbij is dat het gaat om ervaren problemen in heel Rotterdam. De resultaten zijn dus niet 1-op-1 toepasbaar op de binnenstad.

Tabel 5.2: Belangrijkste problemen die in Rotterdam met voorrang moeten worden aangepakt volgens bewoners van de binnenstad (meerdere antwoorden mogelijk), 2012 – 2017

Probleem	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Rdam 2017
Criminaliteit, onveiligheid en drugsoverlast	45%	51%	44%	44%	41%	39%	40%
Verkeersproblematiek	35%	34%	32%	39%	45%	51%	45%
Vervuiling en beheer openbare ruimte	29%	31%	26%	32%	28%	31%	34%
Bevolking(ssamenstelling)	9%	16%	11%	14%	14%	14%	17%
Jeugdproblematiek	14%	16%	10%	11%	8%	8%	9%
Werkloosheid/arbeidsongeschikth./armoede/e.d.	11%	16%	15%	13%	13%	9%	13%
Kw antiteit/kw aliteit overige voorzieningen	10%	10%	21%	18%	12%	9%	11%
Kw antiteit/kw aliteit openbaar groen	11%	10%	10%	9%	6%	9%	7%
Verpaupering/verloedering w iken	9%	7%	10%	4%	7%	5%	7%
Luchtvervuiling/milieu	4%	7%	8%	13%	10%	13%	10%
Gemeentelijke lasten/gemeentel. zaken/overheden	11%	7%	7%	12%	4%	3%	4%
Woningproblematiek	7%	6%	6%	8%	11%	21%	15%
Overige overlast	13%	5%	8%	5%	8%	10%	7%
Verkeerde stedenbouw kundige plannen	7%	5%	5%	4%	2%	5%	1%
Overige problemen	2%	3%	6%	5%	5%	10%	7%
Onderw ijs	4%	3%	6%	2%	1%	3%	3%
Kw antiteit/kw aliteit speelgelegenheid	0%	0%	1%	1%	1%	0%	1%

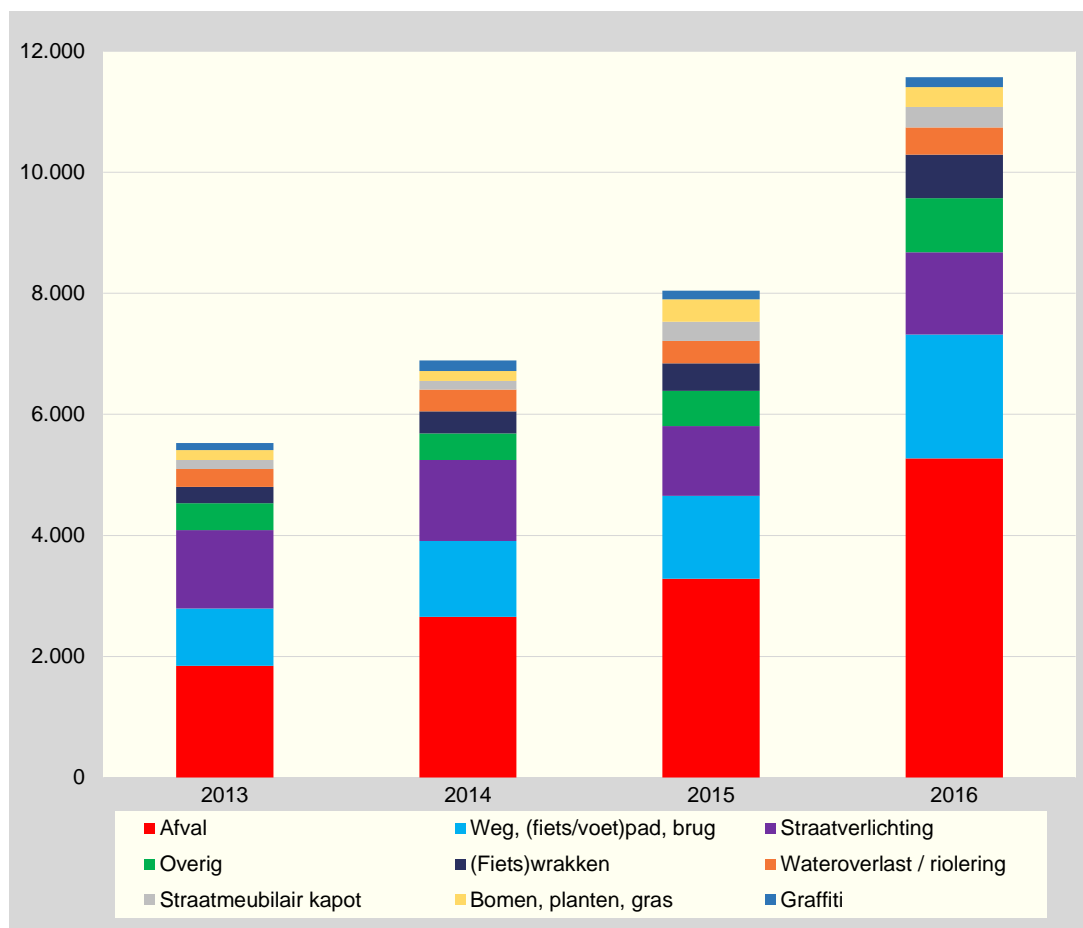
Bron: Omnibusenquête 2012-2017

Verkeersproblematiek (onder meer parkeren, bereikbaarheid) is in 2017 door de bewoners van de binnenstad het vaakst genoemd als probleem dat in Rotterdam met voorrang moet worden aangepakt, namelijk door de helft van de binnenstadsbewoners. Dit is een toename ten opzichte van voorgaande jaren. Andere veelgenoemde problemen zijn criminaliteit, onveiligheid en drugsoverlast, vervuiling en het beheer van de openbare ruimte en woningproblematiek. Vergeleken met het Rotterdamse gemiddelde worden verkeersproblematiek, luchtvervuiling/milieu en woningproblematiek door de binnenstadsbewoners vaker genoemd.

Meldingen buitenruimte

Bij Stadsbeheer worden de meldingen over de buitenruimte gedaan door burgers en anderen geregistreerd. In de volgende figuur staat het aantal meldingen over de buitenruimte in de binnenstad tussen 2013 en 2016 gedaan door burgers.

Figuur 5.6: Meldingen over de buitenruimte door burgers, 2013 - 2016

Bron: Stadsbeheer

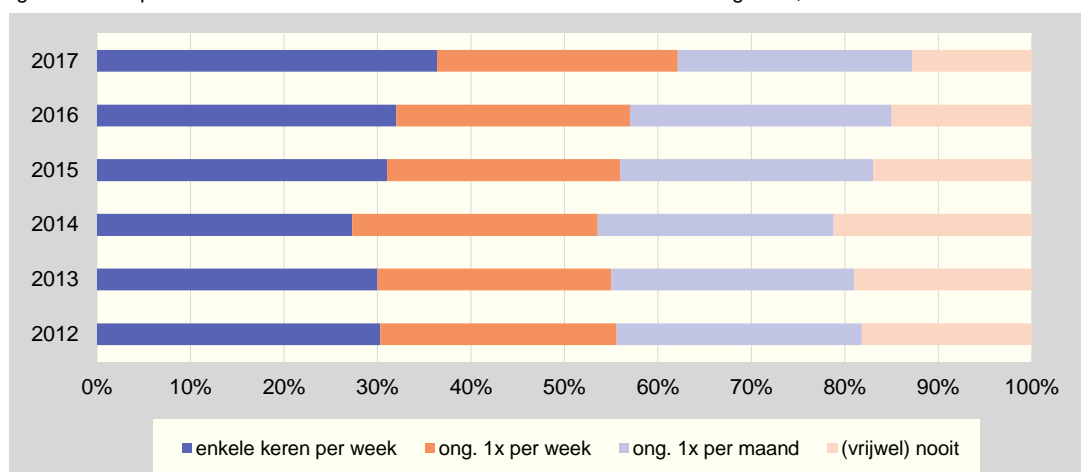
Meldingen over afval in de binnenstad worden door de burgers het meest gedaan, gevolgd door meldingen over wegen/paden/bruggen en straatverlichting. Sinds 2012 kunnen Rotterdammers een melding doen met hun telefoon via de app van BuitenBeter. Een melding via de app is dus snel gemaakt. Het aantal meldingen is met name in het afgelopen jaar sterk gestegen.

5.2 Bereikbaarheid

Frequentie bezoek van Rotterdammers aan binnenstadsgebieden

Aan de respondenten van de Omnibusenquête is gevraagd hoe vaak zij in de Rotterdamse *binnenstad als geheel* komen. In 2017 laat 62 procent van de Rotterdammers weten dit minimaal één keer per week te doen. Na een kleine terugval in 2014 is dit percentage de afgelopen jaren blijven stijgen.

Figuur 5.7 Frequentie van bezoek van Rotterdammers aan de binnenstad als geheel, 2012-2017

Bron: Omnibusenquête, OBI

Als we vervolgens kijken naar het bezoek aan de verschillende gebieden van de binnenstad, zie onderstaande tabel, dan blijkt dat relatief veel Rotterdammers minstens één keer per week in de winkelgebieden van de binnenstad komen (51 procent). Andere gebieden die relatief vaak minimaal eens per week worden bezocht zijn: de Coolingsingel (45 procent), Rotterdam CS (41 procent) en winkel- en uitgaansstraten (38 procent). Het Oostplein en het Willemsplein worden het minst vaak door de Rotterdammers bezocht.

Tabel 5.3 Frequentie van bezoek van Rotterdammers aan verschillende binnenstadsgebieden, 2017

	enkele keren per week	ongeveer 1x per week	ongeveer 1 x per maand	(vrijwel) nooit	Totaal
Winkelgebieden in de binnenstad (bijv. Beursplein, Koopgoot, Lijnbaan, Binnenwegplein, Oude Binnenweg, Hoogstraat)	20%	31%	35%	14%	100%
Coolsingel*	18%	26%	34%	22%	100%
Station Rotterdam Centraal en omgeving**	24%	17%	32%	28%	100%
Winkel- en uitgaansstraten in de binnenstad (bijv. Nieuwe Binnenweg, West Kruiskade, Witte de Withstraat, Meent)	17%	21%	32%	30%	100%
Binnenrotte	10%	17%	26%	47%	100%
Schouwburgplein	7%	16%	41%	36%	100%
Waterfront: Rivierkades langs de Maas (o.a. Westerkade, Boompjes)	8%	14%	33%	46%	100%
Oostplein	9%	14%	26%	51%	100%
Willemsplein (bij Spido)	5%	7%	29%	58%	100%
De binnenstad als geheel	36%	26%	25%	13%	100%

Bron: Omnibus, OBI 2015

Dagdelen waarop Rotterdammers de binnenstad bezoeken

Sinds 2012 wordt aan de respondenten van de Omnibussenquête, die wel eens in de binnenstad komen, gevraagd hoe vaak ze 's ochtends, 's middags of 's avonds in de binnenstad zijn.

Een wekelijks bezoek aan de binnenstad in de middag is het meest populair onder de Rotterdammers die wel eens naar de binnenstad komen: 52 procent komt er minstens één keer per week. In de ochtend komt 40 procent minimaal wekelijks naar de binnenstad. Het percentage dat minimaal wekelijks 's avonds een bezoek brengt aan de binnenstad komt uit op 34 procent. Avondbezoekers komen wel minder vaak dan ochtendbezoekers.

Tabel 5.4: Aandeel Rotterdammers dat in de ochtend, middag of avond naar de binnenstad gaat naar frequentie, alleen Rotterdammers die wel eens in de binnenstad komen, 2017*

	(vrijwel) dagelijks	enkele keren per week	ongeveer 1x per week	ongeveer 1x per maand	(vrijwel) nooit	Totaal
In de ochtend	15%	11%	14%	19%	41%	100%
In de middag	13%	17%	22%	28%	20%	100%
In de avond	7%	10%	17%	23%	43%	100%

*Gezien de hoge aantallen respondenten die op dagdelen geen antwoord hebben ingevuld, is ervoor gekozen om de respondenten die geen antwoord gaven bij de categorie '(vrijwel) nooit' op te tellen. Hierbij is er vanuit gegaan dat respondenten alleen de frequentie van het bezoek op de dagdelen hebben aangekruist waarop ze wel naar de binnenstad komen.

Bron: Omnibussenquête, OBI 2017

Het aandeel Rotterdammers dat in 2017 minimaal één keer per week in de ochtend of middag de binnenstad bezoekt, ligt wat hoger dan in 2016. Ook de bezoekfrequentie in de avond is tussen 2016 en 2017 gestegen, terwijl deze in de jaren vóór 2016 stabiel was rond 28%. De middag is in beide jaren het meest populair, gevolgd door de ochtend en de avond.

Tabel 5.5: Aandeel Rotterdammers dat minimaal 1x per week in de ochtend, middag of avond naar de binnenstad komt. Gevraagd aan de Rotterdammers die wel eens in de binnenstad komen, in procenten, 2012-2017

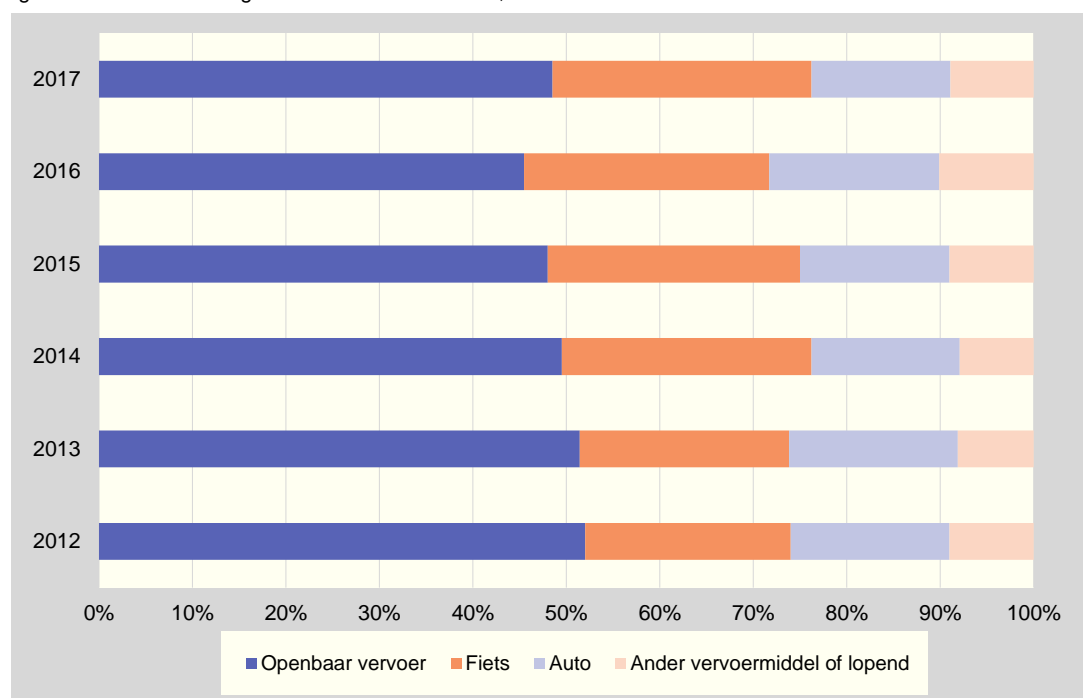
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
In de ochtend	31%	31%	33%	36%	33%	40%
In de middag	46%	44%	46%	48%	45%	52%
In de avond	28%	27%	28%	28%	27%	34%

Bron: Omnibusenquête, OBI 2012-2017

Vervoermiddelengebruik van bezoekers in het centrum & naar en van buiten Rotterdam

Jaarlijks wordt aan de Rotterdammers in de Omnibusenquête gevraagd met welk vervoermiddel zij meestal naar de binnenstad komen. Al jaren is het openbaar vervoer het meest gebruikte vervoermiddel (circa 50%) om naar de binnenstad te komen, gevolgd door de fiets (ruim een kwart) en de auto (15%). Het gebruik van de verschillende vervoermiddelen wisselt in de loop van de jaren niet veel.

Figuur 5.8 Vervoermiddelgebruik naar de binnenstad, 2012-2017

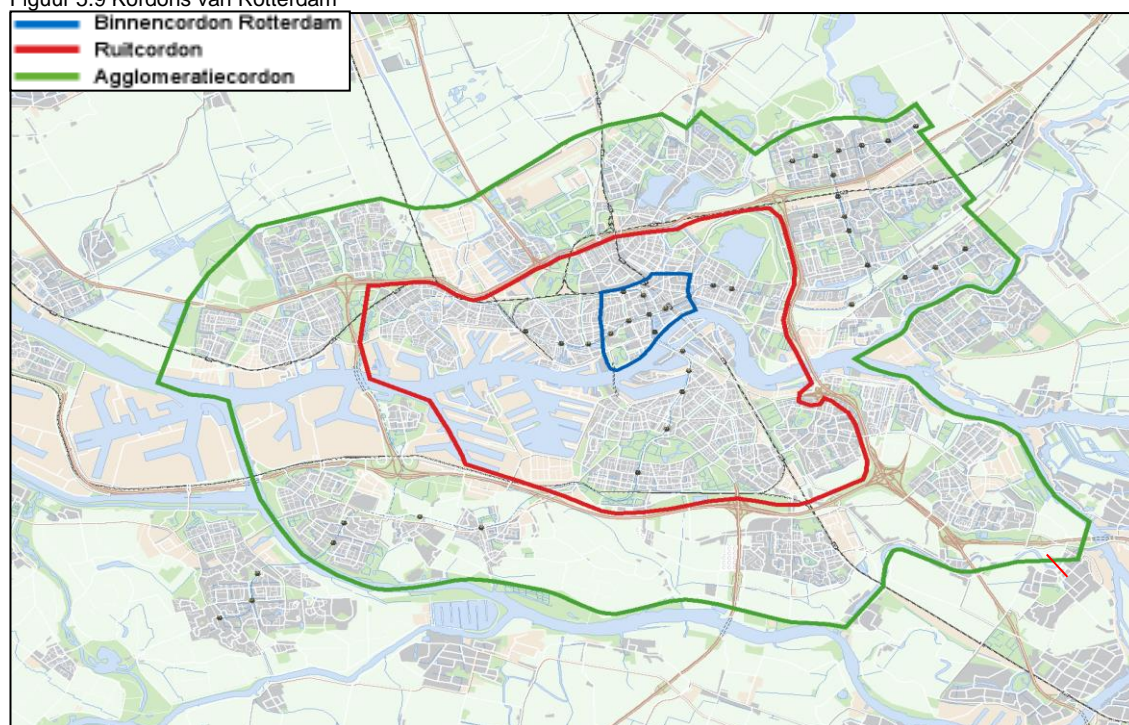

Bron: Omnibusenquête, OBI

Aantal voertuigen op kordons in de (binnen)stad

Het aantal voertuigen op drie kordons van Rotterdam wordt al sinds 1995 geteld. Het gaat hierbij om het binnenkordon rondom de binnenstad, het ruitkordon rondom de stad en het agglomeratiekordon.

Figuur 5.9 Kordons van Rotterdam

Bron: Stadsontwikkeling

Op het binnenkordon werden in 2016 206.000 voertuigen op een werkdag tussen 07.00 en 19.00 uur geteld. Het aantal voertuigen op het binnenkordon is in de periode tussen 2012 en 2016 met 3% gedaald. Het aantal voertuigen op de ruitkordon is tussen 2012 en 2016 sterker gedaald, namelijk met 6%. Daarentegen is het aantal voertuigen op de agglomeratiekordon in dezelfde periode gestegen met 4%.

Figuur 5.10 Intensiteiten per werkdag tussen 07.00 en 19.00 uur op de kordons van Rotterdam in twee richtingen (aantal voertuigen *1.000), 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016	Ontwikkeling 2012-2016
Binnenkordon Rotterdam	213	206	204	210	206	-3%
Ruitkordon Rotterdam	579	567	566	557	547	-6%
Ruitkordon waarvan op bundels	221	223	227	219	222	0%
Ruitkordon waarvan op overige wegen	358	344	339	339	324	-9%
Agglomeratiekordon	803	803	805	808	837	4%
Agglomeratie waarvan op rijkswegen	592	588	596	602	615	4%
Agglomeratie waarvan op overige wegen	210	215	209	207	223	6%

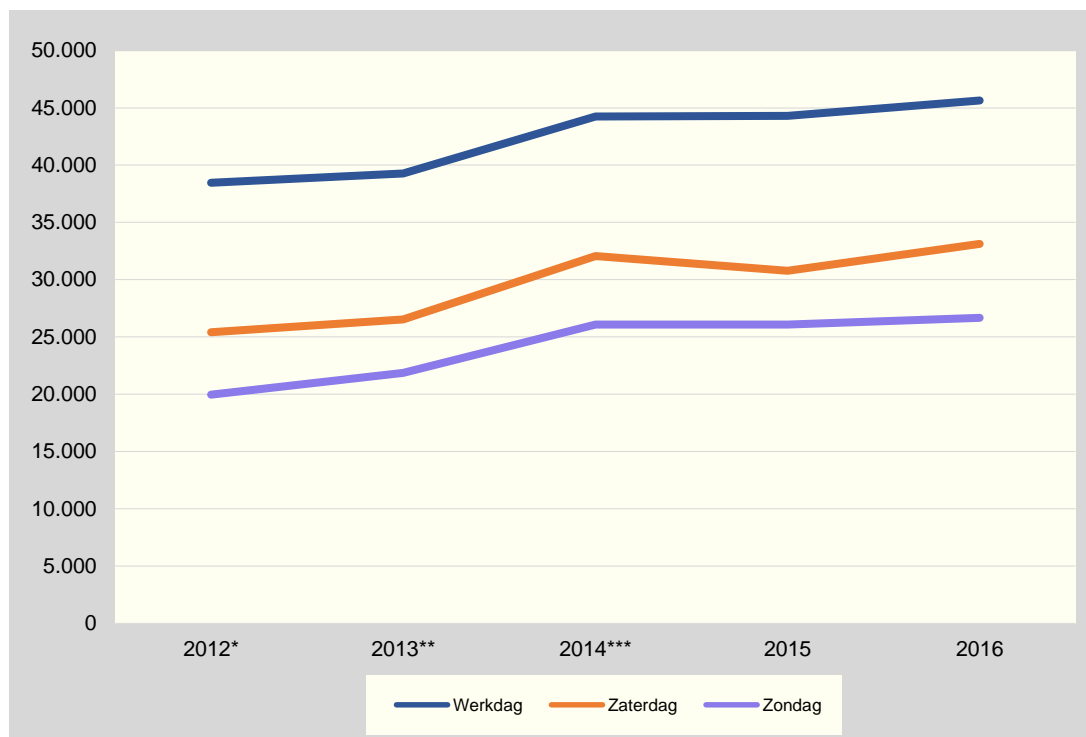
Bron: Stadsontwikkeling

Aantal fietsers

Het aantal fietsers op zes telpunten in de binnenstad is sinds 2012 op werkdagen met 19% toegenomen. Op de dagen in het weekend is het aantal fietsers nog sterker gestegen (30% op een zaterdag en 34% op een zondag). De telpunten bevinden zich op de Erasmusbrug, Maastunnel, Weena, Willemsbrug, Oostplein en Rochussenstraat. De groei van het aantal fietsers heeft onder andere de volgende oorzaken:

- de groei op de Erasmusbrug wordt gedeeltelijk verklaard door de ambtenaren die in de loop van 2014 in De Rotterdam zijn gaan werken
- de groei op de Weena wordt verklaard doordat alle werkzaamheden aan Rotterdam Centraal zijn afgerond. Tijdens de bouw was de Weena lange tijd niet of maar gedeeltelijk open voor de fiets.

Figuur 5.11 Aantal fietsers per etmaal op verschillende dagen per week op zes telpunten in de binnenstad, 2012-2016

*Door werkzaamheden is in 2012 niet geteld op de Weena, maar is een inschatting gemaakt van het aantal fietsers.

** Voor de Weena is voor 2013 alleen gebruik gemaakt van gemiddelde cijfers gebaseerd op het vierde kwartaal.

*** De gemiddelde cijfers voor de Erasmusbrug en Oostplein zijn gebaseerd op 11 van de 12 maanden van 2014.

Bron: Stadsontwikkeling

De onderstaande tabel bevat de tellingen op de verschillende meetpunten in de binnenstad en de ontwikkeling tussen 2012 en 2016. De Schiekade ligt niet in de binnenstad, maar is wel een belangrijkste toevoerweg naar de binnenstad en is daarom opgenomen in deze tabel. Op de Erasmusbrug worden op een werkdag (per etmaal) de meeste fietsers geteld, gevolgd door de Weena en Schiekade. Op alle telpunten is een sterke stijging van het aantal fietsers te zien, met uitzondering van Schiekade.

Tabel 5.6 Ontwikkeling aantal fietsers per etmaal op meetpunten in en naar de binnenstad 2012-2016

Meetpunt	2012			2016			Ontwikkeling 2012-2016		
	werkdag	zaterdag	zondag	werkdag	zaterdag	zondag	werkdag	zaterdag	zondag
Erasmusbrug	9.299	6.164	5.281	11.647	8.736	7.670	25%	42%	45%
Schiekade*	9.046	8.037	5.637	8.146	7.835	5.768	-10%	-3%	2%
Weena**	7.000	4.800	3.800	8.839	6.685	5.327	26%	39%	40%
Oostplein	6.621	5.006	3.465	7.516	6.000	4.312	14%	20%	24%
Rochussenstraat	5.929	3.306	2.325	6.721	4.000	2.922	13%	21%	26%
Willemsbrug	4.782	3.470	2.633	5.373	4.328	3.396	12%	25%	29%
Maastunnel	4.817	2.263	2.459	5.547	3.386	3.042	15%	50%	24%
Totaal	47.494	33.046	25.600	53.789	40.970	32.437	13%	24%	27%

* De gemiddelde cijfers voor Schiekade in 2016 zijn gebaseerd op 11 van de 12 maanden.

** Door werkzaamheden is in 2012 niet geteld op de Weena, maar is een inschatting gemaakt van het aantal fietsers.

Bron: Stadsontwikkeling

Elektrische oplaadpunten

De afgelopen jaren heeft elektrisch vervoer een enorme vogelvlucht gemaakt in het centrum van Rotterdam. Op dit moment zijn er in de binnenstad 222 laadpunten (111 laadpalen⁸) voor elektrische auto's gerealiseerd (184 op straat en 38 in parkeergarages). In 2015 waren er nog 88 laadpunten (44 laadpalen).

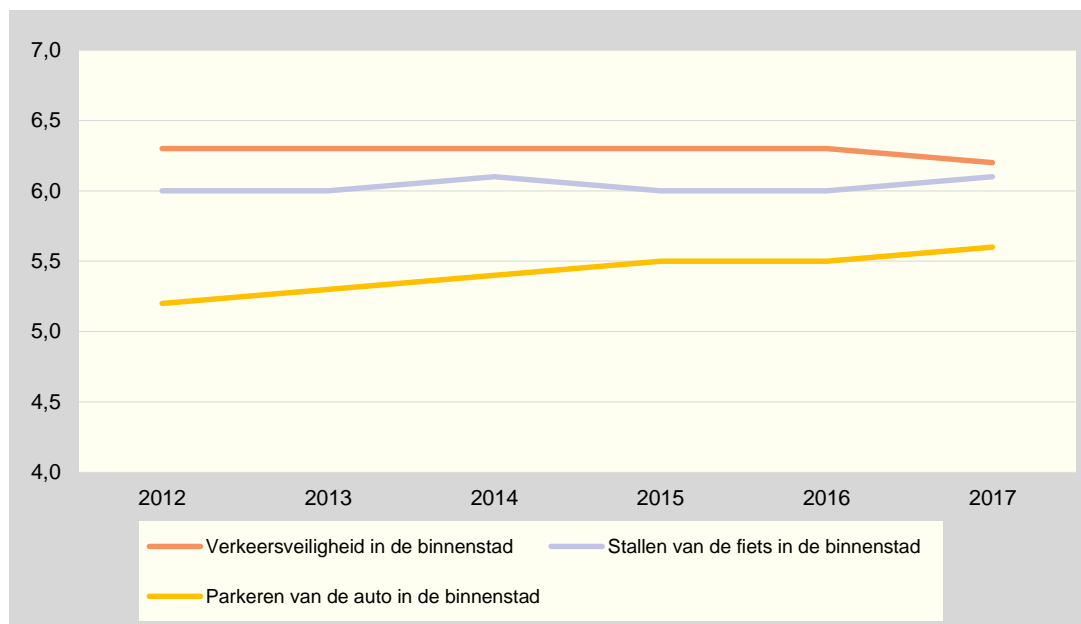
Oordeel over parkeren eigen auto, verkeersveiligheid en stallen van de fiets in de binnenstad

In de Omnibusenquête wordt aan de Rotterdammers jaarlijks gevraagd een oordeel te geven over een aantal verkeerskundige aspecten in de binnenstad. Het gaat hierbij om parkeren van de auto, het stallen van de fiets en de verkeersveiligheid. In de onderstaande figuur staan de gemiddelde rapportcijfers van de afgelopen jaren weergegeven.

Het minst tevreden zijn de bewoners over het parkeren van de auto in de binnenstad. In 2017 werd hiervoor gemiddeld een 5,6 gegeven, wat hoger is dan in 2012 (5,2). De verkeersveiligheid (6,2) en het stallen van de fiets (6,1) scoren beiden net een voldoende. De gemiddelden van deze aspecten zijn vergelijkbaar met eerder jaren.

⁸ Eén laadpaal bestaat uit twee laadpunten. In totaal zijn er dus $222:2=111$ laadpalen in de binnenstad (inclusief Kop van Zuid).

Figuur 5.12 Beoordeling van Rotterdammers over parkeren van de auto, stallen van de fiets en de verkeersveiligheid in de binnenstad, 2012-2017

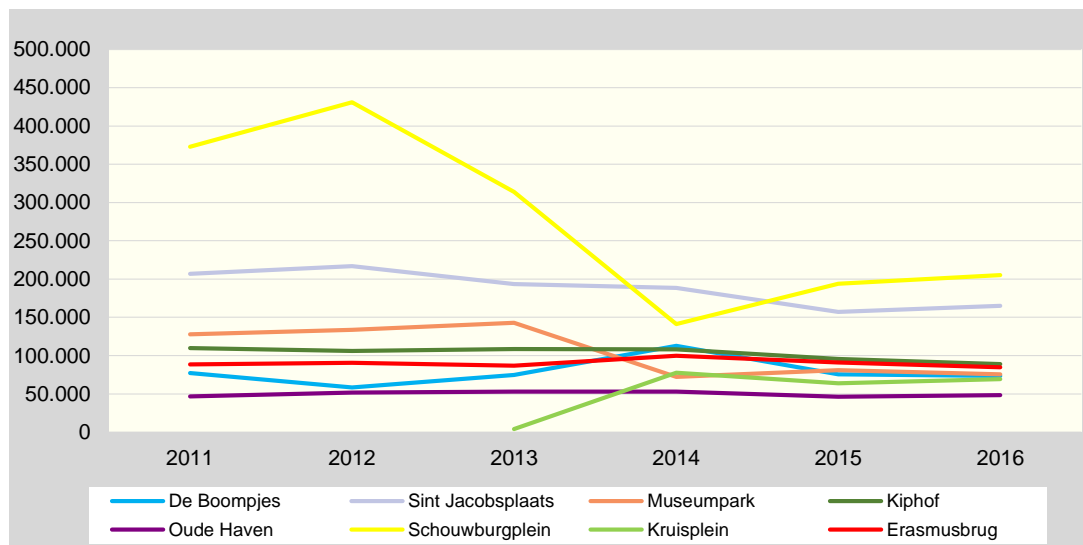

Bron: Omnibussenquête, OBI

Kortparkeerders in de parkeergarages in de binnenstad

Het gemiddeld aantal kortparkeerders in parkeergarages in de binnenstad fluctueert per jaar. De cijfers zijn niet geheel vergelijkbaar tussen de jaren, omdat deze alleen betrekking hebben op kortparkeerders die *in* de garages betalen. Sinds 2016 is het voor parkeerders ook mogelijk om online parkeerkaarten te kopen; deze cijfers zijn niet meegenomen in onderstaand figuur. In werkelijkheid telt 2016 dus meer kortparkeerders in parkeergarages. Opvallend is verder de sterke daling van het aantal kortparkeerders in parkeergarage Schouwburgplein sinds 2012. Dit heeft meerdere oorzaken: werkzaamheden in de periode 2012-2014 waardoor de parkeergarage tijdelijk niet of slecht bereikbaar was en de opening van de nieuwe parkeergarage Kruisplein.

Figuur 5.13 Gemiddeld aantal kortparkeerders per jaar in de gemeentelijke parkeergarages in de binnenstad, 2011-2016

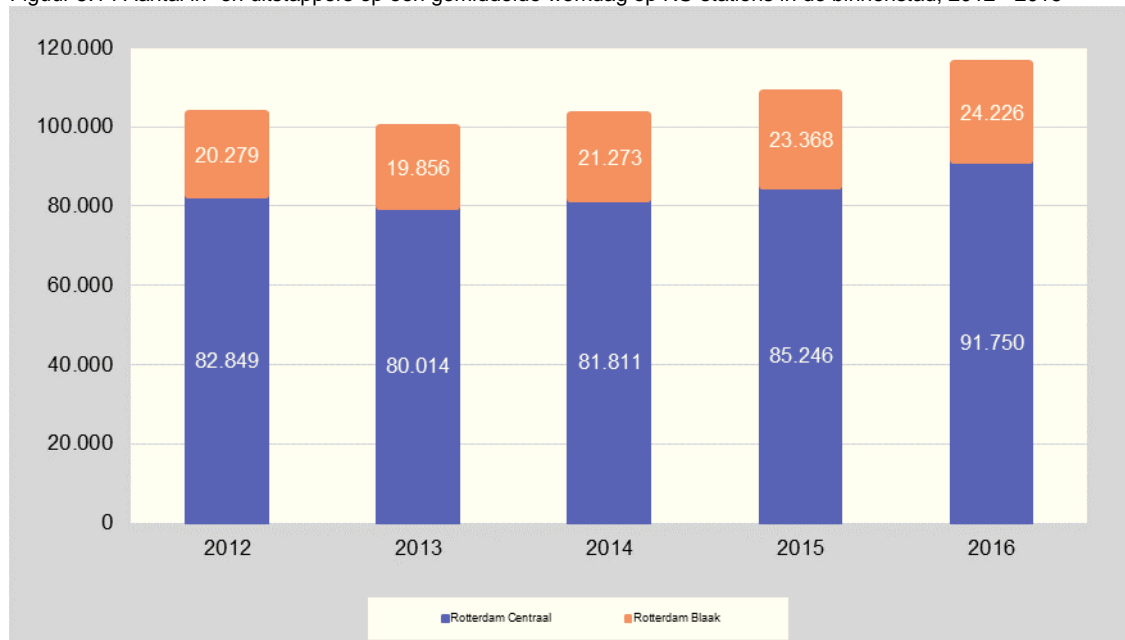

Bron: Stadsbeheer

Aantal in- en uitstappers op twee NS stations

Dagelijks stappen bijna 116.000 personen in en uit op de NS-stations in de binnenstad. Het merendeel maakt daarbij gebruik van Rotterdam Centraal. NS geeft aan dat geen vergelijking met verschillende jaren gemaakt kan worden in verband met gewijzigde berekeningsmethodiek.

Figuur 5.14 Aantal in- en uitstappers op een gemiddelde werkdag op NS-stations in de binnenstad, 2012 - 2016

Bron: NS

Aantal instappers op metrostations

Op een gemiddelde werkdag in de winterperiode stappen bijna 133.000 personen in op de verschillende metrostations in de Rotterdamse binnenstad. Het aantal instappers is met 3% gestegen ten opzichte van 2013. Metrostation Wilhelminaplein (13%) en Blaak (10%) kennen de grootste stijging van het aantal instappers. Metrostation Beurs heeft van alle metrostations de meeste instappers, gevolgd door het Centraal Station. In 2016 is het aantal instappers op vrijwel alle stations wat groter dan in 2013.

Metrostations	2013	2014	2015	2016	Ontwikkeling 2013-2016
Beurs	60.200	58.400	58.200	60.200	0%
Centraal Station	20.700	20.700	21.300	22.200	7%
Blaak	12.200	12.900	12.900	13.400	10%
Dijkzigt	11.700	11.000	11.200	11.300	-3%
Stadhuis	5.700	5.000	5.000	5.600	-2%
Eendrachtsplein	5.200	5.100	5.100	5.200	0%
Leuvehaven	3.500	3.300	3.500	3.500	0%
Wilhelminaplein	10.200	11.000	11.400	11.500	13%
Totaal	129.400	127.400	128.600	132.900	3%

* Cijfers in deze tabel komen niet overeen met de cijfers in de rapporten van voorgaande jaren. Dit, omdat in het verleden foutieve gegevens zijn aangeleverd. In deze tabel zijn de juiste gegevens gepresenteerd.

Bron: RET

5.3 Leefbaarheid

Gemiddelde score voor schoon (productnormering)

Voor de beoordeling van de openbare ruimte ten aanzien van schoon en heel is de zogenaamde productnormering ingesteld. Circa vier keer per jaar wordt op een groot aantal punten in de stad de openbare ruimte beoordeeld op een aantal onderdelen. Hierbij wordt de volgende score gehanteerd:

- niveau 1: zeer vuil en volledig kapot
- niveau 2: vuil en met gebreken
- niveau 3: rommelig
- niveau 4: opgeruimd in goede staat
- niveau 5: zeer schoon en volledig heel.

Sinds 2012 is de score op de productnormering schoon in de binnenstad 4,5, maar is in 2016 licht gestegen naar 4,6. De productnormering voor Rotterdam als geheel (4,4) is de afgelopen jaren gelijk gebleven. Alle buurten in de binnenstad scoren rondom het gemiddelde. Cool scoort in 2014 het hoogst met 4,7. Kop van Zuid scoort het laagst met 4,4, wat gelijk is aan het Rotterdams gemiddelde.

Tabel 5.7 Gemiddelde score per buurt voor de productnormering schoon, 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Stadsdriehoek	4,5	4,5	4,5	4,4	4,5
Oude Westen	4,6	4,5	4,4	4,4	4,5
Cool	4,4	4,5	4,5	4,6	4,7
C.S. kwartier	4,4	4,6	4,3	4,6	4,6
Nieuwe Werk	4,6	4,8	4,7	4,6	4,6
Dijkzigt	4,7	4,6	4,6	4,2	4,5
Kop van Zuid	4,4	4,4	4,5	4,4	4,4
Rotterdam Centrum (excl KvZ)	4,5	4,5	4,5	4,5	4,6
Rotterdam	4,5	4,4	4,4	4,4	4,4

Bron: Stadsbeheer

Gemiddelde score voor heel (productnormering)

De score op de productnormering heel schommelt de afgelopen jaren rond de 4,3. Het niveau voor de verschillende buurten ligt in 2016 rond datzelfde gemiddelde. Net als bij schoon scoort Kop van Zuid net wat slechter dan de andere buurten in de binnenstad. Nieuwe Werk scoort met 4,6 het hoogst op de productnormering heel. De score voor Rotterdam Centrum is sinds 2012 wat beter dan voor Rotterdam, in 2012 was dat verschil er nog niet.

Tabel 5.8 Gemiddelde score per buurt voor de productnormering heel, 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Stadsdriehoek	4,2	4,3	4,3	4,1	4,3
Oude Westen	4,1	4,1	4,3	4,2	4,3
Cool	4,1	4,3	4,3	4,2	4,3
C.S. kwartier	4,0	4,2	4,4	4,4	4,3
Nieuwe Werk	4,2	4,9	4,5	4,5	4,6
Dijkzigt	4,3	4,2	4,3	4,0	4,3
Kop van Zuid	4,0	4,1	4,0	4,0	4,1
Rotterdam Centrum (excl KvZ)	4,1	4,3	4,3	4,2	4,3
Rotterdam	4,1	4,0	4,0	4,1	4,1

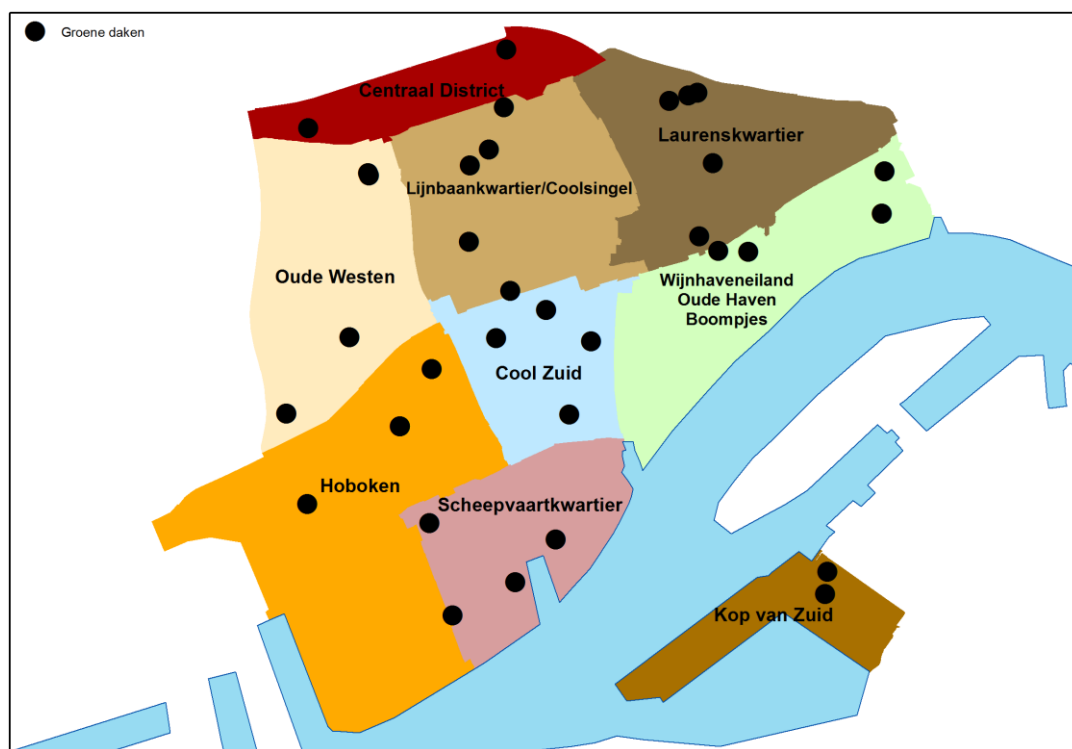
Bron: Stadsbeheer

Aantal m² groen dak, groene gevels en aantal bomen in de binnenstad

De binnenstad moet groener worden. Dat kan niet alleen door het planten van extra bomen, maar ook door groene gevels en het ontwikkelen van groene daken. De binnenstad telt in maart 2017 ruim 27.500 m² aan vastgestelde groene daken. In 2015 was dit nog ruim 26.000 m² en in 2013 ruim 12.000 m². De groene daken bevinden zich op 37 plekken in de binnenstad, in 2015 waren dat er 31 en in 2013 zestien.

Er is één gebouw voorzien van groene gevels: Parkeergarage West Blaak met een totaal oppervlak van circa 5.000 m².

Figuur 5.15: Vastgestelde groene daken en gevels in de binnenstad, 2017

Bron: Stadsbeheer

In de Binnenstad staan ruim 9.000 bomen. Sinds 2012 zijn er 546 bomen in de binnenstad bijgekomen. Door de jaren heen zijn CBS-buurt Nieuwe Werk (Park bij de Euromast), Cool en Oude Westen de boomrijkste gebieden. De minst boomrijke buurten zijn CS Kwartier en Kop van Zuid. Vooral CS Kwartier laat een sterke stijging zien in het aantal bomen vanaf 2012. De daling van het aantal bomen in Dijkzicht komt doordat de Acasia's aan de Rochussenstraat in verband met de uitbreiding van Museum Boymans tijdelijk zijn weggehaald. De verwachting is dat met het nieuwe inrichtingsplan een groot deel van deze bomen weer terug geplant worden.

Tabel 5.9 Aantal bomen per CBS-buurt, 2012-2017*

CBS-buurt	2012	2013	2015	2016	2017	bomen per hectare 2017	Ontw. 2012-2017	
							absoluut	procentueel
Stadsdriehoek	2.429	2.476	2.576	2.515	2.525	15	96	4%
Oude Westen	997	996	1.044	1.002	995	18	-2	0%
Cool	1.119	1.172	1.244	1.246	1.371	22	252	23%
CS Kw artier	161	63	338	356	385	9	224	139%
Nieuw e Werk	2.717	2.736	2.850	2.834	2.819	26	102	4%
Dijkzicht	763	766	854	831	572	11	-191	-25%
Kop van Zuid	297	297	297	363	362	6	65	22%
Totaal	8.483	8.506	9.203	9.147	9.029	16	546	6%

* Door technische problemen zijn er geen gegevens voor 2014.

Bron: Stadsbeheer

Daarnaast het Grotekerkplein in 2017 omgetoverd tot stadspark, wat een forse vergroening betekende van het oostelijke deel van de binnenstad.

Luchtkwaliteit

In Nederland moet voldaan worden aan Europese luchtkwaliteitsnormen. Er zijn normen voor onder andere stikstofdioxide (NO_2) en fijn stof (PM_{10}). De voornaamste bronnen van luchtverontreiniging in het centrum van Rotterdam is (weg)verkeer. Wegverkeer is de belangrijkste bron voor NO_2 in de binnenstad van Rotterdam. Op locaties met veel verkeer worden de hoogste NO_2 -concentraties berekend. Op deze locaties is veelal ook sprake van stagnaties (files) en veel vrachtverkeer.

De DCMR Milieudienst Rijnmond berekent in opdracht van de gemeente Rotterdam jaarlijks de luchtkwaliteit in Rotterdam, gebaseerd op actuele verkeersgegevens en omgevingskenmerken. Berekend wordt onder andere de NO_2 -concentratie.

In de binnenstad van Rotterdam wordt de norm voor NO_2 op een aantal locaties overschreden. Indien de NO_2 concentratie hoger is dan $40,5 \mu\text{g}/\text{m}^3$ dan wordt de norm overschreden. De volgende figuur geeft een overzicht van de gebieden waar de norm is overschreden (met name de rode en blauwe stukken). Het betreft de drukke en doorgaande wegen Henegouwerlaan, Rochussenstraat ter hoogte van Dijkzigt, 's Gravendijkwal, Boompjes, Coolsingel, Hofplein en de Westblaak. Voor PM_{10} (niet getoond) geldt dat de berekende waarden ruim onder de Europese norm liggen. Sinds 2015 is de NO_2 concentratie op 's Gravendijkwal, Boompjes en Rochussenstraat ter hoogte van Dijkzigt licht afgenomen. Op Blaak is de concentratie enigszins toegenomen.

Figuur 5.16: Gebieden in de binnenstad naar stikstofdioxide-concentratie in 2016

Bron: DCMR

6 Bedrijvige Binnenstad

Realiseren van een binnenstad, die een gewilde vestigingsplek is voor ondernemers op alle niveaus (van multinational tot MKB) en vooral in de kansrijke clusters (zakelijke dienstverlening, medische sector, creatieve economie, detailhandel en vrijetijdseconomie).

In dit hoofdstuk komen de werkgelegenheid in verschillende sectoren in de binnenstad aan bod. Ook worden de hoeveelheid bedrijfsvestigingen en de ontwikkeling besproken. Vervolgens wordt ingegaan op de ontwikkeling van werkgelegenheid van twee kansrijke sectoren in de binnenstad, namelijk het medisch en creatief cluster. Tot slot komen het aantal winkels en het type winkelbezoeken aan de orde.

Door verbeterde registratie in het vestigingenregister bevat het register sinds 2016 aanmerkelijk meer vestigingen dan voorheen. De verbeteringen zijn ook zoveel mogelijk met terugwerkende kracht doorgevoerd voor eerdere jaren. Desondanks blijft in de cijfers sprake van een trendbreuk tussen 2015 en 2016. In veel mindere mate is er ook een trendbreuk tussen 2016 en 2017. De trendbreuk geldt vooral voor het aantal bedrijfsvestigingen en veel minder voor de werkgelegenheidscijfers, omdat de verschillen vooral zitten in het aantal kleine vestigingen en die zijn slechts beperkt relevant voor de werkgelegenheid als geheel. Bij de interpretatie van de cijfers in dit hoofdstuk moet rekening worden gehouden met deze trendbreuk.^f

6.1 Werkgelegenheid en bedrijfsvestigingen

Dynamiek werkgelegenheid in de binnenstad

In deze paragraaf komt de werkgelegenheid van de binnenstad aan de orde. Dit is reeds besproken in hoofdstuk twee. De binnenstad bevat een groot deel van de stedelijke werkgelegenheid. In 2017 is dat 28 procent¹, wat ongeveer gelijk is aan de voorgaande jaren. De werkgelegenheid in de binnenstad is in de periode 2014-2017 met negen procent gestegen. In Rotterdam als geheel is het aantal werkzame personen in dezelfde periode met zes procent gestegen.

In de volgende tabel is een uitsplitsing van de werkgelegenheid naar sector gemaakt. De grootste stijging komt voor rekening van het openbaar bestuur (18 procent). Verder laten de detailhandel (10%), de horeca (9%) en de zakelijke dienstverlening (8%) een aanzienlijke stijging zien. De werkgelegenheid in de onderwijssector daalt licht (-1%).

De sector met de meeste arbeidsplaatsen in de binnenstad is de zakelijke dienstverlening. In 2017 omvat deze sector ruim een derde van alle werkgelegenheid in de binnenstad. De gezondheids- en welzijnssector is goed voor 18 procent. Verderop in dit hoofdstuk zal een uitsplitsing van de werkgelegenheid naar het medische en creatieve cluster worden gemaakt.

¹ Het aantal werkzame personen is het aantal personen dat volgens het Bedrijven Register Zuid-Holland bij een vestiging binnen het aangegeven gebied 12 uur of meer per week werkzaam is.

Tabel 6.1 Ontwikkeling werkgelegenheid in de binnenstad naar sector, 2014-2017

	2014	2015	2016	2017	Ontwikkeling 2014-2017
Detailhandel	5.228	5.738	5.675	5.734	10%
Horeca	4.918	5.186	5.089	5.338	9%
Zakelijke dienstverlening	30.877	31.222	32.317	33.467	8%
Openbaar bestuur	9.937	12.488	12.170	11.718	18%
Onderwijs	4.849	4.686	4.712	4.816	-1%
Gezondheids- en welzijnszorg	15.865	15.351	15.560	16.677	5%
Overige sectoren	15.360	15.548	16.056	16.792	9%
Binnenstad Totaal	87.034	90.219	91.579	94.542	9%
Rotterdam Totaal	320.083	321.363	331.560	340.253	6%

Bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland, bewerking OBI

Werkzame personen van 1 tot 40 uur

Net als in de eerdere monitoren is ook in deze rapportage de definitie van een werkzame persoon als deze in het aangegeven gebied 12 uur of meer per week werkzaam is. Personen met een contract van 1 tot 11 uur zijn daarbij niet meegerekend.

Gezien de huidige ontwikkeling in de economie ligt het voor de hand om ook naar het aantal personen dat werkzaam is met een contract van 1 tot 11 uur te kijken. De onderstaande tabel geeft daarvan een overzicht. In de binnenstad werken 8.127 personen met een contract van 1 tot 11 uur. Ten opzichte van 2014 is dat een stijging van 20%.

Tabel 6.2 Ontwikkeling werkgelegenheid in de binnenstad, 2014-2017

Aantal werknemers	2014	2015	2016	2017	Ontwikkeling 2014-2017
met een contract van 12 uur of meer	87.034	90.219	91.579	94.542	9%
met een contract van 1 tot 11 uur	6.799	7.403	7.770	8.127	20%
Binnenstad Totaal	93.833	97.622	99.349	102.669	9%

Bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland, bewerking OBI

Werkgelegenheid per kwartier

De werkgelegenheid in de binnenstad is in de periode 2014-2017 met 9% gestegen. In Wijnhaveneiland/Oude Haven/Boompjes is 14% van het aantal arbeidsplaatsen verloren gegaan, ook in het Scheepvaartkwartier (-11%) en het Oude Westen (-6%) is werkgelegenheid verloren gegaan. Daar staat een forse stijging van het aantal arbeidsplaatsen op Kop van Zuid (42%), het Centraal District (23%), het Laurenskwartier (16%) en Cool Zuid (11%) tegenover.

Tabel 6.3 Werkgelegenheid (werknemers met een tijdelijk of vast contact van 12 uur of meer) in de binnenstad en per kwartier, 2014-2017

Kwartier	2014	2015	2016	2017	Ontwikkeling 2014-2017
Centraal District	9.109	9.242	9.421	11.224	23%
Oude Westen	5.133	5.136	5.152	4.848	-6%
Lijnbaankwartier/Coolsingel	19.319	19.593	20.411	19.832	3%
Laurenskwartier	6.875	7.318	7.002	7.973	16%
Cool Zuid	5.572	5.972	6.081	6.208	11%
Hoboken	12.480	12.302	12.371	12.814	3%
Wijnhaveneiland/Oude Haven/Boompjes	9.284	8.318	8.431	8.025	-14%
Scheepvaartkwartier	7.087	6.751	6.214	6.286	-11%
Kop van Zuid	12.175	15.587	16.496	17.332	42%
Binnenstad Totaal	87.034	90.219	91.579	94.542	9%
Rotterdam	320.083	321.363	331.560	340.253	6%

Bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland, bewerking OBI

Ontwikkeling bedrijfsvestigingen in de binnenstad

Het aantal bedrijfsvestigingen in de binnenstad is in de periode 2014-2017 gestegen van circa 5.618 naar 7.224 vestigingen, dit is een toename van 29%. Een deel van deze toename heeft echter te maken met meer (verbeterde) registratie. De werkelijke toename zal dus kleiner zijn.

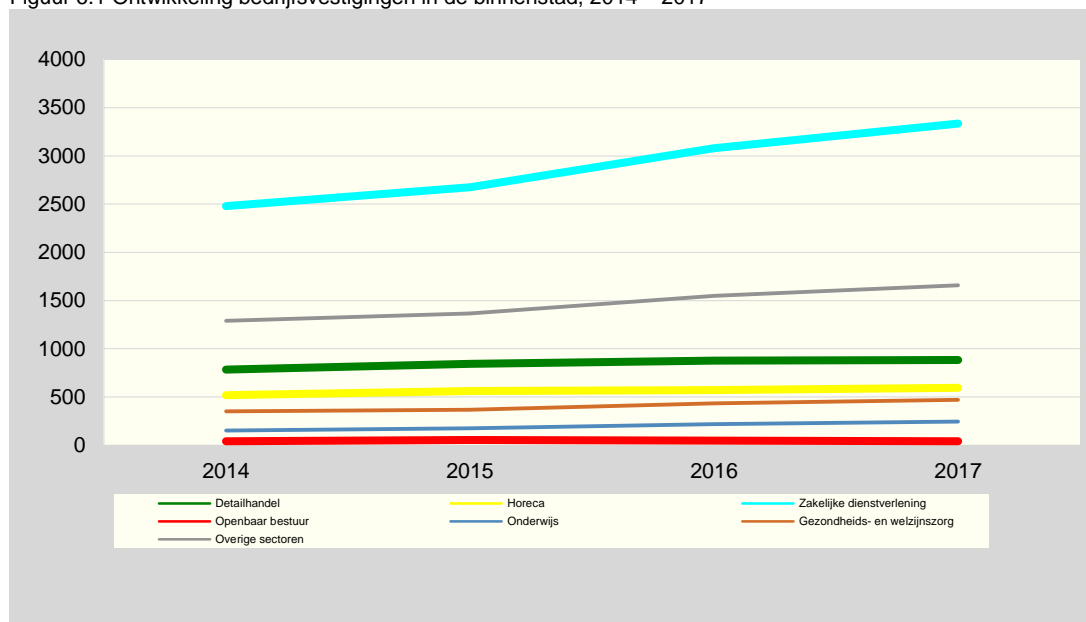
De zakelijke dienstverlening heeft het grootste aantal vestigingen, in 2017 waren dat er 3.334. Over de periode 2014-2017 zien we de krimp in de sector openbaar bestuur (-5 procent). In alle andere sectoren zien we een duidelijke stijging. Een opvallende groei van 63 procent is te zien in het onderwijs. Ook de zakelijke dienstverlening (34%) en de gezondheidszorg (33%) laten een flinke groei zien, waarvan dus een deel is te verklaren door verbeterde registratie.

Tabel 6.4 Ontwikkeling bedrijfsvestigingen in de binnenstad, 2014 - 2017

	2014	2015	2016	2017	Ontwikkeling 2014- 2017
Detailhandel	783	842	877	882	13%
Horeca	519	562	573	594	14%
Zakelijke dienstverlening	2.481	2.674	3.079	3.334	34%
Openbaar bestuur	42	54	47	40	-5%
Onderwijs	151	175	219	246	63%
Gezondheids- en welzijnszorg	352	369	435	469	33%
Overige sectoren	1.290	1.365	1.548	1.659	29%
Binnenstad Totaal	5.618	6.041	6.778	7.224	29%
Rotterdam	38.951	41.481	47.998	51.376	32%

Bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland, bewerking OBI

Figuur 6.1 Ontwikkeling bedrijfsvestigingen in de binnenstad, 2014 – 2017

Bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland, bewerking OBI

6.2 Werkgelegenheid in het medisch en creatief cluster

Ontwikkeling medisch cluster in de binnenstad

Kansrijke sectoren voor de ontwikkeling van de binnenstad zijn de zakelijke dienstverlening, het medische cluster en de creatieve economie. In de onderstaande tabel is de ontwikkeling van bedrijfsvestigingen en werkgelegenheid in het medisch cluster weergegeven. Het aantal vestigingen in het medisch cluster in de binnenstad is ten opzichte van 2014 met 33% toegenomen. Een deel van deze toename kan worden verklaard door verbeterde registratie. De werkgelegenheid in dit cluster is met 5% gegroeid, de werkgelegenheid in de welzijnszorg (16%) veel sterker dan in de gezondheidszorg (1%). Het aandeel van de medische bedrijven in de binnenstad in alle medische bedrijven in Rotterdam, is ongeveer 10%.

Tabel 6.5 Bedrijfsvestigingen en werkgelegenheid medische cluster in de binnenstad, 2014-2017

	2014	2015	2016	2017	Ontwikkeling 2014-2017
Vestigingen					
Gezondheidszorg	244	259	318	345	41%
Welzijnszorg	108	110	117	124	15%
Totaal	352	369	435	469	33%
aandeel in alle bedrijven in de Binnenstad	6%	6%	6%	6%	
aandeel in medische bedrijven in Rotterdam	9%	9%	10%	10%	
Werkzame personen					
Gezondheidszorg	11.925	11.691	11.525	12.089	1%
Welzijnszorg	3.940	3.660	4.035	4.588	16%
Totaal	15.865	15.351	15.560	16.677	5%
aandeel in alle werkgelegenheid in de Binnenstad	18%	18%	18%	18%	
aandeel in medische cluster in Rotterdam	29%	29%	29%	29%	

Bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland, bewerking OBI

Ontwikkeling creatieve cluster in de binnenstad

Ook het creatieve cluster is een kansrijk cluster voor de binnenstad. Het creatieve cluster bestaat uit bedrijfsvestigingen van verschillende sectoren en komt dus niet overeen met één van de sectoren uit voorgaande tabellen. Bij het creatieve cluster gaat het om bedrijven uit de kunstbranche, media en entertainment en de creatieve zakelijke dienstverlening.

Ten opzichte van 2014 is het aantal bedrijfsvestigingen met 41% gestegen. Een deel van deze toename kan worden verklaard door verbeterde registratie. Het aantal personen dat in de binnenstad werkzaam is in het creatieve cluster, is met 24% toegenomen in de periode 2014-2017. De creatieve zakelijke dienstverlening laat de grootste stijging zien (46%), zowel in het aantal vestigingen als in het aantal werkzame personen. Het aandeel in de totale werkgelegenheid van het creatieve cluster in Rotterdam is in de binnenstad de afgelopen jaren met 31% ongeveer gelijk gebleven.

Tabel 6.6 Bedrijfsvestigingen en werkgelegenheid creatieve cluster in de binnenstad, 2014-2017

	2014	2015	2016	2017	Ontwikkeling 2014-2017
Vestigingen					
kunsten en cultureel erfgoed	300	315	373	427	42%
media en entertainmentindustrie	161	177	195	210	30%
creatieve zakelijke dienstverlening	354	397	465	516	46%
Totaal	815	889	1.033	1.153	41%
aandeel in alle bedrijven in de Binnenstad	15%	15%	15%	16%	
aandeel in creatieve bedrijven in Rotterdam	16%	15%	15%	15%	
Werkzame personen					
kunsten en cultureel erfgoed	1.716	1.683	1.790	1.841	7%
media en entertainmentindustrie	735	949	963	973	32%
creatieve zakelijke dienstverlening	1.112	1.201	1.309	1.619	46%
Totaal	3.563	3.833	4.062	4.433	24%
aandeel in alle werkgelegenheid in de Binnenstad	4%	4%	4%	5%	
aandeel in creatief cluster in Rotterdam	32%	33%	30%	31%	

Bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland, bewerking OBI

6.3 Winkels

Aantal winkels en winkelvloeroppervlakte

De gegevens van Locatus geven aan dat in 2017 17% van alle winkels voor dagelijkse goederen in Rotterdam is gevestigd in de binnenstad. Van de winkels voor niet-dagelijkse goederen bevindt 26% zich in de binnenstad. In de binnenstad is het aandeel winkels voor niet-dagelijkse goederen (64%) dan ook groter dan in Rotterdam (54%). Het aandeel leegstand is in de binnenstad lager dan in Rotterdam (13 tegenover 16%)

De gemiddelde vloeroppervlakte van winkels in de binnenstad van dagelijkse goederen is kleiner dan het Rotterdams gemiddelde. De gemiddelde vloeroppervlakte van winkels voor niet-dagelijkse goederen is vrijwel gelijk.

Tabel 6.7 Aantal winkels en gemiddeld vloeroppervlak, 2017

	Winkels		Gemiddeld vloeroppervlak	
	Binnenstad	Rotterdam	Binnenstad	Rotterdam
Dagelijkse goederen	23%	30%	128	174
Niet dagelijkse goederen	64%	54%	253	251
Leegstand	13%	16%	258	169
Totaal absoluut	950	4.378		

Bron: Locatus, bewerking OBI

Het aantal winkels voor dagelijkse goederen in de binnenstad is over de periode van 2012 tot en met 2017 sterk gegroeid. In heel Rotterdam is er maar een hele lichte toename van het aantal winkels voor dagelijkse goederen (3%). Het aantal winkels voor niet dagelijkse goederen is zowel in de binnenstad als in heel Rotterdam gedaald (respectievelijk -9% en -12%).

Tabel 6.8 Ontwikkeling winkels in de binnenstad, 2012-2017

Stad	Binnenstad			Rotterdam		
	2012	2017	Ontw. 2012-2017	2012	2017	Ontw. 2012-2017
Dagelijkse goederen	156	218	40%	1.279	1.318	3%
Niet dagelijkse goederen	671	610	-9%	2.711	2.381	-12%

Bron: Locatus, bewerking OBI

Bijlagen

Bijlage A Indicatorenlijst

Wonen, werken en verblijven in de binnenstad		pagina
1	Ontwikkeling aantal inwoners in de binnenstad en per kwartier	19
2	Ontwikkeling werkgelegenheid in de binnenstad	20
3	Aantal passanten Rotterdam en verblijfsduur	21
Levendige en gastvrije binnenstad		pagina
1	Bezoekreden aan de binnenstad Nederlanders	25
2	Bezoekreden aan de binnenstad Rotterdammers	26
3	Bestedingspatroon bezoekers binnenstad	26
4	Bezoek aan de Centrummarkt	27
5	Beoordeling van de Centrummarkt door bezoekers	28
6	Bezoekersaantallen attracties in de binnenstad	29
7	Bezoekersaantallen musea in de binnenstad	29
8	Bezoekersaantallen jaarlijks terugkerende evenementen in de binnenstad	30
9	Cultuurdeelname van Rotterdammers	31
10	Plintbebouwing en gebruik	32
11	Aantal horecagelegenheden per kwartier	33
12	Aantal terrasvergunningen per kwartier	34
13	Ontwikkeling aantal hotelbedden in vier grote steden	34
14	Ontwikkeling gasten en overnachtingen in vier grote steden	35
15	Aantal gasten en overnachtingen in Rotterdam, nationaal versus internationaal	35
16	Aantal studenten in de vier grote steden	37
17	Aandeel bevolking 17-27 jaar dat student is in de vier grote steden	37
18	Waardering Rotterdams cultuuraanbod	38
19	Waardering Rotterdamse architectuur	36
20	Imago van de stad: stellingen	40
21	Imago van de binnenstad: stellingen	41
22	Reden waarvoor Rotterdammers naar informatie zoeken over de binnenstad	41
23	Gemak om informatie te vinden over de binnenstad	42
24	Hoe vinden Rotterdammers de weg in de binnenstad	42
25	Veiligheidsindex	43
Binnenstad om in te wonen		pagina
1	Ontwikkeling aantal inwoners in de binnenstad en per kwartier	45
2	Etnische samenstelling van inwoners van de binnenstad	46
3	Etnische samenstelling van inwoners per kwartier	46
4	Inwoners verdeeld naar leeftijdsklassen in de binnenstad	47
5	Inwoners verdeeld naar leeftijdsklassen per kwartier	47
6	Samenstelling van huishoudens in de binnenstad	48
7	Samenstelling van huishoudens per kwartier	48
8	Aantal gezinnen met kinderen in de binnenstad	49
9	In- en uitstroom van gezinnen	49
10	Ontwikkeling aantal woningen in de binnenstad en per kwartier	50
11	Gemiddelde WOZ-waarde van woningen in de binnenstad	51
12	Aantal huur- en koopwoningen in de binnenstad	52
13	Aantal koopwoningen, sociale huur en particulier huur per kwartier	52
14	Inkomen per huishouden per CBS-buurt	53
15	Verdeling van inkomensklassen in de binnenstad, Rotterdam en Nederland	54
16	Aandeel bewoners met uitkering	55
17	Tevredenheid met woon- en leefklimaat eigen buurt	55
18	Algemene woontevredenheid	56

Verbonden binnenstad		pagina
1	Oordeel van de Rotterdammers over de binnenstadsgebieden	57
2	Tevredenheid van bewoners over straatmeubilair in de buurt	58
3	Tevredenheid van bewoners over groenvoorziening in de buurt	59
4	Tevredenheid van bewoners over onderhoud van wegen in de buurt, als automobilist	60
5	Tevredenheid van bewoners over onderhoud van wegen in de buurt, als fietser	60
6	Tevredenheid van bewoners over onderhoud van wegen in de buurt, als voetganger	60
7	Probleemvraag Omnibusenquête	61
8	Meldingen buitenruimte	62
9	Bezoekfrequentie van Rotterdammers aan de binnenstad	63
10	Bezoekfrequentie van Rotterdammers aan binnenstadsgebieden	63
11	Dagdelen waarop Rotterdammers de binnenstad bezoeken	64
12	Vervoermiddelengebruik naar de binnenstad	65
13	Aantal voertuigen op bepaalde wegen in de binnenstad	66
14	Aantal fietsers verschillende dagen van de week	67
15	Aantal fietsers per etmaal op verschillende meetpunten in en naar de binnenstad	67
16	Oordeel van Rotterdammers over parkeren eigen auto in de binnenstad	68
17	Oordeel van Rotterdammers over stallen van de fiets	68
18	Oordeel van Rotterdammers over verkeersveiligheid	68
19	Kortparkeerders in gemeentelijke parkeergarages	69
20	Aantal in- en uitstappers op twee NS stations	70
21	Aantal instappers op metrostations in de binnenstad	71
22	Gemiddelde score voor schoon (productnormering)	71
23	Gemiddelde score voor heel (productnormering)	72
24	Aantal m ² groen dak en groene gevels in de binnenstad	72
25	Aantal bomen in de binnenstad	73
26	Luchtkwaliteit	74
Bedrijvige Binnenstad		pagina
1	Dynamiek werkgelegenheid in de binnenstad per sector	75
2	Dynamiek werkgelegenheid in de binnenstad naar contractduur	76
3	Dynamiek werkgelegenheid in de binnenstad per kwartier	77
4	Ontwikkeling bedrijfsvestingen in de binnenstad	78
5	Ontwikkeling medisch cluster in de binnenstad	78
6	Ontwikkeling creatieve cluster in de binnenstad	79
7	Aantal winkels en winkelvloeroppervlakte	79
8	Aantal winkels naar soort goederen en leegstand	80

Bijlage B: Lijst tabellen en figuren

Tabellen

Tabel 2.1 Ontwikkeling aantal inwoners in de binnenstad en per kwartier, 2012-2017	19
Tabel 2.2 Ontwikkeling werkgelegenheid in de binnenstad, 2014-2017	21
Tabel 2.3 Gemiddelde verblijfsduur in de binnenstad van passanten in het tweede en derde kwartaal (uren:minuten:seconden)	23
Tabel 3.1 Voornaamste bezoeken van Rotterdammers om de binnenstad te bezoeken (meerdere antwoorden mogelijk, 2012 - 2017).....	27
Tabel 3.2 Aantal horecagelegenheden per kwartier, 2011-2016	34
Tabel 3.3 Aantal gelegenheden met een terrasvergunning, zomer 2011 - 2015	34
Tabel 3.4 Ontwikkeling aanbod hotelbedden in vier grote steden en Nederland, 2012-2016	35
Tabel 3.5 Gasten en overnachtingen in hotels, pensions en jeugdaccommodaties in vier grote steden en Nederland, 2014-2016.....	35
Tabel 3.6 Overzicht gebouwen of projecten in de binnenstad die genoemd zijn in het jaarboek van het Nederlands Architectuurinstituut (NAi).....	37
Tabel 3.7 Aandeel van de bevolking in leeftijd van 17 t/m 27 jaar dat student is, 2013/2014, 2014/2015 en 2015/2016	37
Tabel 3.8 Aandeel Rotterdammers dat vindt dat Rotterdam veel culturele mogelijkheden heeft (%), 2012-2017	40
Tabel 3.9 Imago van de binnenstad: aandeel Rotterdammers dat het (helemaal) eens is, 2014- 2017	41
Tabel 3.10 Zoekt u wel eens naar informatie over wat er in de binnenstad te doen is? In procenten, 2014-2017.....	41
Tabel 3.11 Gebruikte informatiebronnen bij het zoeken naar de weg in de binnenstad, in percentage van alle Rotterdammers en van de Rotterdammers die wel eens informatiebronnen gebruiken, 2015-2017	42
Tabel 3.12 Veiligheidsindex in Wijkprofiel, per CBS-buurt, 2014 - 2016.....	43
Tabel 4.1 Ontwikkeling aantal inwoners in de binnenstad en per kwartier, 2012-2017	45
Tabel 4.2 Ontwikkeling etnische samenstelling in de binnenstad 2012-2017	46
Tabel 4.3 Etnische samenstelling per kwartier per 1-1-2017.....	46
Tabel 4.4 Ontwikkeling leeftijd in de binnenstad, 2012 en 2017	47
Tabel 4.5 Inwoners naar leeftijdsklassen per kwartier per 1-1-2017	47
Tabel 4.6 Ontwikkeling huishoudentypen in de binnenstad, 2012 en 2017	48
Tabel 4.7 Aantal gezinnen met kinderen in de binnenstad, 2012-2017	49
Tabel 4.8 Dynamiek van gezinnen met kinderen in de binnenstad, 2010-2016.....	50
Tabel 4.9 Aantal woningen per kwartier 2015-2017	50
Tabel 4.10 Gestandaardiseerd inkomen per huishouden per CBS-buurt, 2010-2014.....	54
Tabel 4.11 Ontwikkeling gestandaardiseerd huishoudensinkomen, 2010-2014	54
Tabel 4.12 Aandeel inwoners met een uitkering, 2011-2017	55
Tabel 4.13 Aandeel bewoners dat (zeer) tevreden is met de eigen buurt, 2016.....	55
Tabel 4.14 Aandeel bewoners dat (zeer) tevreden is over de huidige woonsituatie in het algemeen, 2014, 2016.....	56
Tabel 5.1 Gemiddelde rapportcijfers en percentage onvoldoendes voor verschillende gebieden in de binnenstad, 2012- 2017.....	58
Tabel 5.2: Belangrijkste problemen die in Rotterdam met voorrang moeten worden aangepakt volgens bewoners van de binnenstad (meerdere antwoorden mogelijk), 2012 – 2017	61
Tabel 5.3 Frequentie van bezoek van Rotterdammers aan verschillende binnenstadsgebieden, 2017	64
Tabel 5.4: Aandeel Rotterdammers dat in de ochtend, middag of avond naar de binnenstad gaat naar frequentie, alleen Rotterdammers die wel eens in de binnenstad komen, 2017*	64
Tabel 5.5: Aandeel Rotterdammers dat minimaal 1x per week in de ochtend, middag of avond naar de binnenstad komt. Gevraagd aan de Rotterdammers die wel eens in de binnenstad komen, in procenten, 2012-2017	65
Tabel 5.6 Ontwikkeling aantal fietsers per etmaal op meetpunten in en naar de binnenstad 2012-2016	68

Tabel 5.7 Gemiddelde score per buurt voor de productnormering schoon, 2012-2016	72
Tabel 5.8 Gemiddelde score per buurt voor de productnormering heel, 2012-2016	72
Tabel 5.9 Aantal bomen per CBS-buurt, 2012-2017*	73
Tabel 6.1 Ontwikkeling werkgelegenheid in de binnenstad naar sector, 2014-2017	76
Tabel 6.2 Ontwikkeling werkgelegenheid in de binnenstad, 2014-2017	76
Tabel 6.3 Werkgelegenheid (werknemers met een tijdelijk of vast contact van 12 uur of meer) in de binnenstad en per kwartier, 2014-2017	77
Tabel 6.4 Ontwikkeling bedrijfsvestigingen in de binnenstad, 2014 - 2017	77
Tabel 6.5 Bedrijfsvestigingen en werkgelegenheid medische cluster in de binnenstad, 2014-2017	79
Tabel 6.6 Bedrijfsvestigingen en werkgelegenheid creatieve cluster in de binnenstad, 2014-2017	80
Tabel 6.7 Aantal winkels en gemiddeld vloeroppervlak, 2017	80
Tabel 6.8 Ontwikkeling winkels in de binnenstad, 2012-2017	81

Figuren

Figuur 1.1 Geografische indeling kwartieren in de binnenstad	16
Figuur 2.1 Ontwikkeling werkgelegenheid Binnenstad en Rotterdam, 2014-2017	20
Figuur 2.2 Aantal passanten in de binnenstad van Rotterdam 2016 en (deels) 2017	22
Figuur 3.1 Belangrijkste reden van bezoek aan Rotterdam, 2012 – 2016	26
Figuur 3.2 Bestedingen van Nederlandse toeristen en zakelijke bezoekers 2012 -2016	27
Figuur 3.3 Bezoek van Rotterdammers aan Centrummarkt in Rotterdam in 2010-2011 en 2013-2016	28
Figuur 3.4 Rapportcijfer Centrummarkt, 2010-2011 en 2013-2016	28
Figuur 3.5 Aantal bezoeken per jaar aan attracties in de binnenstad*, 2012-2016	29
Figuur 3.6 Aantal bezoeken per jaar aan musea in de binnenstad*, 2012-2016	30
Figuur 3.7 Aantal bezoeken per jaar aan jaarlijks terugkerende evenementen in de binnenstad*, 2012-2016	31
Figuur 3.8 Cultuurdeelname van Rotterdammers, 2011, 2013 en 2015	32
Figuur 3.9 Gebruik van de plint op de begane grond, per kwartier 2015	33
Figuur 3.10 Aantal gasten en overnachtingen in Rotterdam, uitgesplitst naar nationaal en internationaal, 2014-2016 .	36
Figuur 3.11 Aandeel van de bevolking in de leeftijd van 17 tot en met 27 jaar dat student is, studiejaar 2011-2015.....	38
Figuur 3.12 Merkprestatie Rotterdam versus Amsterdam, Den Haag en Utrecht – totaal Nederland (%), 2017	39
Figuur 3.13 Merkprestatie Rotterdam versus Amsterdam, Den Haag en Utrecht – totaal Nederland (%), 2017	39
Figuur 3.14 Imago van de stad: aandeel Rotterdammers dat het (helemaal) eens is, 2012-2017	40
Figuur 4.1 Huishoudentypen per kwartier per 1-1-2017	48
Figuur 4.2 Ontwikkeling gemiddelde WOZ-waarde van woningen in Rotterdam (binnenstad en heel Rotterdam) en in Nederland, 2015-2017	51
Figuur 4.3 Aantal koopwoningen en huurwoningen in binnenstad, 2015-2017	52
Figuur 4.4 Aandeel koopwoningen, sociale huur en particuliere huur per kwartier op 1-1-2015, exclusief woningeigenaar onbekend.....	53
Figuur 5.1 Tevredenheid van bewoners van de binnenstad over onderhoud van straatmeubilair in de buurt waar men woont, 2009-2017	59
Figuur 5.2 Tevredenheid van bewoners van de binnenstad over onderhoud van groenvoorziening in de buurt waar men woont, 2009-2017	59
Figuur 5.3 Tevredenheid van bewoners van de binnenstad als <i>automobilist</i> over onderhoud van wegen in de buurt waar men woont, 2009-2017	60
Figuur 5.4 Tevredenheid van bewoners van de binnenstad als <i>fietser</i> over onderhoud van fietspaden in de buurt waar men woont, 2009-2017	60
Figuur 5.5 Tevredenheid van bewoners van de binnenstad als <i>voetganger</i> over onderhoud van stoepen in de buurt waar men woont, 2009-2017	61
Figuur 5.6: Meldingen over de buitenruimte door burgers, 2013 - 2016	62

Figuur 5.7 Frequentie van bezoek van Rotterdammers aan de binnenstad als geheel, 2012-2017.....	63
Figuur 5.8 Vervoermiddelgebruik naar de binnenstad, 2012-2017	65
Figuur 5.9 Kordons van Rotterdam.....	66
Figuur 5.10 Intensiteiten per werkdag tussen 07.00 en 19.00 uur op de kordons van Rotterdam in twee richtingen (aantal voertuigen *1.000), 2012-2016	66
Figuur 5.11 Aantal fietsers per etmaal op verschillende dagen per week op zes telpunten in de binnenstad, 2012-2016	67
Figuur 5.12 Beoordeling van Rotterdammers over parkeren van de auto, stallen van de fiets en de verkeersveiligheid in de binnenstad, 2012-2017	69
Figuur 5.13 Gemiddeld aantal kortparkeerders per jaar in de gemeentelijke parkeergarages in de binnenstad, 2011- 2016.....	70
Figuur 5.14 Aantal in- en uitstappers op een gemiddelde werkdag op NS-stations in de binnenstad, 2012 - 2016	70
Figuur 5.15: Vastgestelde groene daken en gevels in de binnenstad, 2017.....	73
Figuur 5.16: Gebieden in de binnenstad naar stikstofdioxide-concentratie in 2016.....	74
Figuur 6.1 Ontwikkeling bedrijfsvestigingen in de binnenstad, 2014 – 2017.....	78